

בעזרת השם יתברך

שערי הלכות

[1]

קובץ לתורה הלכה והשקפה

יוצא לאור בהשתתפות
ראשי הישיבה, חברי הכולל ובני הישיבה
דישיבת בית שערים

Published by

Mishne Halachoth Gedoloth Institute

Under the leadership of

Rabbi Menashe Klein

of Ungvar

Dean of Yeshiva Beth Shearim

1578 53rd Street

Brooklyn, NY 11219

לרכוש ספר זה או תקליטור תורני של כל הספרים
עם תוכנית חיפוש ובתבנית צילום, להתקשר:

To purchase printed copies of this volume or a Compact Disk
containing all the volumes in searchable text files & PDF format,
contact:

ארה"ב (888) 498-8642 Toll Free

ניו יורק (718) 851-0806

ארץ ישראל (02) 587-0613

MishnaHalachos@mail.com

תרומתכם תאפשר לנו להמשיך בהפצת תורה בישראל

Your financial contribution is appreciated as it will help us continue to spread torah
through publishing seforim and making them available on computer.

נא לשלוח תרומתכם החשובה:

Please send your generous donations to:

Machon Mishne Halachos

3301 W. Strathmore Ave.

Baltimore, MD 21215

USA

כל הזכויות שמורות תשס"ד

Copyright © 2004

קינה על ששת מיליונים שנשמדו ע"י הנאצים ימ"ש

— בסדר א"ת ב"ש —

אני הנכר, ראה שכר, מרורים הרווני במסגר מסוגר, ובקרבי כל אכר מפרפר
תרד עיני דמעות, כל היום בלי הפוגות, כפלני מים מנשף ועד צפר
כראש כל תוצות, ועל ההרים וגבעות, אשא נהי וקינה אעורר
שכר בת עמי, חורבן בית ישראל העולמי אבכה כמאבל ולא כמשורר

גם כי אזעק ואשוע, על אבדון הורי אחי ורעי, כל היום תמרורים
ריב יגוני וצערי, על חשכת שמשו ואורי, כלב טמונים נשארים
דברים כי אחלל, כאבי עוד יגדל, אהא איך נפלו הגבורים
קהלית קדושות מישראל, בקריאת שמע ישראל, ע"י הימלער והנאצים הארורים

הרגו מהם רכבי רכבות, שרפו גופם בקרימאטוריות, ומאש אוכלה לחיים נשארתי
צמתו כמחנה קאנצענטריישאן חיי, ויורו כי חצי אויבי, הן אמרתי נגזרתי
ומכבשוני אש, אוד מוצל מאש, להעד על עדתי נצלתי
פראים, קברו ושרפו מהם חיים, הרגו יצלבו השרדים, ואומרים און לא פעלתי

זהן לב הנאצים, גוסף על כל המנאצים, המה מקור הרשע
עד אני לכל אויאי, בחיא ובתר חיא, עונותם גדלו על כל פשע
חמס גזל שוד, רצוח בלי שפוט, תלוי ושרוף ואין לא-ל מושיע
סמי גז כביכול כמרחצאות, ואכזריות ומיתות משונות, לעם ישראל נושע

טהורי לב, נמרפו כארי וכזאב, נפשי עדין ורוחות קדושה
נשים צדקניות, אכות ואמהות רחמניות, צדיק ועניו חסידה ופרושה
יונקי יתים, שרפים עדי חיים, בחורים ובתולות איש ואשה
מלאו ימיהם, פתאום כא קציהם, אויה לי ממלכות הרשעה

כלות וחתנים, מבושמות ומלכשות שנים, ישבו על המשכר כיוולדות
לענה וראש, לעם הנבחר מראש, שפכו דמם כזבחים ועולות
לומדי תורה, ביראה מהורה, עם הבל פיהם של תינוקות
כהנה זכהנה, הוסיפו בני עולה, ארזי הלבנון להרוג ולכרות

מרנן ירכנן גאונים, אדמורי"ם צדיקים קדושים וחסידים, מלאו מהם כבשונים
ידו פרש צר, בית ישראל ח"ו להפר, ולהמית אכות על בנים
נהרגו ונטרפו, רובם נשמדו, משנת תרצ"ד-תש"ד על קדוש אדון האדונים
מזכים היו חללי חרב, מחללי רעב, ואזי למי לתליה ושרפה גדונים

ס"ם המציאי להם, ולבניהם ולנשיהם, מיתות תחת הרקיע לא נשמעות
חיל הנערמאנים, בעזרת רוב העמים, ומהם הצטיינו הואנדער קאמאנדות

בעזרת השם יתברך

שערי הלכות

[1]

קובץ לתורה הלכה והשקפה

יוצא לאור בהשתתפות

ראשי הישיבה, חברי הכולל ובני הישיבה
דיושבת בית שערים

בעריכת

מרדכי בערקאווויטש

מחברי הכולל

סיני ה'תשל"ב ❁ לכבוד חג קבלת התורה ❁ ברוקלין נ.י.

המחיר דאלאר וחצי, והמוסיף מוסיפין לו ברכות מן השמים

נדפס בדפוס „עמפייער פרעס“

550 עמפייער בולוואַרד, ברוקלין, נ.י. (212) 657 - 3741

דברים אחרים

יתברך היוצר וישתבח הבורא שזכינו להו"ל קונטרס השביעי של **שערי הלבבות** על ידי מוסדנו הקדוש, ישיבת בית שערים, אשר ממנו יאירו שבעת הנרות הללו, ואין אור אלא תורה.

וכעת אנו מקיימים מה שהבטחנו בחוברת הראשונה, להדפיס גם ציצים ופרחים לתורה „פרפראות לחכמה“ וגם מה שחדשנו ב„פלפול חברים“, וחלקנו הקונטרס לארבע שערים, כאשר עיניכם תחזינה מישרים, וכאשר כתבנו מזה בפרטות במאמר „בין כותלי הישיבה“.

והנה ב"ה נתוספו המאמרים בדברי תורה מאה שערים והצטרפנו להגדיל הקונטרס בפלטים, מאשר היה לפני יום ויומים, וידוע יוקר הדפוס כי רב הוא, ואין אנו הולכין בממונות אחר הרוב, ובפרט כעת בעיקבתא דמשיחא, כבר כלתה מן הכיס הפרוטה, לכן נבקש מכבודכם בכל מיני בקשה, קחו נא הקונט' לבתיכם בברכה, ותרימו נא למוסדנו הקדוש בידכם הנדיבה כדי שנוכל להמשיך בעבודת הבורא ולימוד תורתנו הקדושה.

וזאת לדעת אשר המאמרים הקצרים הנדפסים בשם מו"ר שליט"א ורובם חתומים בפירוש „מן השמיעה“, אני הצעיר העתקתים פנימה, ואם אולי יש בהם איזה שגיאה, אל תתלו ח"ו בוקי סרוקי בראש הישיבה, כי ממני אתם צריכים לדורשה, וגם אותי תדונו בכף הזכיה, כי השתדלתי עד שידי יד כהה מגיעה. זאת ועוד אחרת שכל מה שנדפס בסוגריים הוא הוספה מן המערכת.

ואנו דורשים בכבוד האכסני', ברכה לראש משביר, המסביר לנו פנים בתורה, הנודע בשערי"ם לתהלה, בספריו משנה הלכות וש"ס, ראש וראשון לכל דבר טוב וקדושה, ה"ה מו"ר הגאון מרן ראש הישיבה שליט"א, יתברך בכל הברכות מד' שוכן המערכות הוא וכל ביתו עד דורי דורות אמן.

והשית' יזכנו ללמוד ולקיים תורתנו הקדושה ולביאת גואל צדק בב"א. הנני חותם בשם חברי שכולל ושבישיבה — העורך הצעיר והדל נבזה האישים, סינא וטינא.

מרדכי בערקאוויטש

אחר רבי לבית שערים

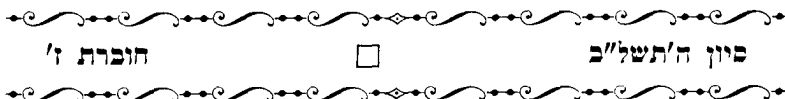
אם אתה רוצה ללמוד בהתמדה ולהיות גדול בתורה ויראת ה' טהורה התקשר עם ישיבת ומתיבתא בית שערים והכולל מיד, לאפשר קבלתך בישיבה לזמן הבעל"ט כס"ד.

YESHIVA BETH SHEARIM

5306 16th Ave., Brooklyn, N. Y. 11204. (212) 494-6788

שערי הלכות

זה השער לדי' צדיקים יבאו בו (תהלים קיח, ב')
אוהב די' שערים המצוינים בהלכה (ברכות ת, א)
אחר רבי לבית שערים (סנהדרין לב, ב)

חוברת ז'

סיון ה'תשל"ב

בו ארבעה שערים נחמדים:

שער מאמר דרבנן ☸ שער פלפול חבריב
שער פרפראות לחכמה ☸ שער פרי מגדים

הת בן

דברים אחדים ..... המערכת
תשובה כמצות פריעה ..... מרן ראש הישיבה שליט"א

שער מאמר דרבנן

כסוגיא הרוב מצוין אצל שחיטה וכדין טבח שקלקל .....
מכתי"ק מרן הגה"ק ר' עמרם בלום זצ"ל
כסוגיא דאינה לשחיטה אלא לבסוף .... ממרן ראש הישיבה שליט"א
כענין דשיאור וכענין ספק ממון עניים ..... הרב חיים ישעי' קעניג
כענין נשיאת מוזה כקמיע ועוד כמה ענינים .....
הרב יוסף פנחס לעווניטאן
שיטת הגר"א כענין קביעת יום השבת במקומות הרחוקים .....
הרב שמעון יצחק פישמאן
כענין עד א' נאמן באיסורים ..... משה גרינבערג
כענין מיגו והפה שאסר ..... אשר זעליג מערמעלשטיין
בדין ק"פ אחר חצות ..... יהושע שווארץ
כסוגיא דכולן ששחטו (ריש חולין) ..... משה בערגער
ביאור לד' התוס' בה"כ דפרה אדומה ..... אברהם ווייס
גדר בקיום מצות פו"ר ושבת ..... חיים הכהן יאקאבאוויטש

שַׁעַר פִּלְפֹּל חֲבָרִים

איך הותר ליעקב אבינו לקרות את אביו ואמו בשמם / בענין ל"ת על דם רעך / בשי' הרמב"ם בענין ספד"א / בהא דכי קאי רבי בהאי מס' ל"ת במס' אחריתי / קושי' בהא דקיי"ל דעין רואה ולב חומד / בכמה פעמים נקרא רגיל.

שַׁעַר פִּרְפְּרָאוֹת לְחֻמְתָּה

ביאור לד' מרן הבית שערים דבשר עיף לא נאסר לב"נ / גי' תמוה בביאורי הגר"א על סדר טהרות / איטורי דרבנן אי הוי אחפצא או אגברא / אי הכשר זרעים תלוי בדעת בעלים דוקא / ישוב לד' הלבוש בענין חשוד אממונא ל"ח אישבויעתא / בשיטת הירושלמי בהא דאמירתי לגבוה כמס"ל / במה שנוהגין לעשן טאבאק בין ~~שבת~~ בין ביר"ט / קושי' בהא דאר"ע מוטב נו' ולא אעבור על ד' חבירי / במנהג ישראל תורה לומר אי"ה / הסבר לש"י הראב"ה דהגזול ומכוין למצוה לא מיקרי גזלן / ישוב לסתירה בר"ן בענין ספק קידושין ובענין נהנה מעוה"ז בלא ברכה / אי סחיטה הוי אב מלאכה / בענין רכיבה או הליכה לגבי תחום שבת / בקושי' המפורסמת מר"י בענין מצה של חדש / פליאה בספר פנ"י / פליאה בס' דו"ח של רע"א / פליאה בספר ראש יוסף עמ"ס חולין / בענין שהייה במיעוט בתרא / בדין דלצעורי קא מכוין.

שַׁעַר פְּרֵי מַגְדִּים

שלשה גררי זהב: בין אדם למקום; בין אדם לחבירו; גדול השלום וכבוד התורה / קושיא בברכת יוצר האדם / בהא דתנן דכה"ג פורש ובוכה מפני שחשדוהו / היכא יצויר אהבה שאינה תלויה בדבר.

בין בתלמי הישיבה

וְאֵלֶּה יַעֲמְדוּ עַל הַבְּרֵכָה, שֶׁהִשְׁתַּתְּפוּ בְּקוֹנְטֵרַם הַנוֹכְחֵי

מרן ראש הישיבה שליט"א (גאב"ד קהל אונגוואר), הרה"ג ר' חיים ישעיהו קעניג שליט"א (אבדק"ק יאקא ור"מ ומשגיח רוחני דיישיבתנו), הרה"ג ר' יוסף פנחס לעווינסאן שליט"א (הנודע בשם "ר' פינעלע טיקטינער", אבדק"ק צ'יזעוו ור"מ ביישיבתנו), הרה"ג ר' משולם פרענקל שליט"א (ריש מתיבתא דיישיבתנו), מורנו ר' יצחק הערשקאוויטש נ"י (ראש הכולל, יצהר), ר' מאיר אברהם ליבערמאן נ"י (חבר בכולל, מל"ב), ע"פ א"ב: ר' חיים ברוך איינהארן נ"י (חבר בכולל, ח"א), ר' יצחק אלטמאן נ"י (חבר בכולל, י"א), ר' מרדכי שמואל יונתן בערקאוויטש נ"י (חבר בכולל והעורך, משי"ב), ר' משה גרינבערג נ"י (חבר בכולל, מ"ג), ר' שלמה הערשקאוויטש נ"י (חבר בכולל, של"ה), ר' אשר זעליג מערמעלשטיין נ"י (חבר בכולל, אז"מ), הרב שמעון יצחק פישמאן נ"י (חבר בכולל, מח"ס גבול השבת), ר' ישראל פריעדמאן נ"י (חבר בכולל, י"פ), ר' שמואל פנחס רומפלער נ"י (חבר בכולל, שפ"ר), ר' יהושע שווארץ נ"י (חבר בכולל, י"ש), ע"פ א"ב: הרב משה בערגער נ"י (תלמיד בישיבה), הרב אברהם ווייס נ"י (תלמיד בישיבה), הרב חיים הכהן יאקאבאוויטש נ"י (מתלמידי הישיבה), הרב יודא לייב קעניג נ"י (בנו של הרה"ג מיאקא שליט"א).

תשובה לברר שמהויבים לקיים מצות פריעה דוקא בפני עצמה ולא ביחד עם החיתוך

ממרן הגאון כש"ת ר' מנשה קליין שליט"א
[ראש הישיבה]

כמו בקונטרסים הקודמים אנו מציגים בראש החוברת תשובה הלכה למעשה, בדבר העומד ברומו של עולם, מיסודי אמונתנו הקדושה, ואנו מקווים שדברים אלו היוצאים מן הלב יכנסו אל הלב, וישראל קדושים יקיימו מצוה זו כהלכתה — המ ע ר כ ת]

מע"כ ידידי הרה"ג וו"ח נו"נ אי"א וכו' כש"ת . . . בפאר ראקוויי נ"י.

אחדשכ"ת בידידית.

בדבר שאלתו בענין מוהלים שעושים החיתוך עם הפריעה בפעם אחת כלומר שהעור הפריעה שתחת עור הערלה נדבק על הגיד והמוהל טובב העור הפריעה עם חתיכת ברזל כמין יתד ואח"כ מכניס כמין צבת תחת עור הערלה והפריעה ותופסת הערלה עם עור הפריעה יחד שלא יפרדו ואח"כ חותך ב' עורות יחדיו באופן שאין צריך לפרוע עוד כלל שעור הפריעה נעשית בחיתוך העור ובבת אחת עם עור הערלה ואני אמרתי לו שאינו נראה לי וכ"ת רוצה לדעת טעם לאיסור. והנני בעזר צורי וגואלי.

הרמב"ם פ"ב מהל' מילה ה"ב כתב כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עד שתתגלה כל העטרה ואחר כך פורעין את הקרום הרך שלמטה מן העור בצפורן ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה ואח"כ מוצין את המילה עד שיצא הדם ממקומות הרחוקים כדי שלא יבא לידי סכנה וכל מי שאינו מוצין מעבירין אותו ואחר שמוצין נתן עליה אספלגית או רטייה וכיוצא בהן וכלשון הזה כתב הסמ"ג והא"ח הראשון (מלוניל) בהל' מילה וכ"כ הטור יו"ד סי' רס"ד וז"ל כיצד מלין חותכין את הערלה וכו' ואח"כ פורעין את הקרום הרך וכו' וכ"כ בש"ע שם ס"ג ובשאר פוסקים וכ"כ הכל בו.

ואיכא למידק בלשון רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל והפוסקים שכתבו כולם כיצד מוהלין חותכין וכו' עד שתתגלה עטרה ואח"כ פורעין ולכאורה הני תיבות ואחר כך פורעין יתירות נינהו היל"ל חותכין הערלה כולה עד שתתגלה העטרה ופורעין הקרום הרך שלמטה מן העור וכו' ולמה דייקו בלשונם לומר ואחר כך דוקא ואין לומר דליכא נפקותא ודאי איכא נפקותא גדולה ועדיף טפי דאי נימא דאפשר לפרוע ולמול כאחת ודאי הכי עדיף לכתחלה שלא לצער התינוק פעמיים אחת בחיתוך אחת בפריעת העור ואפילו נימא דליכא איסור בזה אחר זה אבל ודאי הי' מצוה מן המובהר בבת אחת שלא לצער התינוק והכי היל"ל כיצד מוהלין חותכין את כל העור המחפה את העטרה עם עור הפריעה עד שתתגלה כל העטרה ואם נשאר מעור הרך שלמטה מן העור הערלה פורעו ומחזירו לכאן ולכאן עד שיראה בשר העטרה או שיאמר עכ"פ חותכין וכו' עד שתתגלה עטרה ופורעין הקרום הרך וכו'. ומדדייק הרמב"ם ז"ל לומר ואח"כ פורעין את הקרום משמע דהכי דוקא בעי לעשות וכן בא הלכה למשה מסיני על מצות מילה שקודם יחתוך את כל העור המחפה

את העטרה ואח"כ יעשה הפריעה ולא שיחתוך שניהם כאחת, וגם מדכתב ואח"כ קורעין את הקרום וכו' משמע דעור הפריעה לא יחתוך כמו הערלה אלא פורע, ומדכתב בצפורן משמע דבעי קריעת קרום הזה בצפורן דוקא, דאל"כ ה"ל"ל ואח"כ קורעין את הקרום הרך וכו' בצפורן למ"ל, גם כי קשה מאד לומר כי כל רבותינו הראשונים אשר כל אות ואות תורה שלמה הוא כתבו שלא בדקדוק תיבת "ואחר כך" ותיבת "בצפורן" ולא לישתמיט שום פוסק לומר שהוא שלא בדקדוק עכ"פ. מכל זה נראה פשוט דעת רבותינו הפריעה בעי דוקא לאחר החיתוך וגם בעי דוקא בצפורן ולא בסכין כמו שהוא לפי ענין המוהלים דשאלתן.

שנית נלפענ"ד לפי מה שנחלקו הב"י והרמ"א והקודמים לפניהם והבאים אחריהם אי מותר למול בשבת ע"י שני מוהלים או אפילו שלשה אחד למול ואחד לפורע ומציצה, עיין בשו"ת רמ"א סי' ע"ו ובס' לקט יושר יו"ד דף 50 מדפי הספר (דפוס נ"י תשכ"ט) הביא טעם להתיר משום דהוי כשנים שעשאוהו וחלקו עליהם דהוא טעות וכי בשביל שעשה חבורה גם לצורך חבירו לא הוי כיחיד העושה והאוסרים ס"ל דהעושה חבורה אינו מקיים המצוה דמל ולא פרע כאלו לא מל והביאו ראי' (משבת קל"ג ע"ב) מהאי דמהלקטים את המילה וכו' דשרי וכתב הלקט יושר דאינו ראי' מהתם אלא דאימר אינו חייב כרת דעבד פלגא כדפרש"י התם משום דהתחיל ברשות אבל מ"מ איכא למימר איסורא איכא (עיין ב"י סוף סי' רס"ו שכתב ג"כ דאיסורא איכא מהא ראי' עצמה) אמנם העלה דלא דמי לההיא דמהלקטין דהרי רש"י פי' דהיינו ציצין המעכבים את המילה וא"כ אפילו מילה גופה לא עביד כהלכתה אבל המל כהלכתה אע"ג דלא פרע מ"מ מצוה אחת שלימה קא עביד כדאמרין בפ' הערל (יבמות ע"א ע"א) דא"ר לא נתנה פריעת מילה לא"א ש"מ דמצוה שלמה קרי ונהי דאחר שנתנה תורה בעינן נמי פריעה מ"מ דמיא ממש לעושה קרבן פסח בי"ד שחל להיות בשבת דילפינן מבמועדו דעשייתו דוחה שבת כמו מצות מילה והפסח נשחט ע"י בעלים ישראלים אפילו בשבת כדמוכח בפ' א"ד (פסחים ס"ו ע"א) ואע"ג דכ"ז שלא קבל הכהן את דמו וזרקו לא נעשה ולא כלום אלא דהשוחט קעביד מצוה שלמה בפני עצמו שפיר דמי עכ"ל ע"ש.

מבואר מדברי הלק"י דמילה ופריעה ב' מצות הן אף דשתיהן הן מצוה אחת כלומר דשתיהן הם מצות מילה מ"מ לענין קיום המצוה הן ב' מצות נפרדות כמו שחיטה וזריקה בקרבן שאף שהוא הכל מצוה אחת של הקרבת הקרבן אבל מ"מ כל מלאכה ועבודה מצוה בפ"ע הוא הכ"ג במילה יש כאן עבודה אחת החתוך והשני מצות פריעה וכן כתב הרמ"א ז"ל. וכן נראה דעת הרמ"א ז"ל ועוד אחרונים ועיין יו"ד סי' רס"ו בסופו ודו"ק.

ולפ"ז בדין נמי כיון דהני תרי מצות נינהו א"כ פשוט דאין לעשותם יחד אלא קודם למול והדר פורע חדא דאין עושיין מצות חבילות חבילות והכא כיון דעושיין יחד הו"ל חבילות חבילות והשנית דכיון דהן ב' עבודות במצוה זו ואינו דומה עשייתה של זו לעשייתה של זו שמצות חתוך מצוה בסכין ומצות פריעה מצוה ביד האיך יקיים תרווייהו ביחד ע"י סכין או תרווייהו ע"י צפורן וכמו שאם ה' בידו לכרות הערלה ביד ודאי ה' אסור לעשות כן דהתורה אמרה בדבר הכורת וכבר נהגו באיזמל כמ"ש הרמב"ם ז"ל והכ"ג

בפריעה שבאה הקבלה שהוא בצפורן אסור לעשותו בכלי והוא חתוך דומיא דשחיטה בקרבן ופריעה בצפורן דומיא דמליקה ולכן אמרו במדרש דוקא צפרנים לפרוע ולמלוך כלומר דתרווייהו מחד דינא הם.

ובדברינו הנ"ל יתישב עוד קושיא אחת וגדולה הוא בשו"ת שו"מ מ"ת ח"ד סי' ז' תמה אהא דנחלקו הרמ"א ובי"י אי מותר להיות שני מהלים בשבת דהא דמילה דוחה שבת הוא משום דעשה דמילה החמורה דוחה ל"ת ועשה דשבת ולפ"ז קשה הא בעינן בעידנא ואם יעשה עוד אחר א"כ לא נגמר המצוה ולא הוה בעידנא ע"ש מה שתי' לפי שיטת הרנב"ר בנמק"י פ"ב דב"מ דהכשר מצוה דא"א בלעדו הוה בעידנא ודבריו צ"ע למעיין שם דאכתי אפשר שיעשהו אחד ולא תי' כלום לקושיתו אמנם להלק"י לא קשה מידי דבאמת מילה הו"ל מצוה בפנ"ע ופריעה ומציצה בפני עצמו וכמו שמתר לשחוט ולזרוק הכ"ג וק"ל (ועיין תשב"ץ דמילה הותרה ולא דחוי' ולפ"ז לא קשה ממילא ובח' הארכתי).

ובדברי הלק"י יתישב לי שיטת המהדרין באם האב יכול לעשות החיתוך עושה אף שאינו יכול לפרוע ויש לתמוה כיון דמל ולא פרע כאלו לא מל לא הועיל כלום בחתוך וכ"ש לפי חקירת האחרונים היכי דאינו יכול לקיים כל המצוה אי יש מצוה בקיום החצי ולא מבטיח למ"ד דאין שום מצוה בקיום החצי כגון האוכל חצי שיעור מצוה וכיוצא בזה א"כ הכ"ג הרי אין כאן רק חצי שיעור במצוה ולא קיים כלל וא"כ אדרבה גורע הוא במה שעושה חצי מצוה לא קיים המצוה וגם השני הפורע שג"כ אינו עושה רק חצי מצוה ג"כ לא קיים המצוה וא"כ אף דהמצוה נתקיימה ע"י שניהם מ"מ המצוה לא נקראת לא על זה ולא על זה. אלא אפילו למ"ד דיש קצת מצוה אפילו בח"ש נלפענ"ד בדין לאיסור. דנראה לומר סברא דלא חקרו האחרונים בח"ש אי קיים קצת מצוה אלא באופן דחוי לאיצטרופי אף דאין לו כעת יותר מצוה אבל חזי הוא לאיצטרופי כלומר שהוא בומן אכילת מצוה והו"ל דומיא דכל ח"ש דקיי"ל אסור מה"ת משום דחזי לאיצטרופי והכ"ג לענין מצוה אמרינן כן דח"ש הוה מצוה משום דחזי לאיצטרופי אבל האוכל ח"ש מצוה בסוף זמן אכילתה באופן שאינו חזי לאיצטרופי עוד עם ח"ש אחר כה"ג נלפענ"ד דלכ"ע ליכא שום מצוה באכילת ח"ש וכמו שכתבו בזה הצל"ח והשג"א והגרע"א ושאר אחרונים לענין ח"ש דאסור מה"ת דאם אינו חזי לאיצטרופי לכ"ע ח"ש מותר מה"ת עיין שאג"א סי' פ"א וצל"ח פסחים מ"ד והגרע"א ססי' קנ"ד ואב"מ תש' י"ד ובתומים ובספרי משנה הלכות ח"ג סי' קנ"ט וא"כ כ"ש באכילת מצוה היכי דלא חזי לאיצטרופי לכ"ע לאו כלום הוא ומעתה כיון דהאב אינו יכול לעשות הפריעה א"כ אינו יכול לקיים השאר ולא הוה חזי לאיצטרופי וא"כ כה"ג ליכא מצוה כלל בח"ש, ולמ"ד דעושה שליח אכתי יש לישב אבל אי קיי"ל דאין עושה שליח א"כ לא יצטרף הפריעה למילה ועיין ש"ך ח"מ סי' שפ"ב וא"כ שתיהן לא יקיימו המצוה (וקצת י"ל כיון דבידו ללמוד עיין תוס' ריש גיטין דשחיטה בידו הוא ומיהו אכתי תקשה במי שאין לו אצבעות במה לפרוע ודו"ק) אבל להלק"י אתי שפיר מאד דהני תרי עבודות נינהו ופשוט מאד.

ועוד בו שלישיה לפמ"ש גמ' שבת קל"ג ת"ר מהלקטין את המילה ואם לא הילקט ענוש כרת מני א"ר כהנא אומן מתקיף לה ר"פ אומן לימא להו

אנא עבדי פלגא דמצוה אתון עבדיתו פלגא דמצוה אלא אמר"פ גדול וכתב הב"י א"ח סו"ס רס"ו ופרש"י מהלקטין וכו' כלומר הואיל וכשהתחיל ברשות התחיל וחבורה שעשה ברשות עשה אמאי חייב נימא להו לכו אתם וסיימו המלאכה ע"כ מבואר דס"ל דנהי דחייבא דכרת ליכא איסורא מיהו איכא כיון שלא גמר המצוה ובה פליג ארמ"א וס"ל דלא ימהלו שני מוהלין בשבת ועיין ח"ס בשו"ת ח"ו סי' צ"ט ד"ה ומ"מ נראה לכ"ע ליכא אלא איסורא לאפושי גברא אבל חיובא ליכא ועיין ט"ז וש"ך יו"ד סי' רס"ו ושו"ת נוב"ת א"ח סי' כ"ב.

ואומר אני דאי נימא דמותר למול ולפרוע כאחד אכתי תקשה במוהל אחד גופיה נמי אמאי התיירו לו למול ואח"כ לפרוע זה אחר זה ולעשות ב' מלאכות ולחלל שבת פעמים כיון שבידו לעשות החתוך והפריעה כאחד ולמעט בחילול שבת וא"כ במוהל אחד נמי לפלוג בין יכול למול ולפרוע כאחד ובין אינו יכול ומי שיכול לחתוך ולפרוע כאחד ימול בשבת ויעשה הכל כאחד ועכ"פ יהדרו אחר מוהל כזה וא"כ הו"ל מילה ופריעה באחד דומיא דמילה ופריעה בשתיים ולמה לא מצינו שום חילוק בזה בשום מקום עכ"פ דלכתחלה יעשו כן בשבת ובפרט כי ראינו דכבר היו מוהלים שידעו מזה א"כ למה לא הדרו לעשות כן וגם אין לומר כי זה אומנות קשה כל כך כי אדרבה עינינו רואות דביותר קל הוא למול ולפרוע כאחת ע"י חתוך הסכין מלפרוע בצפרנים וע"כ דזה אינו עצה כלל משום דאסור לעשות הפריעה עם החיתוך יחדיו.

ועיין שאג"א סי' נ"ט מה שהאריך לאסור למוהל לסלק ידיו משהתחיל למול עד שיגמור הפריעה אבל אם אירע שסילק ידיו מותר גם לאחר לגמור ושבת ויר"ט שוים בזה ובפת"ש הביאו הרי שבאמת ס"ל דכל שאפשר שיעשה בתקיפות ולא להרבות במלאכה עושה ולפי הנ"ל גדולה היל"ל דאם אפשר לעשות החיתוך והפריעה כאחת יעשהו כאחת ואם א"א עכ"פ לא יסלק ידיו ואם סילק ידיו אז גומר אפילו אחר ועכ"פ לשיטתו ודאי ה' ראוי יותר שלא לחלל שבת בפריעה בפנ"ע אלא ודאי מוכרח דהפריעה צריך להיות אחר החיתוך דוקא ובצפרניים כמ"ש הרמב"ם ולכן אין טעם לומר לעשות בבת אחת ולכן לא דבר מזה כלום השג"א. ואין לומר דהפוסקים לא היו יודעים דאפשר למול כך חדא דאין זה ידיעה גדולה ואדרבה כל בר דעת ורואה יבין זה, והשנית שהרי לפי דעת המקילין כבר היו מלין כן גם בזמן הירושלמי וכמו שאביא בסמוך בס"ד וא"כ האיך דבר כזה לא ידעו ולא יבינו וכי ח"ו בחשכה יתהלכו מאורי אור גדולי הפוסקים אשר בצלם אנו חיים.

שוב האיר ה' עיני וראיתי לרבינו הגדול הלבוש יו"ד סי' רס"ו סי"ד וז"ל כתב הב"י וכו' ונ"ל שאין משם ראי' וכו' דאטו המוהל שרוצה לחתוך הערלה מעט מעט חתיכה קטנה במקום שהיה יכול לחותכה בבת אחת לא יהא חייב על כל חבורה וחבורה שעושה שלא לצורך פשיטא שחייב אבל גבי מילה ופריעה שאי אפשר לשום אומן לעשות המילה והפריעה בבת אחת שעל כרחו בתחלה יחתוך הערלה ואח"כ יפרע והרי הן ב' חבורות והתורה התיירתן וא"כ כי היכי וכו' ה"נ רשאין שני אומנים לעשותן זה אחר זה אפילו לכתחלה דפריעה מעשה אחר הוא כן נ"ל להלכה ולמעשה ע"ש. מבואר מדבריו ז"ל דא"א לחתוך בבת אחת המילה ופריעה וראי' ברורה לדברינו בס"ד.

ורביעי בקודש נראה לפענ"ד לחדש דבר לפ"מ דקיי"ל דאסור לחבול באדם מישראל וילפינן לה מכתוב ולא יוסף פן יוסיף והכוונה דהתורה לא התירה אלא להכות מה שצותה התורה וחזן מזה הרי הוא עובר בלאו ועיין רמב"ם פ"ה מחובל ומזיק ובגמ' ב"ק דף צ"א ובח"מ סי' ת"כ סל"א ובגמ' סנהדרין פ"ד ע"ב רב לא שביק לבריה למשקל ליה סילוא דילמא חביל והו"ל שגגת איסור ופריך אי הכי אחר נמי ומשני אחר שגגת לאו בנו שגגת חנק ועיין כ"מ פ"ה מה' ממרים ד"ה אע"פ ובשו"ת הריב"ש סי' תפ"ד כתב וז"ל ואע"ג דמסקינן התם ב"ק דכל שאומר בפ"י ע"מ לפטור וכו' פטור מ"מ אינו אלא לענין פטור הממון אבל שיוכל להכותו ולפצעו לכתחלה ולעבור בלאו של מכה חבירו דאזהרתיה מקרא דארבעים יכנו ולא יוסיף מפני הרשות שנתן לו זה ודאי לא אפשר ועיין העמק שאלה על שאילתות סי' ש"ס וט"א מגילה כ"ז א' שחקר אי נתינת רשות של המוכה מועילה להסיר האיסור מהמכה ומחלק בין אב לבנו ובין אדם אחר ועיין ש"ע הגרש"ז הל' נזקי נפש ס"ד דאין לאדם רשות על גופו כלל ופלא על מנ"ח מצוה מ"ח שכתב היפוך זה וצ"ע וכבר הארכתני מזה בספרי משנה הלכות ח"ד סי' רמ"ה.

והנה מבואר עכ"פ מגמ' סנהדרין הנ"ל ומכל הפוסקים דאפילו אי עסיק בחבלה של מצוה למשקל סילוא מ"מ לא שבקינן לבריה דילמא חביל אלא דבאחינא והו"ל שגגת לאו והתירו אבל לא בבנו ולפי"ז פשוט דהחותרן מקצת עור האדם עד שמוציא דם אין לך חובל גדול מזה ובאביו חייב מיתה ובשאר בנ"א הו"ל בלאו ובשו"ג שגגת לאו עכ"פ ומעתה במהלך שאמרה התורה לחתוך הערלה ולהשאיר עור הפריעה ולא לחתכו אלא לפורעו ולהחזירו לכאן ולכאן וא"כ מוהל החותר את עור הפריעה הנ"ל מה שלא צותה עליו התורה לחתכו ואדרבה צותה לפרעו ולהחזירו לכאן ולכאן, פשוט דהו"ל בכלל הלאו דלא תחבול ובשלמא חתיכת הערלה לא הוה איסור דכך צותה התורה וביום השמיני ימול והיינו חתיכת הערלה אבל החותר עור הפריעה מה שלא צותה התורה לחתוך אלא לפרעו ולהחזירו לכאן ולכאן וא"כ צותה התורה שתשאיר עליו אותה עור הפריעה והאיך רוצה לחתכה ובאמת נראה לדייק בזה לשין קדשו של רבינו הגדול הרמב"ם ז"ל שכתב פורעין את הקרום וכו' ומחזירו לכאן ולכאן ולשון ומחזירו צ"ע היל"ל סתם פורעין את הקרום הרך בצפורן עד שתתגלה בשר העטרה, ל"ל ומחזירו לכאן ולכאן, אבל הוא הדבר אשר דברתי דרבינו הגדול משמיענו דהאי קרום הרך חייב להחזירו דוקא ולא לחתכו דהוא חלק מהתינוק שצותה התורה להחזירו על הגיד מלמטה ולא לחתכו ח"ו וזה לפענ"ד דיוק גדול בדברי רבינו הרמב"ם ז"ל.

אלא דלפי"ז עלתה לן עוד ראי' ברורה מדברי רבינו הרמב"ם ז"ל דאסור לחתוך עור הפריעה אלא מחזירו לכאן ולכאן או מטעם חובל או מטעם שאין לחתוך בסתם שום בשר או עור מהאדם בין גדול ובין קטן כל שלא צותה התורה ואפילו ברשותו איכא איסור וכ"ש שלא ברשות ועיין שו"ת דברי חיים ח"ב יו"ד סי' קט"ו שכתב דהיכא דהמילה כשרה אין מצוה לחזור ולמול ואדרבה העושה זאת הוא רוצח וחושש אני בו אם הוא מנפשות עמלק ימ"ש אשר חתך מילות בני ע"ש וא"כ הכ"נ ח"ו לחתוך מזרע בני עור הפריעה שהתורה לא צותה לחתכו אלא להניחו ולהחזירו לו וע"ש שהוסיף וז"ל ולכן אל ישמע להם ולא ילך בדרכיהם שלא עפ"י תורה ולדעתי שיתרה בהם שאם

יוסיפו לעשות כן יפסלו לעדות כמו המכה איש מישראל והי' שלום ע"כ, והכ"נ לפענ"ד ח"ו לחתוך עור הפריעה ולא לילך בדרכיהם שהוא עובר על לאו דפן יוסיף, והגם כי דבר חדש הוא אבל בעז"ה הוא אמת. ועיין ספר דרך פקודיך הל' מילה חלק המחשבה אות יו"ד בשם המקובלים טעם שאין לחתוך עור הפריעה.

וחמישיתיו אוסיף עליו לפי מה דאיתא בילקוט שמעוני תהלים סי' תשכ"ג בשם הפסיקתא עה"פ כל עצמותי תאמרנה ה' אמר דוד אני משבחך בכל איברי ומקיים בהם מצות בראשי אני רופפו וקורא בתפילתי בשערות ראשי אני מקיים לא תקיפו פאת ראשכם וכו' יד ימינית אני כותב בה ומראה בה טעמי תורה יד שמאלית בה אני קושר תפילין של יד ובה אני אוהז ציצית בזמן ק"ש צפרנים לעשות בהם פריעה ומליקת עוף ובהן להסתכל אור להבדלה אף לילות יסרוני כליותי וכו' ע"ש. והנה כלל מליקת העוף ופריעה בחדא מחתא דכדא כן דא. ועיין בזהר זכאין אינן ישראל דעבדי קרבנין לקב"ה דמקריבי בנייהו לח' יומין לקורבנא וכד איתגורו אעלו בהאי חולקא טבא דקב"ה וכו' וכן מבואר ברקנטי לרבינו מנחם הבבלי ובשאר ראשונים ואחרונים דמילה הוה דומיא דקרבן וא"כ כמו דבמליקה בעי דוקא בצפורן הכ"נ בפריעה בעי דוקא בצפורן וסכין פוסלתו ודוקא החיתוך הוא דומיא דשחיטה בקרבן וכמ"ש הלק"י הבאתי לעיל אבל הפריעה הו"ל דומיא דמליקה בעוף ואין לשנות ועיין ש"ע דממדרש הזה למדו לסנדקאות וכן לענין הבדלה צריך להסתכל בצפרנים דומיא דמליקה לקיים בה מצות קרבן ואפילו נימא דאסמכתא הוא ולא דאורייתא מ"מ אסמכתא הוא שהביאו כל רבותינו הראשונים ואחרונים והכי נהגו אבותינו מעולם.

שוב העיר ה' את עיני וראיתי לרבינו האשכול בספר האשכול הל' מילה סי' ל"ז שכתב וז"ל מוהלין פי' חותכין כל הערלה המכסה העטרה בסכין פורעין פי' בצפורן קרום הרך המכסה העטרה כדאיתא במדרש צפרנים לעשות פריעה ומליקת עוף ולהסתכל בה בהבדלה ע"כ הנה מבואר להדיא מדברי האשכול שכתב דפריעה דוקא בצפורן ולא בסכין ודייק לה ממדרש הנ"ל ולכן כתב מוהלין פי' חותכין וכו' בסכין פורעין פי' בצפורן והיינו שלא נטעה ח"ו דפריעה ג"כ אפשר בסכין או באופן אחר ולכן כתב פורעין פי' בצפורן כלומר דפריעה בצפורן דוקא הוא וכמבואר במדרש הנ"ל ועיין נחל אשכול שם אות ג' שכתב בתשו' מהר"ץ חיות מביא ראי' שאין המציצה צריכה להיות בפה שהמדרש קהשיב כל אברים שעושיין בהן מצות ולא חשוב פה למציצה והוא ז"ל דחה דבריו דבמדרש מפורש שם מצות בפה (ובאמת כי מצאתי בטעמי המצות להרדב"ז מצוה פ"ו דהמוציץ בפה אותה פה אין רמה ותולעה שולט בה).

והנראה מפורש ממחלוקת המהר"ץ חיות ונחל אשכול דהא פשיטא להו דדברי המדרש כפשוטן ואילו הי' מפורש במדרש מציצה בפה הי' המהר"ץ נמי מודה דבעי דוקא בפה אלא לפי שאינו מפורש חולק בו אבל פריעה דמפורש במדרש שהוא בצפרנים ליכא מאן דפליג דבעי בצפרנים דוקא וזה ג"כ ברור בס"ד.

וראיתי בספר המנהיג הל' מילה סי' קכ"ח וז"ל מה ששנינו בפ' ר' אליעזר דמילה המל ולא פרע כאילו לא מל פי' כל חכמי ישראל ולא פרע

ולא קרע — שאחרי שמל אותו קרע בצפרני ידיו בגודל ואצבע את העורות העליונים במשך כל העטרה שתתגלה כולה שאלמלי יגלה אותה בעלמא כמו ופרע את ראש האשה כאשר שמעתי מפי הדיוט אחד שהי' מוהל ולא פורע ומוצץ הי' מתערל הילד כבתחילה והבאתי לו ראי' מדאמר ביבמות פרק הערל לא נתנה פריעת מילה לא"א שנאמר ומול את בני ישראל שנית לפריעת מילה למדנו שהפריעה נקראת מילה וכו' ופי' הפסוק כי מולים היו כל העם היוצאים פי' היו פרועים וכל העם הילודים וגו' לא מלו פי' לא פרעו אלא מילה לבדה עשו וכ"כ הר' שמעון קיריאי ואני העבר העברתי את המוהל במדינת בורגוש ונתתי אחרים תחתיו ואשר למדתיים זכרה לי אלקי לטוב אבי'.

הנה מבואר דפי' כל חכמי ישראל ולא פרע היינו ולא קרע. שאחרי שמל אותו קורע בצפרני ידיו בגודל ואצבע וכו' ונמצא מוסכם מכל חכמי ישראל דפריעה הוא אחר המילה ובצפורני ידיו וראיתי למי שדייק בדברי המנהיג הנ"ל שכתב דפורע את העורות העליונים דעור הפריעה אחת הוא ולא יותר עיין בס' אור המאיר ובס' נפש חי' ס' ע"ג ופי' בו פי' לפי דרכם ולפענ"ד פשוט שכוונתו לפמ"ש רש"י דשתי ערלות היינו שיש לו ב' עורות זה למעלה זה וצריך לפרוע את כל העורות העליונים עד שתתגלה העטרה, ודלא כמו שראיתי למי שרצה לומר דהמוהל הוא דהמנהיג לא הי' מגלה כלל אפילו מעור הערלה אלא עשה חיתוך קטן וגילה פעם כל העטרה והי' מתערל כבתחלה ודברים אלו טעות גמור הם דאטו האי מוהל לא ידע מקרא דהמל וגם מה זה שכתב המנהיג עליו שאלמלי יגלה אותה בעלמא הי' מתערל הילד כבתחילה ומה לשון הי' מתערל הרי ערל הוא עכשיו דמעולם לא מלוהו ונמצא ערל הוא והרי היל"ל שהי' מוהל ולא פורע ומוצץ והרי הילד ערל כמקדם ולשון הי' מתערל משמע שיעשה ערל וגם לשון שהי' מוהל ולא פורע הול"ל שלא הי' לא מוהל ולא פורע עכ"פ נראה דרק על הפריעה התמרמר עליו וזה פשוט מאד.

ובס' זכרון ברית ראשונים לר' יעקב הגוזר וז"ל פריעה הי"ד פורעין כו' קורעין עור שני המכסה ראש הגיד תחת העור כיצד אחר שחתך הערלה ימהר ויזרוק הערלה והסכין אל תוך כלי של חול ועפר וכו' ויקח האבר בידו אחת קודם שיכסה הדם את הנקב ויתפוס אותו עד שיתן הצפורן המתוקן לכך בתוך הנקב ויחזור ויתפוס גם בידו השנית כ"כ באותו הנקב וימשיך אותו העור אליו מעט ויקרענו הנה והנה לכל צידי הגיד בלי חמלה וכו'. ראיתי מוהל שעשה פריעה בע"א היינו שהי' מהפך העור בלא קריעה וכאשר ראיתי המעשה הזאת לא ישר בעיני פריעה זאת וכו' אבל פריעתנו היא כשרה והגונה לפי שאין לשון פריעה אלא לשון גילוי כעין קריעה כמו גדל פרע ופרע את ראש האשה ופרע לא ישלחו וראשה יהי' פרוע ובכל מקום דומה פריעה לקריעה כמו אוזן מכאן ואוזן מכאן וכן ג"כ גבי שחיטה מפורעת וכו' ומסקנא דמילתא דבעינן קריעה ממש מדקתני מתניתין אלו ציצין המעכבין את המילה ע"ש שהעור נקרע לכאן ולכאן וכו' וכ"כ שם בסמוך בנו ר' גרשום הגוזר דמבואר דהמוהל הי' מהפך העור הפריעה ומגלה העטרה אבל בלא קריעה ופסלו. וידידי הרה"ג הח' מוה"ר משה מנחם אפפעס הי"ו העיר לי מלשון הזוהר בהקדמה דף י"ג פקודא שביעאה למגזר לתמניא יומין ולעברא זוהמא דערותא וכו' ויברא אלקים את התנינים הגדולים תרין אלין ערלה ופריעה

גזירו דערלה ופריעה לבתר ואינן דכר ונוקבא וכו' ע"כ נראה מבואר דחתיכת הערלה הוא קודם ואח"כ הפריעה והוא בבחינת זכר ונקבה דקיי"ל זכר מסגי ברישא ובהדי הדדי אסור רק דוקא זכר ברישא, ועיין דרך פקודיך מילה חלק המחשבה אות יו"ד טעם דהפריעה צריכה להשאר ולא לחתכה.

וציפיתי צפיה בשו"ת בנין ציון ח"א סי' פ"ח שכתב שם בשאלה שנתהוה בזמנו אי בעינן לעשות פריעה בצפורן דוקא או גם במספרים וכתב באריכות דאופן הפריעה ע"י צפורן הוא מפורסם ומקובל בכל ישראל ודאי שכן הוא קבלה ממש רבינו ע"ה שעשיית הפריעה ע"י צפורן דוקא שאע"פ שלא מצינו בגמ' אבל מצאנו במדרש הובא בילקוט תהלים סי' תשכ"ג ע"פ כל עצמותי תאמרנה אמר דוד אני משבחך בכל אברי צפרנים לעשות בהם פריעה ומדרשה זו הביאו הגמ"י ללמוד ממנו שמציה לתפוס ציצית בשעת ק"ש כמובא בב"י א"ח סי' כ"ד וגם הביא ד"מ יו"ד סי' רס"ה ללמוד ממנו סנדקאות הרי שהשוה עשיית פריעה בצפורן למליקת העוף דצפורן מעכב בה דמלק בסכין מליקתו פסולה כדתנן בנזחים פ"ז ולהסתכלות צפרנים בשעת הבדלה שמוזכר בפרד"א פ"כ, ולכן המשנים עשיית הפריעה ע"י הצפורן לא בלבד שעכ"פ משנים מנהג ישראל אלא גם תקנה שתקנו רז"ל מימים קדמונים ואפשר שמשנים קבלת מרע"ה ועליהם יאמר הפורעים העם לשמצה להם שומר נפשו ירחק מהם ע"ש באריכות.

הנה נראה מה שהרעיש הגאון ז"ל על עשיית הפריעה במספרים שמשנים בזה קבלת משה רבינו ע"ה והנה התם קיימו מצות פריעה שפרעו באמת הקרום הרך אלא שפרעוהו ע"י כלי ולא בצפורן וע"ז כתב דאפשר דמבטלין בזה קבלת משה רבינו ע"ה וא"כ בדין תרווייהו איתנהו בה חדא דהרי כיון שחותר הפריעה עם הסכין הרי הוא בכלל פורע בסכין ולא גרע מינה אמנם אני מוסיף דבדין מבטל לגמרי מצות פריעה דאינו פורע כלל אלא חותר העור הדק ולכן אין לו עוד מה לפרוע והו"ל כאלו נולד בלי עור הפריעה או כאלו נחתך אור הערלה קודם ח' ימים וכיוצא בזה עכ"פ פשוט מכל הני פוסקים שהבאתי דפריעה הוא דוקא אחר החיתוך של עור הערלה ודוקא בצפורן ולא בשאר כלים וזה ברור בס"ד, ועיין ערה"ש סי' רס"ד סי"ט וז"ל וכ"ש מה ששמענו לדאבין לבבנו שבאיזה מדינות יש שגם הפריעה אין עושין ע"י הצפרנים אלא ע"י איזה מכונה קטנה שעושה הפריעה ודאי מלתא דתמיה הוא ואין לנו לחדש חדשות כאלה ונהי' כאבותינו ובמדינתנו לא שמענו זה עכ"ל והנה התם ג"כ עכ"פ עשו הפריעה אלא שלא בצפורן וכ"ש בדין דמבטלין מצות פריעה לגמרי לבד מאיסורין הנ"ל.

ומעתה פש לן מה שהעיר לי שוב כ"ת דבשו"ת איגרות משה יו"ד סי' קנ"ה התיר מילה כזו ועיינתי בספרו הנ"ל וראיותיו שהביא להתיר ומה אעשה הגם שהגאון רמ"פ שליט"א הוא מידידי הנאמנים וחפץ אני בהצדקו ואני קשור באהבתי אמנם האמת אהיב לי מכל ולפענ"ד פשוט הדבר לאיסורא וכמ"ש וכןראה דמחמת הטרדות לא מצא זמן לחפש בתר ספרי הראשונים והאחרונים שהבאתי שאוסרים בזה, והן אמת כי גם הגאון שליט"א סיים דמהיות טוב מאחר שבמדרש שוחר טוב נזכר שעושין בצפרנים טוב יותר להניח מקצת כדי לקיים ממש כהשו"ט אמנם נראה דס"ל רק מהיות טוב הוא אבל באמת הרי הובאו דברי המדרש הנ"ל מכל הפוסקים הראשונים

והאחרונים להלכה וא"כ איך כתב רק כיון שנזכר במדרש שח"ט ולא זכר כלל שהדברים הובאו ברמב"ם ובש"ע ובראשונים ואחרונים ז"ל דפריעה בצפורן. והנה הגאון שליט"א שם פלפל בדברי הר"ח שבת קל"ז שפי' מי שמל ולא פרע את המילה כאלו לא מל ופי' כלומר לא קרע את העור וגילה את העטרה כאלו לא מל ופי' הגאון שליט"א דהכוונה הוא כמו שפי' רש"י ז"ל שפי' פרע גילה ומשמע סתם גילה בכל אופן שהוא הרי זו פריעה ואין לפרש דכוונת הר"ח שאף שגילה את העטרה אם לא עשה ע"י קריעת העור בצפורן נחשב לא פרע ויש לו דין ערל אף שהעטרה מגולה וזה לא שייך שיתקן אח"כ בהטפת דם ברית וא"כ יקשה איך מועיל בנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה במה שיטיף אח"כ דם ברית הא עכ"פ הי' מעשה החתיכה שלא כדין הא תנן שהוא ערל כאלו לא מל שנעשה שלא כדין א"ו פירושו כאילו לא מל הוא דוקא כנשאר עור הפריעה שלא גילה את העטרה ואין חלוק איך נעשה והוסיף דמאתר שפי' המשנה הוא רק כשלא גילה כלל את העטרה מגולן שוב לומר מעצמינו דין שיהי' אף מצוה לכתחלה שיעשו הפריעה דוקא בצפורן לכן פשוט שאין שום חלוק באיזה אופן יעשה אם בקריעה בצפורן או בחתוך דהמצוה הוא שיגלה העטרה גם מעור הרך עכ"ל בקיצור ע"ש.

ואומר אני דמה דפשיטה לי' דאין שום חלוק באיזה אופן יעשו הפריעה אם בקריעה בצפורן או בחתוך הנה באמת הרי כבר הבאנו חבל פוסקים האחרונים ובנין ציון וערה"ש דיש חלוק גדול וע"י חתוך אסור ולדעת הב"צ אפשר שהוא מקבלת משה מסיני דוקא בצפורן וכן כתבו כל הראשונים הנ"ל שהבאתי וודאי אין זה דין מעצמינו לומר שיהא מצוה שיעשו הפריעה בצפורן דוקא והלא כן פסקו והורו לן כל רבותינו הראשונים והאחרונים דבעי צפורן דוקא וא"כ אפילו אי יפרש דהר"ח ורש"י ס"ל גילה בכל אופן מ"מ יש לנו לטמוע לדברי רבותינו עכ"פ לכתחלה דבעי צפורן דוקא ואין זה חדוש דידן מעצמינו.

אלא דבעיקר ראיתו מה שהביא מנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה מאי יועיל אח"כ הטפת דם ברית תמהני דאטו הטפת דם ברית היא במקום מילה והני תרי מילי נינהו ועכו"ם שבא להתגיר וחתך הערלה בהיותו עכו"ם שלא לשם מילה ואפי"ה צריך הטפת דם ברית אף שפשוט דלא מל ובאמת דא הוא מחלוקת ר"ת ורבינו הבה"ג ולמ"ד דאינו מועיל כלום הי' אפשר לישב אמנם אנן קי"ל דמטיף דם ברית, אבל האמת בנימול שלא כדין ע"י עכו"ם וכדומה לענין המילה אינו מועיל לקיים מ"ע דמילה ופשוט דלא הוה כנימול אלא דלא הוה ערל ועיין צ"פ הל' מילה דאיכא ב' מצות א' שלא יהא ערל וא' לקיים מצות מילה והוא ז"ל כתב דעל האב מוטל החיוב למול ועל הב"ד החיוב שלא יהא ערל ועכ"פ פשוט דאם נחתך עור הערלה והפריעה באיזה אופן שהוא אינו ערל אבל לא קיים מצות מילה עד שיקיים באופני המצוה וא"כ אין מכאן לכאורה ראי' שלא יהא מצוה לפרוע אפילו לכתחלה ויש להאריך אלא שאין הז"ג.

ומיהו בעיקר פירושו בדברי הר"ח לפענ"ד דהרמב"ם בפיה"ם שם פי' ז"ל ואמרם כאלו לא מל ר"ל שישוב ויפרע בשבת ואע"פ שסלק ידו מן המילה ע"ש נראה דהרמב"ם מפרש דהנקודה מה שבא להשיענו אינו ר"ל דבלא פריעה לא הוה מילה דזה כבר שמענו וכקושית התוס' דמאי קמ"ל אלא קמ"ל

דהמהל חוזר ופורע בשבת ואע"פ שסלק ידו מן המילה ולא הוה בכלל ציצין שאין מעכבין את המילה ע"ש. ואם מל ולא פרע חייב כרת ומיושבת בזה קושיית התוס' מאי קמ"ל הא כבר תני בשר החופה רוב העטרה מעכב ולהרמב"ם קמ"ל דאע"פ שסלק ידו אפ"ה חוזר ופורע בשבת ולא הוה ב' חלולים. ולפ"ז דא אתי נמי ר"ח לאשמעינן דחוזר וקורע בשבת.

עוד הביא שם ראי' מירושלמי ס"פ ר"א דמילה על המשנה דמל ולא פרע את המילה כאילו לא מל תני וענו שכרת רב אחא בש"ר אבוה דתימר כשאין בו כדי למרק שאין שהות ביום השבת לגמור לעשות גם הפריעה או חייב כרת על החבורה אבל אם יש שהות ביום כדי לעשות הפריעה פורע ואינו חושש ופטור מכרת ואדרבה קיים מצות מילה ע"ש ותמוה טובא הא זו היא מעשה מילה לחתוך ואח"כ לפרוע ואיך ה' מקום לטעות שיתחייב כרת שהוצרך להשימענו שפטור ומה שפי' הפ"מ דאיירי שהפורע הוא איש אחר אינו נכון כלל על אחר שהלשון משמע שהוא על זה עצמו שמל בתחלה ולכן העלה דבזמנם היו מוהלים שהיו יכולים לעשות חיתוך ופריעה יחדיו ולכן ה' מקום לומר שאם לא עשה כן אלא עשה בב' פעמים שיתחייב כרת שפ"א עשה שלא לצורך משמיענו ר"א שממרק ואינו חושש ע"כ.

ולפענ"ד בהורמנא דמר פי' זה צ"ע בדברי ירושלמי חדא דא"כ למה באמת אין חוששין לחתוך פעמים כיון דיכול לחתוך בפעם אחת דמיירי בירושלמי במוהלים שיכולים לחתוך בפעם אחת למה התירו לחתוך ואח"כ לפרוע ולחלל שבת פעמים ואפילו נימא דבדיעבד מותר עכ"פ לכתחלה הי"ל לומר שיכרות הערלה ועור הפריעה בכיון בפעם אחת ולא לישתמיט תנא נשום פוסק ובשום מקום לרמוז לדין זה ואף אי נימא דאומנות גדול הוא מ"מ הי"ל להשימענו דהיו מהדרין בזה וכמו דתנן בבן קמצר שכתב השם בד' קולמסין וכיוצא בזה, ובפרט לפמ"ש השאג"א והלבוש שהבאתי לעיל.

ומיהו הקשה אדם קשה כברזל דא"כ מאי קמ"ל דמרק הא מצותו בכך נלפענ"ד בתרי אנפי או יאמר לפמ"ש השג"א הבאתי לעיל דלכתחלה צריך שלא לסלק את ידיו עד שיגמור כל המצוה ולאחר שסילק את ידיו אינו חוזר על ציצין המעכבין קמ"ל דאע"פ שסלק כיון דמל ולא פרע כאלו לא מל וענוש כרת ודוקא כשאין בידו למרק אבל יש שהות לגמור גומר הפריעה אף לאחר שסילק את ידיו ואינו חייב כרת ונמצא קמ"ל דבדיעבד לאחר שסילק גומר. והשנית נלפענ"ד דלא זכר השר את כתבו מדברי האשכול ה' מילה ה' ל"ז וז"ל ת"ר מהלקטין את המילה וכו' ואם לא הלקט חייב כרת וכו' מתקיף לה ר"פ לימא אנא עבדא פלגא דמצוה אתון נמי עבדיתו פלגא דמצוה אלא אר"א כגון דאתי בה"ש ואמרו ליה לא מספקת פי' לא תוכל לגמור המילה בעוד יום וכיון שלא תגמור כהלכתה אתה חייב משום חבורה ואמר להו מספקנא ועבר ולא איסתפק דאשכח דחבורה עביד וענוש כרת והכי אתמר בירושלמי מל ולא פרע כאלו לא מל וענוש כרת ר' אבוהו דתימר כשאין בו ביום כדי למרק פי' לגמור כולו ולעשות הפריעה אבל אם יש עוד ביום כדי למרק ממרק ואינו חושש ע"כ.

נהג נראה דרבינו האשכול מביא ראי' מירושלמי אאתקפתא דר"פ דלימא אנא עבדי פלגא דמצוה וכו' וכיון דאיכא שהות לגמור אפילו הוא אינו גומר יכול לומר אנא עבדי פלגי דמצוה ורק אם לא הניח שהות ביום

לגמור אז חייב כרת וא"כ ראי' לפי הפ"מ דאיירי דהפורע הוא איש אחר ובנחל אשכול שם אות ד' כתב עושה הפריעה ופי' המפרש שאחר יכול לפרוע והראשון אינו חושש דאמר אנא עביד פלגא דמצוה אתון נמי עבדיתו פד"מ ואינו חייב כרת (וא"כ פי' ואינו חושש כלומר המל אינו חושש ולא הממרק היינו הגומר ולפי' טובא קמ"ל הירושלמי דיכול לומר אנא עבדי פלד"מ) ולפי' מש"כ במשנה מל ולא פרע כאלו לא מל אמוהל קאי אם מל ולא פרע בשבת כשאין שהות או אין אחר שיודע לפרוע חייב ומיושב בזה קושית התוס' דמאי קמ"ל הא כבר תני החופה רוב העטרה מעכב דקמ"ל כשאין שהות לפרוע חייב המוהל והתי"ט מיישב למ"ד לא נתנה פריעה לא"א אבל לירושלמי דס"ל נתנה פריעה לא"א עיין הלכה ב' וכן לגי' ר"ח ביבמות בבלי נמי מסיק אי"כ בהדיא תנא שאינו יוצא אם לא פרע והק"ל מקמ"ל בהך מל ול"פ להכי מפרש מתני' כאלו לא מל דאאומן קאי שח' כרת כשאין שהות כדמוקי לה בירושלמי ומינה תברא למ"ש מהרש"ל ביבמות הא דאמר שבת קל"ג ע"ב אנא עביד פלגא דמצוה היינו שהניח ציצין המעכבים אחר שמל ופרע אבל מל ולא פרע חייב כרת דבערלה ליכא מצוה כלל ואנן חזינן דלירושלמי מל ולא פרע א"ח כשיש שהות ביום דליעבד אחר ע"כ ע"ש.

מבואר עכ"פ דהם נמי מפרשים דירושלמי מיירי דאפשר ע"י אחר וכפ"מ הנ"ל ובאמת כי מדברי הרמב"ם בפיה"מ שהבאתי לעיל נמי יש לישב דברי הירושלמי דקמ"ל ממרק ואינו חושש אף דסילק כבר את ידו וכמ"ש לעיל אשר לכן לפענ"ד א"א לדיק מדברי הירושלמי דין חדש דמיירי במוהלים אומנים שיכולין לעשות החתוך והפריעה יחדיו שהוא אומנות יתירה ואדרבה הוא חסרון לפי דעתנו וכפי מה שהבאנו מכל הני רבותינו הפוסקים הראשונים והאחרונים ז"ל.

ועתה נחזור לדידן עוד אחת יש לי לדייק לפי דעת הגרמ"פ א"כ תקשה עכ"פ האיך ומתי יברך האב ברכת להכניסו דהרי כתבו התוס' והרא"ש לדעת רש"ש גאון ועוד דהאב מברך לאחר החיתוך ואכתי מקרי עובר לעשייתן כיון שקודם הפריעה הוא ואי יעשו החתוך והפריעה יחד א"כ מתי יברך קודם החיתוך להני פוסקים א"א דתלוי באחרים הוא ולאחר החיתוך כבר אינו עובר לעשייתן דגם הפריעה עשה כבר וא"כ האיך יברך להני שיטות וע"כ ס"ל דא"א לעשותן יחד. וי"ל.

עוד רגע אדבר מה שהעיר לי ידידי ורב חביבי בנו היקר והנחמד תלמיד חבר בכולל דישבתינו הקדושה שבעת שרוצין למול באופן שיחתוך ב' עורות יחדיו או לאחר שמסבב עם מחט הגס תחת העור הפריעה להפריד העור מהגיד או מכניס שם כמין צבת קטנה ובוה הוא אוחז ב' העורות כלומר עור הערלה ועור הפריעה ומהדקן יחד באופן שלא יתפרדו בעת שנותן שם הצבת השני כדי למוד החתוך והצבת קטנה הראשונה הוא אוחז בו כל כך בחזק עד שלפעמים נצרר הדם ונעשה שחור בעור הערלה לאחר החתוך ואם אמת הדבר שכן הוא אז לפענ"ד פשוט שאסור לעשות כן ולא מבעיא בשבת דיש כאן משום עושה חבורה בשבת שלא לצורך דהאי חבורה בעור הערלה אין צריך לעצם המילה שהרי לחתוך עור הערלה אין צריך כל זה וא"כ הו"ל בכלל מחלל שבת ח"ו מי שעושה כן בשבת אם אמת הוא שנצרר הדם כעין חבורה מפני שהוא כ"כ חזק ההידוק, אלא אפילו בחול איכא איסורא משום

חובל בחבירו שלא לשם מצוה דהאי חבלה לא צריך לעיקר המילה, ועכ"פ איכא צער גדול לינוקא מה שאסור לגרום לו צער ועיין אות חיים ושלום מה שהרעיש אפילו בכלל על המכשיר כעין צבת השני שהוא צער שאינו צריך לינוקא אמנם בזה כבר כתבו האחרונים שיש בה רב התועלת ומיעוט המזיק דאין כאן צער גדול כ"כ אבל בזה שרב ההיזק שמצטער עד כדי שיצורור הדם ודאי דאסור בזה.

ולפענ"ד פשוט דבזה גם ידידי הגרמ"פ אוסר דהוא לא כתב אלא בכעין מחט הגס שנשאל עליה שמסובב בה שאין בזה שום צער גדול לינוקא אבל בכה"ג שעושה שם צבת קטן ומצער לתינוק ועושה בו חבורה ודאי דאוסר לעשות כן אפילו לפי שיטתו וכ"ש לפי מה שכתבנו בס"ד.

איברא דמתא דא לאו חדתא הוא וכבר נחלקו בה רבותינו הצדיקים האחרונים וז"ל דראיתי באחרונים שהביאו משלחן גבוה מנהג מוהלי שאלוניקי ה' לכרות הערלה עם עור הפריעה יחדיו באופן שאין צריך לפרוע כלל אלא שהפריעה נעשית בחיתוך העור ובבת אחת עם עור הערלה וחלקו עליהם בס' פרי האדמה ועוד אחרים שאין לעשות כן והביאם בספר זכר דוד מ"א פכ"א שאסור לעשות כן ועיין זוכר הברית להרא"א גר"ו שציין עליהם ואין הספרים לעיין עליהם ומ"מ נראה פשוט דבטלו מנהגם מאז לאחר שחלקו עליהם הגאונים האוסרים ולא נשאר מנהגם זה כידוע.

שוב המציא לי ידידי הרה"ג ר' מנחם אפפען הי"ו תשובה אחת שנכתבה מאת הרב משה בינם פירוטינסקי וראיתי שהאריך שם הרבה בדבר ואסף כל השיטות בזה וראיתי שם דרוב ורובא דרובא דכל הפוסקים שהביא מצריכים פריעה לאחר החיתוך ובצפורן והרב הנ"ל דחק עצמו דכל הני פוסקים שכתבו דהפריעה לאחר המילה לאו דוקא הוא ואין ראוי דמעכב הדבר אלא דכן טבע הדברים להקל וגם הביא דברי הוזהר וכתב ואפשר שנקט ופריעה לבתר כמו לשון הרמב"ם ואח"כ פירעין וכו' משום דכן הוא טבע הדברים ולא בהקפדה ע"ש ורעדה אחזתנו בראותי הדברים הנ"ל וזלזול גדול כ"כ בדברי חכמינו ז"ל ודברי רבותינו הראשונים והאחרונים אשר מפייהם אנו חיים ואנן מדקדקין בהם דיוק קל וכל קוץ וקוץ תורה שלמה הוא ומוציאין מהם תילי תילי הלכות וגדול צפורנן של ראשונים ממתנן של אחרונים היאך יהיו וירחיב לכתוב עליהם שדבריהם נכתבו שלא בהקפדה והגם שאינו מכיר את בעל המאמר הנ"ל אמנם אפילו יהי' גובה ארזים גבהו לא נאבה ולא נשמע לו וכו' להקל ראש ולומר אכל הני ראשונים ובעלי שלחן ערוך שכתבו דבריהם שלא בדקדוק ללא צורך רק שכן טבע הדברים וכיוצא בכטוים אלו אשר לילי ראיתי לא האמנתי ואלו ה' אמר שיש מחלוקת בדבר ורוצה לסמוך אמקילין אכתי הייתי מחריש אבל איך אראה ברעה אשר יוכל לצמוח מדברים כאלו היום יאמר דברים אלו הם שלא בדקדוק ולמחר יאמרו דברים אחרים כתבו שלא בדקדוק רחמנא לצלן מהאי דעתא.

ולכן לפענ"ד הירא והחרד לדבר ה' ורוצה לקיים מצוה ראשונה גדולה וחשובה מצות מילה שנכרתו עליה י"ג בריתות יקח לעצמו מוהל מימחה שיעשה חתוך ואח"כ פריעה בצפורן, בזה אחר זה כמנהג אבותינו הראשונים וכדעת רוב הפוסקים שהבאנו לעיל והמוהלים היראים והחרדים לדבר ה' מהיום והלאה אם לא נהגו כן ינהגו כמנהג אבותינו מקדם והגם שאין אני

שער מאמר דרבנן

בסוגיא דרוב מצוין אצל שחיטה וברין טבח שקלקל

(שחיטת חולין ג, ב. ח"מ שו, ו. ש"ך י"ד א' ס"ק ד)

**מחי' סוגיות כתי"ק של איש אלקים הגאון החסיד רשבב"ג
מרן ר' עמרם בלום וצ"ל בעל שו"ת בית שערים עד"ח שו"ע**

בח"מ סי' ש"ו ס"ה, טבח שעושה בחנם וניבל וכן שולחני וכו' עליהם להביא ראיה שהם מומחים ואם לא הביאו ראיה משהמים. וכתב הש"ך ביו"ד סי' א' סק"ד ול"א בכה"ג רוב מצויין א"ש מומחין הן ע"ש וכתב עליה פמ"ג בש"ד וכפי הנראה הטעם דאין הולכין בממון אחר הרוב והק' הא הוי מיעוטא דמיעוטא כמ"ש האשרי ביבמות קי"ט דמה"ט לא אמר' סמל"ח חזקת אי' שלא נשחטה כראוי ע"ש ותוס' ב"ק כ"ז ע"ב כתבו דהא דא"ה במב"ר הוא מטעם סמל"ח וא"כ כאן דהוי מיעוטא ל"ש סמל"ח — ועוד הקשה האי דאין הולכין בת"ר היינו נגד חזקת ממון וכאן אדרבה יש לטבח חזקת ממון ואמאי מוציאין מידו ע"ש. ולפענ"ד למ"ש רשב"א חולין ד' ע"ב דהא דסמכינן במומר אוכל גבילות לתיאבון על בודק סכין ונתן הו ולא חיישינן שמא קלקל בשחיטתו משום כיון דאינו מקלקל במתכווין דהא שביק היתירא ואכל איסורא א"כ חזקה על בן דעת שאין קלקולי שחיטה יוצאין מתח"ל במקרה וכו', ויותר מבואר בהשון הרמב"ן שהביא שם שכל מי שאינו שוחט רוב בודאי אינו מומחה לשחיטה ומשמע שם דקאי נמי על מ"ש ואם לא שחט רוב הוזר וגומר קודם שיעור שהי' דאם אינו עושה כן בודאי אינו מומחה לשחיטה ודמי להא דאמר' בכתובות ט"ז רוב נשים בתולות נישאות ורוב הנשאת בתולה יש לה קול וזו הואיל ואין לה קול איתרע לה רובא וה"נ רוב מצוין אצל שחיטה מומחין הן ורוב מומחין אין קלקלי שחיטה יוצא מתח"ל וזה הואיל וקלקל איתרע לה רובא וא"ש.

כדאי מ"מ כבר אמרו קבל האמת ממי שאמרו ובפרט שאין אני אומר משלי אלא של רבינו חז"ל ואל תיטוש תורת אמך והנה לא רציתי לפתל בכל התשובה הנ"ל כי הדברים אך למותר אך ראיתי עיקר יסודי שבנה עליו ממהלך שאלוניקי שנהגו כן ואני אומר אדרבה משם ראיה דהרי ראינו באמת דבטלו מילה זו ולא נשאר זכר למו כידוע מאחינו בני ישראל שבספרד שכולם נהגו למול כמונו כהם וע"כ כיון שחלקו עליהם חזרו ובטלוהו ועשו כמנהג קדם ועכ"פ הרי מנהג אבותינו ואבות אבותינו המקובל לנו עד משה רבינו מסיני למול ואח"כ לפרוע ואין לשנות בזה אפילו כל שהוא.

ובזה הנני ידידו דושה"ט וש"ת י"ר שיזכה לישוב על מי נח ולמול ילדי ישראל ולקיים המצוה ברוב פאר והדור עם כל פרטיה ודקדוקיה וכוונותיה עדיבא ינון ולו יקתה עמים כמים לים מכסים העמוס בעבודת הקודש הטרוד מברכו בלב ונפש.

מנשת הקמץ

ועוד י"ל דהא דכ' הרא"ש דהוי מיעוטא דמיעוטא היינו משום דגם מן המיעוט שאין מומחין יש מיעוט דשוחטין יפה ולכן ל"א סמל"ח חזקת איסור דבהמה אבל כאן דודאי ניבל ואנו דנין רק אם הוא מומחה פטור מלשלם ואם אינו מומחה אעפ"י שאפשר שישחוט יפה מ"מ אם ניבל צריך לשלם וא"כ לפטור מתשלומין ליכא רק רוב ולחייב לשלם איכא מיעוט גמור שאין מומחין ושפיר אמרנו סמל"ח ולק"מ.

ועוד י"ל דלכאורה קשה לדעת הריב"ש סי' שע"ח שהביא פנ"י בקו"א לכתובות סי' מ"ו דרוב לא מהני נגד שני חזקות וע' גוב"י קמא אה"ע סי' מ"ג וחת"ס יו"ד סי' קס"ז וא"כ תקשי על תי' הרא"ש דהוי מיעוטא דמיעוטא מ"מ האידך סמכינן ארוב מצוין א"ש מומחין הן הא איכא כנגדו שני חזקות חזקת אי' דבהמה ועוד חזקת שלא ידע ולא הי' מומחה כשנולד, ועיין בש"ך יו"ד סי' א' סק"ח — אך ז"א דהרי וודאי יש אנשים מומחים שיצאו בבירור מחזקה זו שלא ידעו וכיין דרוב מצוין א"ש מומחין הן אמרנו שזה ששחט הוא מן הרוב שיצאו מחזקה זו וע' גוב"י [קמא] אה"ע סי' ל"א ולכן ל"ש בזה שהחזקה היא נגד הרוב — אמנם אכתי תקשי לשי' תוס' נדה ח"י ד"ה הלך דס"ל דבט' חנויות איכא חזקה נגד הרוב משום דבהמה בחיי' בחזקת אי' עומדת ע"ש אף דרוב וודאי יצא מחזקה זו מ"מ מקרי חזקה נגד הרוב וה"נ דכוותי' — לכן נ"ל לפמש"כ הר"ן בגיטין ס"ד בשם רמב"ן דאין חזקת פנוי' של קרובות שאינן באות לדון לפנינו מועלת להאשה שהוא רוצה לקדש ע"ש. וה"נ כיין שאין אנו דנין על הגברא וכשיטת דאין סומכין על רוב מצוין רק בדיעבד אבל לכתחלה אין מוסרין לו לשחוט עד דידעינן בי' דגמר א"כ אין חזקתו מועיל לאסור הבהמה ולפ"ז התינח לענין לאסור הבהמה אבל לענין טבח שניבל שאנו דנין על הגברא אם הוא אומן ופטור שפיר לא אזלינן בת"ר דאיכא כנגדו שני חזקות חזקת ממון וחזקת שלא ידע וא"ש.

(המשך יבא א"ה)

בסוגיה דאינה לשחיטה אלא לבסוף ממרן הגאון בש"ת ר"מ קליין שליט"א

[ראש הישיבה]

גרסינן בגמ' חולין כ"ט, ב. ופסחים ס"ג א. ב"ק ע"ב. זבחים ל' אר"ש בן לקיש משום לוי סבא אינה לשחיטה אלא בסוף ור' יוחנן אמר ישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף אמר רבא הכל מודים היכא דשחט סימן אחד עו"כ וסימן אחד ישראל שהיא פסולה שהרי נעשה בה מעשה טרפה ביד עו"כ בעולת העוף נמי היכא דמלק סימן אחד למטה וסימן אחד למעלה פסולה שהרי עשה בה מעשה הטאת העוף למטה לא נחלקו אלא כגון ששחט סימן אחד בחוץ וסימן אחד בפנים וכו' ורב יוסף מוקי לה בשחט מיעוט סימנין בחוץ וגמרו בפנים ופריך רב אידי בר אבין מפסח הנשחט במועד ע"ש כל הסוגיא.

וכתבו התוס' שם ד"ה אמר ר"ל אע"פ דרבא ס"ל הכי בפ"ב דזבחים (דף ל') אפ"ה לא חשיב ליה בהדי תלת דהלכה כר"ל לגבי רבי יוחנן בריש פ' החולין (יבמות דף ל"ו) משום דהך משמ' דלוי אמרה ר"ל ע"כ נראה דס"ל דהלכה כר"ל דאינה לשחיטה אלא בסוף.

ופרש"י אינה לשחיטה אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה ולקמיה מפרש למאי הלכתא — ישנה לשחיטה הכל קרויה שחיטה פסולה ואפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף ולא מקרי שחיטת עו"כ מיהו שחיטת ישראל נמי לא הוי והו"ל כקוץ בעלמא ואיטרפא לה — מעשה טרפה מעשה שהי' כדי וכשיעור לטרפה בו נעשה בה ביד עו"כ. נראה דס"ל דמה ששחט גוי מיעוט סימנים אינו אסור מטעם דישנו לשחיטה מתחילה ועד סוף או לא אלא אפילו נימא אינה לשחיטה אלא לבסוף מ"מ אכתי אסור הוא משום שכיון דאין כאן שחיטה הרי נקב הושט והו"ל טרפה.

אמנם הרמב"ם פ"ד מה"ש הי"ג כתב התחיל העכו"ם לשחוט מיעוט סימנין וגמר ישראל או התחיל ישראל וגמר העכו"ם פסולה ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף אבל אם שחט העכו"ם דבר שאינו עושה אותה נבלה כגון ששחט חצי הגרגרת בלבד וגמר ישראל הרי זו כשרה. הנה תלה הרמב"ם ז"ל איסור שחיטת מיעוט סימנים בעכו"ם משום דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף משמע דאלו קי"ל אין לשחיטה אלא לבסוף לא הי' נאסרה הבהמה אף דשחט עכו"ם מיעוט סימנים ועשה בהו מעשה טרפה וצ"ע למה שהרי כיון שעשה העכו"ם מעשה טרפה ושחיטה ליכא א"כ כי קא גמר ישראל ושחט טרפה קשחט וכבר תמה עליו הלח"מ שם כן.

והלח"מ תי' דהרמב"ם מפרש שכשאמרו אינה לשחיטה אלא לבסוף ר"ל כשמשלים הישראל לשחוט רוב הקנה או הושט ששחט העכו"ם חציו של קנה או של ושת והשלימו ישראל לרוב הו"ל כאלו הישראל שחט הכל אבל כשעכו"ם שחט כל הקנה או רובו הרי הישראל לא השלים הרוב לומר שהוי כאלו שחט הקנה דאין סימן אחד משלים לסימן האחר דכל סימן הוא בפני עצמו וז"ש שהרי הוא עושה אותה טריפה כלומר בשחיטת הקנה הרי זה נעשה טרפה ואין זה יכול להכשירה ולפי פירוש זה כששחט העכו"ם מיעוט הקנה ומיעוט הושט והשלימן ישראל למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף הוי כשרה ע"ש. ודבריו תמוהין שהרי הרמב"ם כתב מפורש התחיל העכו"ם לשחוט מיעוט סימנין וגמר ישראל פסולה הרי פשוט דאפילו שחט העכו"ם רק מיעוט סימנים ואפ"ה פסולה. ונראה כוונתו לומר דהרמב"ם מפרש כן אליבא דר"ל, ר"ל דאליבא דר"ל דס"ל אינה לשחיטה אלא לבסוף או שחיטת עכו"ם במיעוט סימנים לא הי' נאסר כשישראל גומרה אבל כיון דאנן קי"ל ישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף ולכן שפיר פוסל אפילו במיעוט סימנים.

ומה שנלפענ"ד בישוב דברי הרמב"ם בס"ד הוא בתרי אנפי, א) בדיוק לשון רש"י שכתב אינה לשחיטה אין השחיטה קרויה שחיטה אלא בסופה ישנה לשחיטה הכל קרויה שחיטה ויש לדייק לשון קרויה שחיטה הו"ל אין השחיטה מכשרת אלא בסופה או השחיטה מתרת מתחלתה ועד סופה ולשון קרויה משמע דשמא גרם. ונלפענ"ד דרש"י מפרש אינה לשחיטה אלא לבסוף הוא רק לדדן היתר שחיטה אינה אלא לבסוף וכמו בחצי קנה פגום כשר כל ששחט מחציו לרוב הכ"נ בושט הוא המתרת הבהמה או העוף היינו מחצי ולמעלה וקודם חציו אין לו דין שחיטה המתרת ולא קרוי שחיטה כלל אלא הוא דין מדיני השחיטה שא"א לשחוט החצי האחרון בלי שישחוט חצי הראשון. ולכן בחצי קנה פגום כיון דניקב אינו פוסל בגרגרת כשר אפילו לכתחלה

לשחוט אם ה' חצי קנה פגום ומיהו בושט דנקיבתו במשהו ממילא אי נוקב חצי הושט נפסל משום נקב.

והנה למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף תקשה בכל שחיטה כיון ששחט בה פורתא ונקב הושט איטרפה לה וכששחט לאחר חציה טריפה קשחט האמנם דא שבוש הוא דאף דחצי הראשון לא מקרי שחיטה מ"מ דרך שחיטה בכך ולא אסרה תורה ניקב הושט דרך שחיטה ועיין תוס' ב"ק ע"ב, ובחי' הארכתי אלא דכל זה בישראל דבר שחיטה הוא לגבי' אינו פוסל הנקב שעשה בשעת שחיטה כיון דדרך שחיטה בכך ועל זה צותה התורה וזבחת אבל עכו"ם ששחט כיון שחתך מיעוט סימנים הרי נקב הושט ואיטרפה לה ואין לומר דלאחר ששחט הישראל הרוב הכשיר דדרך שחיטה בכך, זה אינו דדוקא בישראל שהוא בר שחיטה אמרינן דרך שחיטה בכך ואז אמרינן דחתיכת חצי הושט הראשון אינו פוסל משום נקב אף דלא מקרי שחיטה, אבל בעכו"ם שאינו בר זביחה כיון דהחצי הראשון לא מקרי שחיטה לא הוי אלא מעשה קוף בעלמא וכיון שניקב איפסל לה ותו כי קשחטי ישראל טריפה קשחטי ולכן כתב רש"י דלא מקרי שחיטה אלא נקב הושט ושפיר ס"ל לרש"י דמה ששחט הגוי במיעוט קמא אינו אסור מטעם דישנו לשחיטה או אינו לשחיטה מתחלה ועד סוף דבין כך ובי"כ אסור.

אבל הרמב"ם ס"ל דאפילו למ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף מ"מ מקרי שחיטה מתחילה ועד סוף אלא דשחיטה המתרת אינה אלא לבסוף והטעם דכל שעשה דרך שחיטה מקרי שחיטה דאל"כ תקשה קושית התוס' דבכל שחיטה תפסל מששחט בה פורתא מטעם נקב הושט אלא דס"ל דכל שנעשה בה מעשה שחיטה כלומר כיון דא"א לשחוט שחיטה המתרת היינו רוב הושט בלי מיעוט קמא א"כ עד חציו נמי הו"ל מעשה שחיטה ומקרי שחיטה אלא דאותה שחיטה במיעוט קמא אינה מתרת עד חציו ולכן ס"ל להרמב"ם דדוקא שחיטה המתרת הוא דפסל בה העכו"ם אבל מיעוט קמא שאינו מתיר כלל אלא מעשה שחיטה הוא דאיכא שפיר מועיל בה אפילו העכו"ם דפסול העכו"ם הוא רק בשחיטה המתרת אבר במיעוט קמא שהוא כעין הכשיר למיעוט בתרא דבלעדו א"א. כל מי שעשהו דרך שחיטה מותר ואפ"ה לא הוי מעשה קוף בעדמא דליפסל מטעם נקב כמו לרש"י כיון דדרך שחיטה בכך ומקרי שחיטה לדעת הרמב"ם אינו פוסל מטעם נקב ומיהו לא הוי שחיטה המתרת נמי דליפסל מטעם עכו"ם ולכן שפיר ס"ל להרמב"ם דלמ"ד אינה לשחיטה אלא לבסוף לא הוי עכו"ם פוסל במיעוט קמא מטעם דאינה שחיטה המתרת ולא הוי אלא מעשה שחיטה והכן כתב "התחיל העכו"ם לשחוט מיעוט סימנים וגמר ישראל וכו' פסולה"

— רק משום דקו"ל דישנה לשחיטה מתחילה ועד סוף.

בקיבור, מהלוקת רש"י ורמב"ם הוא אי מיעוט קמא מקרי שחיטה או לא. לדעת רש"י לא מקרי שחיטה א"כ עכו"ם השוחט מיעוט קמא אפילו לשם שחיטה כיון דלא בר זביחה הוא לא הוי אלא כניקב בושט וטרפה, ולדעת הרמב"ם מקרי שחיטה ולא הוי בכלל ניקב הושט ומיהו אינה שחיטה המתרת דליפסל ע"י עכו"ם. והבן.

שנית הוי נלפענ"ד לפמ"ש בלמדי עם התלמידים ליישב דברי הרמב"ם התמוהים שכתב בפ"ד מהל' שחיטה הי"א: עכו"ם ששחט אע"פ שנשחט בפני ישראל בסכין יפה ואפילו היה קטן שחיטתו נבילה ולוקה על אכילתה מה"ת

שנאמר וקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר שמא יאכל מזבחו אתה למד שזבחו אסור ואינו דומה לישראל שאינו יודע הלכות שחיטה (הי"ב). וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו נכרי שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבלה עכ"ל, וכתבו הרדב"ז והכ"מ שם דמשמע מדברי הרמב"ם ז"ל שכל שאינו עובד ע"ז שחיטתו אינה אסורה אלא מדרבנן, וכ"כ הלח"מ שם ע"ש וכ"כ הב"ח ולה"ח יו"ד סי' ב'. והש"ך יו"ד ס' ב' סק"ב תמה רבה ארבותינו האחרונים ז"ל שכתבו כן וכתב דנ"ל דשחיטת עכו"ם אפילו אינו עובד ע"ז לכ"ע נבלה מדאורייתא הוא, וכדאייתא בתוספתא להדיא וכדמשמע נמי מדברי הרא"ש, והאחרונים ז"ל תמהו עליו דמאי ראי' מייתי מהתוספתא ומתוס' והרא"ש שהם דרשו וזבחת והרמב"ם דרש מוקרא לך ואכלת מזבחו, ועיין תשובת ח"ס יו"ד סי' א' והאחרונים שחולקים על הש"ך בזה ועיין חידושי הגרע"א שם.

וקשיא לי דהרמב"ם פ"ב מהל' שאר אבות הטומאה הי"י כתב: שחיטת עכו"ם נבילה ומטמאה במשא ואפילו ישראל עומד על גביו ואם שחט בסכין יפה שחיטה כראוי אחד העכו"ם ואחד הכותי או גר תושב שחיטתן נבילה וקרוב בעיני שאף זה מדברי סופרים שהרי טומאת ע"ז וטומאת תקרובתה מדבריהם כמו שיתבאר ובגלל ע"ז נתרחקו הכותים ונאסרה שחיטתן וא"ת והלא היא אסורה באכילה דין תורה לא כל האסור באכילה מטמא שהרי הטריפה אסורה וטהורה וכו'. הנה ביאר לן הרמב"ם ז"ל להדיא דשחיטת עכו"ם אסור באכילה מדין תורה ולא מדבריהם ודלא כהרדב"ז והכ"מ והלח"מ, וזה תמיהה רבתא לכאורה. ומיהו גם מבואר דאינו נבלה מדאורייתא ודלא כש"ך.

אשר לכן נלפענ"ד בס"ד דהרמב"ם ז"ל מחלק בין איסור נבילה ובין איסור אכילה כלומר דאיסור אכילה ודאי ס"ל דשחיטת עכו"ם אסור מה"ת שהרי עכו"ם לאו בר זביחה מד"ת אפילו אינו עו"כ ומיהו לענין נבילה ס"ל דאף דשחטה עכו"ם מ"מ מידי נבלה יצאה וא"ת כיון דידי שחיטה לא מצי לצאת שהרי אינו בר זביחה א"כ היאך מוציאה מידי נבלה.

נלפענ"ד לחדש לפמ"ש דבמצות עשה של זבחת יש בו ב' ענינים: א' דהשחיטה מוציאה הבהמה מאיסור שאינו זבוח, והשנית שמוציאה מידי אבר מן החי שהוא הגורם לנבלה, וכל שנשחט באופן שמוציא מידי אבר מן החי לא הוה נבילה, אבל לתקן מצות עשה של זבחת צוה הקב"ה לזכות, ובעינן בר חיובא לתקן עשה זו של אינו זבוח, וכל שאינו בר זביחה ודאי דאינו מתקן מצות עשה זו, ולכן לענין זבחת לשחיטה כשרה בעי ישראל דוקא שהוא בר זביחה, וכל ששחט שחיטה כשרה ממילא מוציאה ומסלקת האיסור של אבר מן החי וממילא לא נעשית נבילה ג"כ. ומיהו סילוק אבמה"ח ונבלה אינו תלוי במ"ע של זבחת אלא תלוי במעשה השחיטה כיון דאין זה חלק מן המצוה אלא פועל יוצא מהמצוה כלומר ממעשה השחיטה ממילא יצא מידי אבמה"ח אלא היכן דשינה במעשה השחיטה בעצם גם איסור אבמה"ח ונבלה לא נסתלק שהרי לא עשה מעשה כזו בבהמה שתסלק אבמה"ח ונבלה אבל אם עשה מעשה שחיטה כזו הרי זו מסלקת את האיסור של אבמה"ח אף שלא קיים בזה מ"ע של זבחת דאיסור אבמה"ח איננו קשור ותלוי בשחיטה כשרה אלא כל שנשחטה שחיטה כשרה ודאי יצאה נמי מידי אבמה"ח אבל מ"מ אם שחט שחיטה שאינה כשרה אלא שעשה מעשה שחיטה אף שלא קיים זבחת מ"מ יצאה מידי אבמה"ח.

וראי' לדברינו מצינו ממה שחידש מרן בבי"ש יו"ד סי' ל"ד לדעת היש"ש חולין פ"ק הביאו בש"ע יו"ד סי' ג' בנושאי כליו והפמ"ג סי' ג' שחידש דהשוחט ומכוון שלא לשחוט שחיטה המכשרת אף ששחט כראוי וקיי"ל שחיטה לא בעי כוונה מ"מ שחיטתו פסולה דהיפוך כוונה פוסל. וכתב מרן בבי"ש דהא דס"ל להיש"ש שחיטתו פסולה דווקא לענין איסור אכילה דכתב הרמב"ם פ"א משחיטה דמ"ע לשחוט ע"ש ואם יש לו היפוך כוונה לא קיים מ"ע זו ונשאר איסור שאינו זבח אבל לסלק איסור אבמה"ח ואיסור נבילה אין נפ"מ בכוונה כלל וא"כ אינו מטמא משום נבילה לכ"ע ע"ש. ועיין משנה הלכות ח"ה סי' פ"ה במחלוקת הראשונים בשחיטת טרפה אי מקרי שחיטה כיון שמוציאה מיד נבלה ודו"ק.

ולפ"ז נלפענ"ד דברי הרמב"ם עולין כהוגן דודאי ס"ל להרמב"ם דשחיטת עכו"ם אסור מדאורייתא והאוכלה לוקה משום טרפה וכמ"ש בפ"ב מה' שאה"ט דהיא אסורה באכילה ד"ת אלא לענין שלא לטמא טומאת נבלה ס"ל להרמב"ם דכל שנעשה בו מעשה שחיטה אף שנעשה ע"י עכו"ם שאינו בר זביחה מ"מ אינו מטמא טומאת נבלה דמעשה שחיטה זו הוציאה מידי אבמה"ח דלהוציא מיד אבמה"ח לא בעי ישראל דוקא דאינו תלוי במצוה של זבחת דלבעיא הכשר שחיטה אלא סגי במעשה שחיטה. ולכן שפיר מוציא מידי אבמה"ח אפילו עכו"ם.

ומה מדויק בזה לשון הרמב"ם בפ"ד מהל' שחיטה הי"א עכו"ם ששחט וכו' שחיטתו נבלה והצריך לזה דוקא מקרא דוקרא לך ואכלת מזבחו ולמד מזה שזבחו נבלה ולא הביא מקרא דזבחת כאשר צויתך דמזה אכתי הי' מוציאו מידי נבלה ע"י מעשה שחיטה ולכן קאמר מקרא דוקרא לך ואכלת מזבחו מאחר שהזהיר וכו' אתה למד שזבחו אסור אלא דזה בעכו"ם עובד ע"ז (הי"ב) וגדר גדול גדרו בדבר שאפילו נכרי שאינו עובד ע"ז שחיטתו נבילה והוא הוא הגדר דמעיקר ההלכה הי' שחיטתו רק טריפה שכיון שנעשית בו מעשה שחיטה הי' מוציאו מידי נבלה מאחר שהוציאנו מידי אבמה"ח וממילא ליכא עוד איסור נבלה ומ"מ גדר גדול גדרו דאפ"ה ליהוי נבילה אבל לשחוט פשוט שעכו"ם פסול מדאורייתא כיון דאינו בר זביחה.

ובהא מיושב נמי סתירה אחרת בדברי הרמב"ם שבהל' שחיטה פ"א הי"א כתב מ"ע שישחוט וכו' ואח"כ יאכל שנאמר זבחת מבקרך ומצאנך. מבואר דדריש מצות שחיטה מקרא דזבחת וכמו שדרשו התוס' והרא"ש ושאר ראשונים וא"כ למה בפ"ד מה"ש דרש מקרא דוקרא לך ואכלת מזבחו ולא ראיתי מי שהרגיש בזה. אלא שתמהו למה שבק הרמב"ם קרא דזבחת. אמנם לפמ"ש אתי שפיר דבפ"א מיירי הרמב"ם לענין מ"ע של זבחת ובפ"ד מיירי הרמב"ם להוציאו מידי נבלה ואתי שפיר הכל בס"ד ודו"ק. ופלא על רבותינו שאמרו שהרמב"ם לא יליף לה לשחיטה מזבחת שהרי האי קרא דוקרא לך לא יליף אלא לענין איסור נבלה וכנ"ל ודו"ק.

ובהשגות הראב"ד בפ"ב מהשאה"ט כתב אמה שכתב הרמב"ם וקרוב בעיני שאף זה מד"ס א"א זו היא אחת מסברותיו ואין בכולן פחותה מזו כי עו"כ הם כבהמות ואין מטמאין ואין מיטמאין עם הדומה לחמור הן גוים כמר מדלי ואת כולם ישא רוח והחושב אותם לכלום אסף רוח בחפניו עכל"ק. נראה כוונת השגתו בזה לדעת הרמב"ם מחשיב אותם עכ"פ בזה שמדאורייתא

שחיתתם שחיטה ותמה עליו דהם כבהמה ואין נחשבין לכלום, ולפמ"ש בס"ד מיושבין דברי רבינו מהשגת הראב"ד דגם רבינו אין מחשב אותם לכלום ואת כולם ישא רוח ומיהו אם עשו מעשה שחיטה נסתלק איסור אבמה"ח ממילא דלא צריך לזה חשיבות ודין הכשר שחיטה ושפיר אין מטמאין אלא מד"ס. שוב ראיתי בכ"מ שם שכתב וכן מ"ש כי הם כבהמות מה ענין זה לשחיטתן תהא מטמאה במשא דהא אפשר דשחיטת קוף נמי לא מטמא במשא כיון דשם שחיטה עליה ושוב אין כאן מי שיחשיב אותם לכלום עכ"ל, והוא ראי' ברורה בס"ד לדברינו.

איברא דדברי הכ"מ תמוהין במ"ש דהא אפשר אפילו שחיטת קוף נמי לא תטמא במשא, מהא דתניא בתוספתא ריש חולין שחיטת הקוף פסולה שנאמר וזבחת ולא זובח העו"כ ולא זובח הקוף ולא זובחה מאליה, ועיין מג"א א"ח סי' קנ"ט ס"ק כ"ד וברמ"א יו"ד סי' ב' סק"א ובאחרונים שם, ואפשר דמה שאמרו בתוספתא נמי שחיטת קוף פסול אינו אלא לענין הכשר שחיטה אבל להוציא מידי נבלה לא דבזה נדמה הקוף לעכו"ם וכמו בעכו"ם מועיל להוציא מידי נבלה להרמב"ם עכ"פ הכ"נ יפרש בשחיטת קוף דכהדרי נינהו להרמב"ם, אלא דיש לעיין דא"כ זובחה מאליה כגון סכין שנפל מאליו ושחט הכ"נ דיצא מידי נבלה דבתוספתא דמינהו להדדי והרמב"ם בפ"ב מהל"ש הי"ב כתב אבל סכין שנפלה ושחטה אע"פ ששחטה כדרכה הרי זו פסולה שנאמר וזבחת עד שיהא הזובח אדם ואע"פ שאינו מתכוון לשחיטה, הרי דכתב מפורש דבעי דוקא ע"י אדם ולא קוף ולא שנזבחה מאליה ואכתי יש לדחוק דזה דוקא להכשיר בשחיטתו לאכילה וראי' דמביא לעצמו מקרא דזובחת, ולענין להוציא מידי נבלה הרי נפקא ליה מקרא דוקרא לך וגו' וכמ"ש לעיל בסמוך וצ"ע.

ונחזור לדין ונראה דמאחר שבררנו דלהרמב"ם רק להכשר שחיטה בעינן ישראל אבל למעשה שחיטה להוציא מידי אבמה"ח גם בעכו"ם סגי לי' אתי שפיר דלר"ל דאינה לשחיטה אלא לבסוף א"כ במיעוט קמא דליכא הכשר שחיטה אלא מעשה שחיטה לא פסל העכו"ם בשחיטתו דעד חציו שפיר מוציאו מידי נבילה ומידי אבמה"ח אלא דבעי עיד להתיר ולהכשיר שחיטה ולזה כיון דאינה אלא לבסוף בא ישראל והתיר א"כ שפיר הי' מותרת הבהמה אבל לר"י דישנה לשחיטה מתחלה ועד סוף א"כ אפילו במיעוט סימנים פוסל העכו"ם, ודו"ק כי זה עמוק, בס"ד.

(ההמשך יבא א"ה בקונט' הבא)

בסוגי' דשיאור ובענין ספק ממון עניים הרב חיים ישעי' קעניג

[אבדק"ק יאקא, ר"מ ומשגיח רוחני]

במס' חולין דף כ"ג ע"ב איתא, בעי רבי זירא האומר הרי עלי לחמי תודה מן החמץ או מן המצה והביא שיאור מהו, שיאור דמאן אי שיאור דר"מ לר' יודא מצה מעלייתא היא, אי דר' יודא לר"מ חמץ הוא, ואי לר"מ מדלקי עליה חמץ הוא אלא דר' יודא מאי ספיקא הוא ונפיק ממה נפשך או דלמא בריה הוא ולא נפיק וכו' לא צריכא דאמר הרי עלי חלה לפטור תודתו של

פלוני סוף סוף הא לא ידע האי גברא אי חמץ הוא דליתי מצה או מצה הוא דליתי חמץ לא צריכא דלא אמר לפטור, מיפק גברא ידי נדרו נפיק או לא נפיק תיקו. ע"כ.

הנה ידוע דכל תיקו דאורייתא והוא מוסכם מכל הפוסקים דאזלינן לחומרא א"כ בשמעתתא דידן דהוא ספק בל יחל הוא לכאורה ככל ספק דאורייתא ואזלינן לחומרא ואינו יוצא ידי נדרו עד שהביא חמץ או מצה מעלייתא ולא שיאור — אמנם בתיקו דאיסורא שהוא כרוך בו גם צד ממון אינו פשוט כ"כ וזה תלוי באשלי רברבי, דהנה ידוע הך כללא דאוקי ממונא בחזקתה ואמרינן המוציא מחבירו עליו הראי' אפילו נגד טענת ברי דקיי"ל כר' יוחנן ור' נחמן דברי ושמא ברי עדיף, ומוקמינן ממונא בחזקת מרא קמא כ"פ הרמב"ם הל' טוען ונטען פ"א הל' ז' עיי"ש בהרב המגיד ובש"ע הו"מ ס' ע"ה. ועיין בכתובות דף י"ב ע"ב בהגהת אשרי ובב"מ דף צ"ו ע"ב.

הנה טרם כל שיה צריכין אנו להעתיק מקורן של דברים בנדרים דף ז' דברי הר"ן בשמעתתא דיש יד לצדקה וז"ל הר"ן שם מה שצריך לענינו, בפאה וצדקה כתב הרשב"א ז"ל נמי דאזלינן לחומרא ככל תיקו דאורייתא וכן כתב הרמב"ן ז"ל בהלכותיו דבעיין דצדקה לא אפשרתא בהדי' וסוגיין דיש יד לצדקה וקיימי לן נמי דכל תיקו דאיסורא לחומרא וכו' וע"ז הקשה הר"ן שם וז"ל ותמהני עליהן שהרי סוגי' מפורשת היא בסוף פרק הזרוע והלחיים (חולין קלד ע"א) שספק ממון עניים הרי הוא ספק ממון דאזלינן ביה לקולא לנתבע, מדמקשינן התם אמתני' דגר שנתגייר והי' לו פרה נשחטת וכו' תנן ספק ממון פטור אלמא ספיקא לקולא ורמינהו חורי נמלים שבתוך הקמה וכו' ואיצטריך לשנויי, הכא פרה בחזקת פטורא קיימא קמה בחזקת חיובא קיימא הא לאו הכי ספק פטור ואם איתא דספק ממון עניים היה ליה ספיקא דאיסורא, למה לי לשנויי הכי, ועוד דהתם נמי אקשי ליה אביו והרי עיסה דבחזקת פטורא ותנן גר שנתגייר וכו' ספק חייב ואמר לי' ספק איסורא לחומרא ספק ממוןא לקולא ואם איתא דספק עניים מקרי ספק איסורא בהאי פירוקא גופה הוי מצי לשנויי ליה הא דמקשי מחורי נמלים אמתני' וכו' ומסקנת הר"ן שם אלא ודאי ספיקא דממון עניים לא מקרי ספיקא דאיסורא אלא ספיקא דממונא ולקולא ע"כ.

הרי לך פלוגתת הראשונים בזה דהרשב"א והרמב"ן ס"ל דספק מתנת עניים הוא ספיקא דאיסורא והחומרא, והר"ן ס"ל דספק מ"ע הוא ככל ספק ממוןא ולקולא לנתבע.

הנה בקונטרס הספיקות כלל א' סימן ט' בסופו אחר שנושא ונתן בשיטת הר"ן הקשה עליו משמעתתא דילן וז"ל וקצת ראי' נראה להביא לדבריהם (היינו לשיטת הרשב"א והרמב"ן) מפ"ק דחולין דבעי' ר' זירא האומר הרי עלי לחמי תודה מהחמץ או מן המצה והביא שיאור מהו ס' הווי ונפטור ממ"נ או דלמא בריא הוא ולא נפיק ולדעת הר"ן הווי מצי למבעי באומר הרי עלי לחמי תודה מהחמץ לחוד, דאי ספק הוא נפטר ידי נדרו משום דספק ממוןא לקולא ואי אמרת ברי' הוא לא יצא, ולדבריהם ניחא דכל הספק תלי' בנדר לא אמרינן ספקו לקולא ומש"ה בעי היכי דאמר מחמץ או ממצה והביא שיאור דבכה"ג אי ספקא הוא יצא מכח ממ"נ כיון דהתנה באחד משניהן ע"כ. ולכאורה הוא קושי' חזקה לשיטת הר"ן.

הנה טרם נעתיק עצמינו לתרץ קושית קונטרס הספיקות על שיטת הר"ן נבאר בס"ד סברת פלוגתתן.

אופן א'

ונלענ"ד להסביר פלוגתת הרשב"א והר"ן, דהנה התומים בקונטרס קיצור תקפו כהן מביא קושית הכנה"ג וז"ל ועיין בכה"ג שהביא קושי' בשם גדול אחד שהקשה למה אמרינן ספק איסורא לחומרא ובספק ממון לקולא לנתבע ולא אמרינן דהוא ספק איסורא דלא תגזול ומ"ש הך איסורא משאר איסורים, ועיי"ש שתירץ דא"כ אי יתיבנא לי' לחברי' אף הוא מכניס עצמו לספק איסור גזל ותני' זה דחוק דא"כ על כל פנים חייב לצאת ידי שמים מבלי לתפוס כי יש בידו ממון ספק גזל ואם אין חבירו לבו נוקפו לקבלה, לו ראוי להיות לבו נוקפו מבלי להחזיק תחת ידו ספק גזל ודבר זה לא שמענו שיהיה ראוי לצאת ידי שמים מבלי לטעון קום לי ואם אחד טוען ברי והמוחזק שמא קישי' שלו במקומו דה"ל ספק איסור גזל ולשכנגדו לא שייך ספק איסור גזל דהוא טוען ברי לי שהוא שלי. אבל הקושי' באמת מעיקרא ליתא כי כך היא המצוה והלאו של לא תגזול, דהיינו גזל ודאי אסור, אבל ספק גזל אם הוא בידך אין כאן איסור גזל דכך הלכה נאמרה הממנה, ומי שתפס יכול להחזיק ועל תנאי זה נאמר לאו דלא תגזול דוקא בודאי אבל אם יש בידו והוא ספק מותר כמו דלא אסרה תורה ממזר ספק ומעשר ספק וכדומה הרבה ולכך אפילו לצאת ידי שמים אין כאן חשש עכ"ל.

נמצא לפי הנ"ל יש לנו שני שיטות בלאו דלא תגזול דהכה"ג סובר דאיסור גזל לא שאני לן מכל איסורי תורה ונאמר גם על הספק בפרט אי אמרינן שספק דאורייתא הוא מה"ת לחומרא וכן הוא באמת דעת הר"ן ספ"ק דקידושין כידוע, והתומים סובר דלאו של לא תגזול הוא כמו ספק ממזר ומותר.

ומיושב בזה שפיר קושית הקונטרס הספיקות על הר"ן דכל הנ"ל שייך רק אם התובע הוא ראובן או שמעון דאז אמרינן למה יכניס עצמו ראובן בספק איסור גזל כדי ששמעון יקיים ספק נדרו, אבל גבי בעי' ר' זירא גבי לחמי תודה והביא שיאור דאצל הקדש בודאי לא שייך גזל דלה' הארץ ומלואה וכל היכא דאיתי' בי' גזא דרחמנא איתיא א"כ לא נשאר לן רק ספק איסור' דבל יחל דהלא ספק איסור גזל לא שייך בהקדש ובספק בל יחל שהוא ספק איסור' דאורייתא הוה תיקו לכ"ע לחומרא ואי לאו דהי' אומר הרי עלי מהחמץ או מהמצה ואי ספק הוא הי' יוצא ידי נדרו ממ"נ, אלא הי' אומר מהחמץ לחוד כקושית קונטרס הספיקות בודאי לא הי' כאן מקום להסתפק והי' צריך להביא לחמי תורה אחרת, ואין כאן שום קושי' לשיטת הר"ן, כנ"ל בס"ד.

אופן ב

הרשב"א בתשו' סי' תרנ"ו, מובא בנודע ביהודה מהדו"ת סי' קנ"ד וז"ל ועוד שבענין זה (דהיינו בצדקה) אפילו נתחרט ובא ונשאל על ההקדש אפילו ע"י פתחים אינו רשאי לפי שכבר מסר הממון ביד שני האנשים האלה וכמעכשוו ואין אחר מסירה כלום דאנן יד עניים אנן וכל מה שכבר מסר ביד הזוכה או ביד אחר שזוכה בשביל העניים אינו יכול לחזור בו דהוי ליה

כתרומה ביד כהן דאינו נשאל עליו וכמו שאמרו בנדרים קונם פירות וכו' שאינו בטל ברוב דהוי דשיל"מ הואיל ואי בעי מיתשל. ואקשינן והרי תרומה וכו' ופרקינן התם תרומה ביד כהן עסקינן דלא מיתשל עלה עכ"ל הרשב"א בתשו'. ומהרשב"א ז"ל נובע הדין המובא בש"ע יו"ד סי' רנ"ח סעיף ו' הנודר צדקה אינו יכול לחזור בו אא"כ נשאל לחכם והתיר לו ואם הגיע ליד הגבאי אינו יכול לשאול עכ"ל.

והנה אומר אני הראי' שהביא הרשב"א מתרומה ביד כהן ערבך ערבא צריך ודין זה עצמו אינו מוסכם והרי הרא"ש בפירושו לנדרים דף נ"ט ע"א בד"ה דתרומה ביד כהן וכו' דכיון שיצא מרשות ישראל וקיים בה מצות נתינה תו לא מצי לאפקועי שם תרומה מיני' ע"י שאלה. והרב ר"א ממיץ פירש דלא מצי למיתשל עלה שהרי לא קרא עלה שם תרומה משמע דאכהן קאי אבל ישראל שהפרישה מצי מיתשל עלה וכו' עכ"ל. הרי דר"א ממיץ סובר דאפילו כבר מסר ישראל ליד כהן מצי הישראל מיתשל עלה ומינה דה"ה צדקה ביד גבאי שהרי הרשב"א צדקה מתרומה יליף וכן הוא דעת הרמב"ם בפ"ד מהל' תרומות הל' י"ז שסתם וכתב שנשאל לחכם ולא חילק בין כבר מסרה ליד כהן או לא ועיין בכ"מ שם שפירש ג"כ שהרמב"ם סובר כפירוש הר"א ממיץ הנ"ל, הרי שכמה מגדולי הראשונים חולקים על דין שהמציא הרשב"א.

הנה הנודע ביהודא סימן הנ"ל נתקשה הרבה בדברי הרשב"א הנ"ל וז"ל שם באמצע התשו' וז"ל והנה הרשב"א מדמה זה לתרומה ביד כהן שאמרו (בנדרים דף נ"ט ע"א) דלא מצי לאתשולי עלה. ואומר אני הא מלתא גופא טעמא בעי' והלא מה שיש שאלה להקדש הוא משום דזה דומה להקדיש בטעות דקיי"ל שאינו הקדש וכמו שהעתקתי לעיל דברי הטור, וא"כ מה בכך שהוא ביד כהן ואתו אם טעה ונטל חולין וסבר שהיא תרומה ומסרה ליד כהן בתורת תרומה הלא אם אח"כ גידע שהוא חולין אטו מי יחזיקנה הכהן ויאמר כבר זכיתי בה הא ודאי ליתא אומר אני שהטעם הוא משום דכל שאלה ופתח הוא שהנודר אומר אלמלי הייתי יודע דבר זה לא הייתי נודר, ואמנם אם אין הדבר אמת והוא משקר, אבל באמת אף אם היה יודע שיהי' כך היה נודר אין לו התרה אלא שאין אנו צריכין לחשדו בזה והחכם המתיר שומע דבריו ומתיר לו, אבל הכהן אינו מחויב להאמינו ויכול הכהן לומר שאולי אתה משקר לפי שאתה רוצה ליקח ממני התרומה אתה אומר כך ואין הכהן מחויב להאמינו ולהחזיר לו כי הלא השואל על נדרו על ידי חרטה מבואר ביו"ד סי' רכ"ח סעיף ז' צריך שיתחרט בעיקר הנדר שהיה רוצה שלא נדר מעולם אבל אם אומר שעתה הוא מתחרט ועד עתה הוא חפץ לא הוי חרטה שצריך שיעקור הנדר מעיקרו ויזהר שלא יאמר שמתחרט מעיקרו אלא א"כ ברור לו שהיה רוצה שלא נדר מעולם שאל"כ אין ההתרה התרה והוא באיסור נדר כל ימיו עכ"ל הש"ע. וא"כ לענין איסור החכם מאמינו ומתיר לו, אבל הכהן אינו מחויב להאמינו ולהחזיר התרומה, ולכך תרומה ביד כהן לא מצי מיתשל, ומהך טעמא עצמו ממילא צדקי דברי הרשב"א שגם צדקה שמסר ביד אחר לצורך עניים לא מצי מיתשל כי זה שנמסר לידו לצורך עניים אינו מחויב להאמינו ולהפסיד להעניים עכ"ל הנודע ביהודא שם לתרץ שיטת הרשב"א. באמת תירוץ זה קשה להולמו כאשר נדבר מזה להלן בע"ה.

א"כ יש לנו לומר דזה הוא פלוגתת הראשונים דהרשב"א סובר כסברת התומים דלא תגזול לא נאמר על הספק ובכל נדר של מתנת עניים יש כאן שני חלקים חלק הממון אשר בו יש חשש של לא תגזול וחלק האיסור של בל יחל. ע"כ בספק אי הממון הוא של עני התובע או של הנתבע, אמדינן דספק גזל לא אסרה תורה כסברת התומים ממילא צריך לצאת ידי נדרו כדי שלא יהי' נתפס בספק בל יחל שזה אסור מה"ת משו"ה ס"ל דהרשב"א דתיקו דיש יד לצדקה או אין יד לצדקה הוא ככל תיקו באיסורא דאורייתא ולחומרא. אבל הר"ן שיטה אחרת יש לו וס"ל דלא תגזול נאמר גם על הספק ככל איסורי תורה א"כ גבי ספק מ"ע נהי דמכח בל יחל צריך לצאת ידי נדרו אבל הממון יהי' אצל העני בבל תגזול ולמה יכניס עצמו העני באיסור גזילה שנאמר גם על הספק מוטב שישאר הממון אצל מדא קמא בשב ואל תעשה ע"כ סובר הר"ן שהוא ככל ספק ממון שהוא לקולא לנתבע ודו"ק.

(ההמשך יבא א"ה בקונט' הבא)

בענין נשיאות מזוזה כקמיע, ובעוד כמה ענינים

הרב יוסף פנחס לעוונינסאן

[אבבדק"ק צ'זעוו, ר"מ בישיבה]

(המשך מחוברת ו' — מש"כ לגזול אחד שליט"א)

א) בגיטין ס' ע"א מסיק הגמ' דאסור לכתוב פרשה לתינוק להתלמד בה ועי' בט"ז יוד"ע סימן דפ"ג ס"ק א' וז"ל אבל אותן שכותבין פסוקים על הכותל לאיזה סימן טוב לאו שפיר עבדי דתורה חתומה ניתנה עכ"ל. חזינן מהט"ז דלאו דוקא להתלמד אסור לכתוב פרשה אחת אלא בכלל אסור לכתוב פסוקי תורה דק כשדעתו להשלימם לתורה שלימה וחתומה.

ב) אולם זה פשוט דהפרשות שנכתבות לתפילין ומזוזות אדרבא כך היא המצוה לכתבן ואין שייך עליהן האיסור דאין כותבין פרשות. וצ"ע נהי דשרי ומצוה לכתוב פרשה של תפילין ומזוזה היינו דוקא כשכותבן לצורך מצות תפילין ומזוזה אבל לכתוב שמע או והיה אם שמוע להתלמד לתינוק כבר יהא אסור כמו שאסור שאר פרשות התורה לכתבן להתלמד בהן.

ואת"ל שאסור גם פרשות של שמע והיה אם שמוע וקדש לי כל בכור לכתוב להתלמד אם יכתוב לשם לתלותן על צוארו לקמיע כיון דאין כאן לשם מזוזה ליתסר כמו שאוסר הט"ז הנ"ל לכתוב פסוקים על הכותל לאיזה סימן טוב.

ג) היוצא מזה שלכתוב לכתחילה מזוזה ע"מ לתלותה בצוארו לשמירה חל האיסור דאין כותבין פרשה דגיטין ס' ע"א הנ"ל. ובכלל נהי דאפילו נימא דמזוזה סגולתה שמשמרת אבל כל זה כשנכתבה לשמה וחל עליה קדושת מזוזה לא כשנכתבה לכתחילה שלא לשם מזוזה דק לשם קמיע.

ד) ובמזוזה כשירה שנכתבה לשם מצות מזוזה אם יתלנה בצוארו, יש לעיין אי יש בה שמירה או לאו והשאלה אי מצות המזוזה שומרתו או המזוזה מצד עצמה גם כשליכא בה קיום המצוה משמרתו.

ובירושלמי פאה פ"א הלכה א' דף ד' דפוס וילנא ארטבון שלח לרבי מרגלית ע"מ שישלח לו חזרה דבר טוב ושלח לו רבי מזוזה ותמה ארטבון דאנא שלח לך מרגלית דלית לה שיעור לשוויותה ואתה שלחת לי מזוזה דמחירה פולר, והשיב לו רבי שהמזוזה יותר יקרה מהמרגלית שהיא משמרו ובשאלות פרשה עקב שאילתא קמ"ה מובא עובדא זו ומוסיף וז"ל מיד נכנס עד בבתו של ארטבון ולא היה לו אלא בת אחת ובאו כל הרופאים ולא הועילו לה כיון שנטל ארטבון את המזוזה ושם לה על הפתח מיד ברחה אותה שדה. והפני משה מפרש דארטבון יהודי חשוב היה, ובבאר שבע בשו"ת סימן ל"ו עמוד 196 מעמודי הספר טור א' מפרש דארטבון גוי היה, לא כהפמ"ש הנ"ל, וכן בהעמק שאלה בשאלות הנ"ל אות י"ט דארטבון גוי היה ואי משום דאסור לשלוח מזוזה כשירה לגוי כמבואר ביו"ד ע"י סימן רצ"א סעיף ב' מפרש העמק שאלה שמוכח מהשאלות שלכתחילה כתב המזוזה בשבילו, דאילו היתה המזוזה נכתבה כהלכתה לישראל היה אסור לשלחה ליד גוי דיש כאן חורדת קדושה עי"ש.

ועי' בשאלת יעבץ ח"ב סימן קכ"א דף ל"ח מדפי הספר שמושיג על המהרי"ל שאוסר ליתן מזוזה לגוי במתנה או במכירה מהירושלמי הנ"ל דארטבון ששלח לו רבי מזוזה אלמא דלכהפ"ח משום איבה שרי ושם בתשובה קכ"ב מביא תלמידו מהבאר שבע שתירוץ דהירושלמי מיירי שמתחילה לא כתבה לשם מזוזת ישראל רק לשלחה להעכו"ם, אולם היעבץ שנתקשה בזה על המהרי"ל ולא ניחא לו בתירוץ של הבאר שבע דמסתמא היתה מזוזה כשירה כהלכתה שנכתבה לשם מזוזה ממש, בע"כ מוכרחים לומר דלמהרי"ל יתפרש הירושלמי דארטבון ישראל חשוב היה כהפני משה הנ"ל, כדי שלא יקשה עליו השגת היעבץ.

(ה) המורם מכל הנ"ל, דמזוזה גם לגוי כשתולה על פתחו משמרתו להמפרשים דארטבון גוי היה ואע"פ שאין כאן מצוה דגוי פטור ממזוזה ועוד נלמד דגם מזוזה שלא נכתב לשם קדושתה בכל זה משמרת הבית. ולכאורה שלא לשם קדושת מזוזה להבאר שבע האיך שריא לכתבה יחול האיסור דאין כותבין פרשות דגיטין ס ע"א, אלמא דהפרשות של מזוזה מכיון דאשטרו אינן בכלל אין כותבין פרשות ויש לדון בזה הרבה והמעייין בזה יוסיף לקח.

ענה ב' : המניח המזוזה אחר הדלת סכנה ואין בו מצוה

(ו) פרש"י שם וז"ל סכנה מן המזיקים שאין הבית משתמר בה עד שיקבענה בצורת הפתח כהלכתה עכ"ל, והתוספות שם הבינו ברש"י דלכן אין הבית משתמר משום דעדיין לא קיים מצות מזוזה דאחורי הדלת מעכב המצוה, והקשו על רש"י דא"כ הול"ל דכל העשויה שלא כהלכתה ומאי שנא דנקט לישנא דסכנה גבי אחורי הדלת טפי משאר פסולי שבמזוזה (עי"ש בהגהת השטמ"ק אות י"א) ועי' בב"ח יו"ד סימן רפ"ט שמבאר דלרש"י אחורי הדלת מעכב המצוה ולתוספות גם אחורי הדלת אינו מעכב עי"ש. ולולי דבריהם י"ל דלרש"י נמי כשר אחורי הדלת רק שימור הבית תליא אם המזוזה הוי על הפתח ממש לא אחוריה אף שלגבי המצוה אינה מעכב.

ז) וסמך לזה מצאתי במש"כ הט"ז ביו"ד סימן רפ"ט ס"ק ג' וז"ל ומש"כ הטור דאף אם עשאה אחורי הדלת אינו מעכב לא אשכחן מאן דפליג עליה עכ"ל והנהק"ס שם תמה דמפורש ברמב"ם ובנ"י דאחורי הדלת פסולה עי"ש וצ"ע מדוע לא הזכיר הנהק"ס שגם רש"י ס"ל דאחורי הדלת פסולה ובע"כ מדרש"י אין הכרח לומר דאחורי הדלת פסולה רק כוונתו כמש"כ הב"י שם וז"ל וכן באחורי הדלת שאמרו אין בה מצוה הינו דלא קיים מצוה מן המובחר עי"ש.

נמצא דלרש"י ז"ל בב' אופנים: א) דלא סגי בקיום המצוה להודא דהא אחורי הפתח המצוה מתקיימת רק בעינן שתהא המצוה מן המובחר ואז משמרת את הבית, ובאופן ב' ז"ל דבאמת שימור הבית לא תליא כלה בקיום המצוה דא"כ מדוע אחורי הדלת אינה משמרת אי ניכא דיש כאן קיום המצוה כלהטור רק דין הוא כשהמזוזה על הפתח ממש אז משמרת את הבית לכן גם בארטבן אף שהיה גוי כשנתן המזוזה על פתחו מיד ברח השד, אף דליכא מצוה בגוי ועי' בב"ח יד"ע סימן רצ"א דע"ז שהיוצא מהבית יטול את המזוזה יגרום שעד שהשני הבא לדור אף ייקבע מזוזה בכ"ז בינתיים שהיתה הבית בלי מזוזה המזיקין נכנסים להבית וגורם היוק והבא לדור שם. ואי נימא דהמצוה של המזוזה מעכב המזיקין הא כשיצא הראשון בטלה מצותו דאינה חובה אלא על הדר בבית ומה תועלת מה שהמזוזה תשאר על הפתח ובע"כ דהמזוזה גם בשעה שתלויה על הפתח אף שאין בה מצוה בכ"ז המזוזה מצד עצמה משמרת.

ח) נמצא דלא מבעי אי נימא דרק קיום וזכות המצוה היא השימור פשוט דמי שתולה מזוזה על צוארו דליכא שימור דהא אין כאן קיום מצוה אלא אפילו נימא דהמזוזה מצד עצמה היא המשמר והו כשהיא על הפתח יבזה מצינו שאינה מנחת המזיקין לבא הביתה אבל היכן מצינו שמזוזה התלויה שלא על הפתח כמו על צוארו וכהנה שיעשה שימור?

אולם יש מקום לתלות מזוזה על צוארו משום קמיע בעתמא אבל גם זה אין שייך כי כל קמיע שאינה מן המומחה אינה קמיע כדאימא בשבת דף ס"א ע"א. עי"ש.

ט) ומה שהקשה עלי כהדר"ג שליט"א מהך דברכות כ"ג ע"א דביום כשנכנס לביהכ"ס אוהזן בידו וכו' זביללה עושה להן כיס טפח ור' יוחנן כי הוי נקט ספרא דאגדתא הוי יהיב לן כשרצה למיעיל לביהכ"ס כי הוי נקט תפילין לא הוי יהיב לן אמר הואיל ושרינהו רבנן ננטרף ופרש"י שרצה לאוהזן בידו ושמרוני מן המזיקין, ואם חזינו דתפילין שלא נעשו לשמירה יש להן הכח לשמור אפילו אינם על גופי כש"כ מזוזה שיש להן הכח לשמור אפילו כשאין על גופו עכ"ל הדר"ג ועי"ש בר' יונה ביאור אחר לא כרש"י שהתפילין ישמרוני אלא שבעצמו רצה לקיים המצוה של שמירת התפילין, אולם זה לא קשי' על דברינו דז"ל מהצית השקה בס"ק י"א סימן מ"ג דמצוה לשמור בעצמו, ועוד יש פירוש אחר — דרש"י — כדי שזכות מצות תפילין ישמרוני מהמזיקין עכ"ל. וצ"ע איה בזה שאוהזן בידו וכות המצוה, אולם הכוונה בזה שאוהזן בידו שיהו מוכנים לו כשיוצא מביהכ"ס ללבשן שנית ההכנה להמצות תפילין בזה נמי יש כאן מצות תפילין שייגינו עליו ובכלל בתפילין בידו ע"מ ללבשן שנית אחר הביהכ"ס יש כאן סרך מצות תפילין

אבל כשמניחן על צוארו את המזווה שתהא תלוי עליו ושלא לתלותה על פתח ביתו אין כאן שום סרך מצוה שתגן עליו, ויש כאן עוד דברים בשיטת הרמב"ם פ"ד מתפילין הלכה י"ט דלרמב"ם גם בלילה שרי ליכנס עמהן בביהכ"ס כשאוחזן בכלי אם היה בהן טפח וכו' ולרש"י משמע דבלילה אין שום היתר בכל גם בכלי שיש בה טפח ע"ש.

ענף ג' הסוגיא דב"ב י"ג ע"ב, במדביק אדם ס"ת נב"ב באחד

(י) לר' יהודא אסור להדביק ולר"מ ורבי שרי להדביק, וטעם האוסר שלא יהא נראה הכל כמו ס"ת וכו' ולר"ג שם שנמצא הס"ת משמש להנביאים וכתובים, ור"מ לא חייש לזה ע"ש בתוס' ורבינו גרשום דאימתי אסור להניח נביא על ס"ת כשהמה בב' כרכים לא בכרך אחד ע"ש בתוד"ה ד' יהודא וכו', ולפ"ז פשוט שאם עבר וחיברם למד"א דשרי להדביק שיש עליה קדושת הס"ת כמבואר בעהש"ל יו"ד סימן רפ"ג סעיף ד', אבל הרמב"ם שפסק דשרי להדביק גו"כ עם ס"ת בפ"ז מס"ת הלכה ט"ז אעפ"כ מסיק דאין עליה קדושת ס"ת דדין יתר כחצר עכ"ל. וצ"ע דא"כ הא"כ שרי להדביק הא מוריד מקדושת ס"ת ואפילו מכרו ס"ת אסור ליקח בדמיהן חומשים דמעלין בקודש ואין מורידין כמבואר במגילה כ"ו ע"א ע"ש. והערוך השלחן מסיק שם דאה"מ דאימתי שרי להדביק גו"כ כשכתב מתחילה ע"מ לחברם כאחד, דבס"ת שנכתבה שלא ע"מ לחברה עם גו"כ אסור לכו"ע לדבק לה גו"כ, אולם זהו חידוש עצום שלא נזכר זה בשום פוסק.

(יא) והנראה לאחר העיון היטב בריטב"א גיטין ס' ע"א ובהאור שמח הלכות ס"ת פ"ז הלכה ט"ז והיוצא מדבריו לאחר העיון דישנם ב' דברים העושים חלות הקדושה על הס"ת: א) הכתיבה לשם ס"ת אבל אכתי כל יריעה ויריעה כל זמן שאינה תפורה ביחד לס"ת שלימה, היא כס"ת חסירה שאין עליה עדיין קדושת ס"ת רק אחר שנתפרו יחד ונעשו ס"ת שלימה או הוי בקדושת ס"ת, לכן חומשים מה שנוגע לכתיבתם יש עליהן כתיבה כלס"ת, והא ראייה דכשמחבר החומשים יחדיו חלה עליהן קדושת ס"ת ואילו היה חסרון בהכתיבה מהיכא תיתי תחול עליהן קדושת ס"ת דאם הכתיבה היתה לשם קדושת חומשים הלא ביטעת הכתיבה לא נחית בהוא קדושת ס"ת ואיך יעלה עליהן קדושת ס"ת כשיחברם ע"ש באור שמח, אולם הגורם השני דבעינן שיהו ס"ת שלימה חסר בחומשים ורק כשמחברם או נגמר התנאי הב' ויש עליהן קדושת ס"ת וע"ש באור שמח דכן כשדבק גו"כ להס"ת דדינם בחומשים להרמב"ם דדין יתר כחצר אם אח"כ חתך הנו"כ מהס"ת חזרת הס"ת לקדושתה דבהכתיבה לא חסר מידי רק מה שמחובר לה גו"כ דהויא כחצר זה מרע להתנאי הב' דבעינן ס"ת שלימה בלי חסרון ובלי יתר וכשניטל ממנה היתר במילא יש עליה קדושת הס"ת נמצא דמה דשרי לדבק גו"כ עם הס"ת לדין אין כאן הורדה מס"ת לחומשים דכל זמן שלא חיבר יריעות הס"ת כיחד עדיין ליכא כאן קדושת הס"ת ואו אפילו כתבה לשם ס"ת שלא ע"מ לחברן עם גו"כ, אבל קדושת ס"ת ליכא עדיין עליה ואימתי תחול קדושתה כשיחברם ואו הלא מחברה עם גו"כ נמצא שמעולם לא היה כאן הורדה כלל רק בזה שמחבר גו"כ מונע שלא תחול עליה קדושת הס"ת.

היוצא מהנ"ל דלהרמב"ם הך פלוגתא דב"ב י"ג ע"ב אי שרי לדבק ס"ת עם נבוכ"ת תליא אי שרי לגרום שלא תחול קדושת ס"ת עי"ז שמחברם עם נוכ"ת אבל לתוספות ולר"ג שם תליא אי הוי כמחזי כס"ת אחד או במה שתשמש הס"ת להנ"כ המונחים עליה אבל קדושת הס"ת אינה נפחתת ע"י היתר עליה נ"כ דלית להא דיש בס"ת דין יתר כחסר.

(יב) ובזה תליא המחלוקת כשמוסיף שמות מלאכים אי פסוקים בפנים של המזוזה, דהרמב"ם בפ"ה מתפילין הלכה ד' ז"ל אילו שכותבין בפנים של המזוזה שמות מלאכים או פסוק וכו' אין להן חלק לעוה"ב שלא די להן שבטלו המצוה וכו' אלא עשו ממנה קמיע לניית עצמן, ועי' ביראים מצוה י"ח וז"ל הורגלו העולם לתיספת שמירה על הבית לכתוב בסוף השורות — של המזוזה — חותמות ושמות מלאכים לתיספת שמירה על הבית, וכן ס"ל להגמ"מ בהביאו היראים הנ"ל שגם רבינו שמחה ס"ל כן עי"ש דהרמב"ם דיתר כחסר דמי נמצא דהוי דינה דמזוזה חסירה ופסולה ולא נשארה אלא תורת קמיע עליה ואסור לעשות ממזוזה קמיע להניית עצמן אבל להראשונים דיתר בס"ת כשירה ואין דינם כחסירה ה"נ במזוזה מה שמוסיף שמות מלאכים או פסוקים לא נגרע כלל מקדושת המזוזה אדרבא מוסיף שמירה על הבית.

(ג) אולם ז"פ דאם תולה על צוארו מזוזה לא לשם קמיע רק לזכרון בעלמא שרי וכיוב"ז מצינו במגילה בירושלמי פ"ד הלכה י"ב ובבבלי מנחות ל"ב ע"ב דבית מונבו ובירושלמי של בית מיליון כשהיו הולכין בדרך אף שפטורין ממזוזה דהלא היו מתעכבין בפונדק עי"ש ברש"י ובכ"ז היו תולין המזוזה במקל ומעמידים אותה בפתחיהן זכר למזוזה, ויש לפ"ז מקום לישא מזוזה על צוארו משום זכר אבל גם יש לדון דבשלמא כשמניחים אותה אפילו על המקל אצל הפתח שייך זכר למצות מזוזה אבל לישא על צוארו ובפרט שמכוסה בבגדו מה גדר זכר יש כאן.

(ד) עכ"פ לישא על צוארו מזוזה יש לאסור מטעם האמור בשבת ס"א ע"ב דכיון דיש בה קדושת הפסוקים הכתוב בהן אסור ליכנס עמהן לביהכ"ס. אולם משום זה יש להתיר דכשמכוסה בעור או באיזה דבר שרי, כמבואר ביד"ע סימן רפ"ב סעיף ו' ועי"ש בגליון מהרש"א בשם השב"י, ומקורם שבת ס"ב ע"א, ויש לדון בזה ואכמלא.

(ט) אולם לצאת בשבת במזוזה על צוארו יש לעיין דבקמיע שאינה מן המומחה אסור לצאת בשבת אם לא שיש לדון מאחר שנושאה בשרשרת יפה של מתכת יקר אולי הוי כתכשיט לו ויש לדון דשמא הקמיע של המזוזה אינה נבטלת להתכשיט. ועי' במשנה ברורה סימן ש"א ס"ק מ"ג בשעון שמחובר אפילו לרביד הזהב שהשעון אינו נבטל ואסור לצאת בו בשבת אף שהרביד הזהב שעל צוארו הוא תכשיט אבל השעון אינו נבטל להרביד להיות תכשיט.

ע"פ ד', מקור החיוב כתיבת ס"ת

(טז) נקדים הסוגיא דנדירים ל"ח ע"א, אמר ריב"ח לא ניתנה תורה אלא למשה ולזרעו וכו' ומשה נהג בה טובה ונתנה לישראל וכו' מתיב רב חסדא וכו' ועתה כתבו לכם את השירה הזאת אלמא דמהשמים ניתנה לישראל ומשני שירה לחודא אבל אשר התורה לא ניתנה לישראל מהשמים רק משה

בטוב עינו נתנה לישראל, ומקשה הגמרא למען תהיה השירה הזאת לעד בבני ישראל, ומסיק הגמרא דאחנ"מ כל התורה כולה ניתנה לישראל מהשמים רק פילפולא ניתן למשה רבינו ונתנה לישראל. והמהרש"א בחידושי אגדות מפרש דזה פשוט החיוב המצות עשה וז"ל ניתנה ביחוד לישראל מהשמים רק השו"ט אי הימודה מהכתב ניתן רק למשה ולזרעו או לכל ישראל. וז"ל הריטב"א גיטין ס' ע"ב בד"ה הא כיצד דברים שבכתב אי אתה רשאי לאומרן ע"פ, ופירש רבינו נרו"מ שזם דבקריאתם ע"פ איכא הפסד דליכא למדרש חסרונות ויתורות.

(ז) נמצא דלפ"ז הקריאה בכתב יש לה מעלה גדולה על הבעל פה ובוז המעלה שקיל וטרי הגמרא אי רק למשה רבינו ולזרעו נמסרה והוא בטוב עינו נתן לישראל. ומייתי הגמרא ראייה מכתבו לכם השירה הזאת, אלמא דהלימוד מהכתב ניתן לכל ישראל מהשמים ולא עי"ז שמשנה מסרה ונתנה לישראל. ומשני הגמרא דשירה לחודא הא על שאר התורה ללמדה מהכתב לא ניתן לישראל, ומקשה שוב הגמרא למען תהיה לי לעד בבני ישראל, וז"ל המהרש"א דכיון שהשירה שאינה רק לעד היא בכלל הכתיבה כדכתיב ועתה כתבו לכם את השירה הזאת ולמדה את בני ישראל מכשי"כ שמצות התורה שנצטוו בכלל הכתיבה והלימוד לכלם וקרא הכי קאמר גם השירה שאין בה צורך כל כך למצות התורה כתבו אותה בכלל התורה ולמדו אותה בכללה שגם בה יש צורך כדי שתהיה לעד, עכ"ל המהרש"א.

נמצא דמכתבו לכם השירה ידעינן בקו"ח שמצוה לכתוב כל התורה ומה השירה שהי' רק עד חייבים לכתבה וללמדה מהכתב כשי"כ עצם התורה המצוות והחיובים שבה שחייבים לכתבה וללמדה מהכתב.

(ח) רק אכתי מנ"ל שחייבים לכלול השירה עם כל התורה מאחר דחזינן דהשירה גדרה משום עד והתורה גדרה להורות לנו חיובי המצוות שמא יהא סגי כשיכתוב השירה לבדה בלי לכוללה עם הס"ת ועי"ז כתב הרמב"ם בפ"ז מס"ת הלכה א' וז"ל מצות עשה לכתוב ס"ת זכו' שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה כלומר כתבו לכם תורה שיש בה שירה זו לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות עכ"ל, ורבים הבינו שלהרמב"ם עיקר המצוה היא כתיבת השירה ורק מאחר שאסור לכתוב פרשה אחת חייב לצרף עמה כל התורה כדי שלא לעבוד על איסור כתיבת פרשיות ועי"ז הרבו קושיות בשאגת אריה סימן ל"ד ובחתם סופר גיטין ס' ע"א בשם כמה גדולים ונביא רק ב' קושיות מהן: א) ממ"נ אם עיקר כוונת הקב"ה שיהיה לכל אחד עמו שירת האזינו כתובה אין זה בכלל האיסור לכתוב את התורה פרשיות כיון דמצוה מיוחדת היא, וכמו שכותבין פרשיות תפילין ומזוזות לעצמן ולא שמענו מעולם נדנוד איסור בזה, והטעם כיון דמפורש צותה התורה לכותבם כמו שהם, ובזה פלפל הרבה החתם סופר הנ"ל, ועי' בתורה תמימה שמבאר קושיא זו דברים ל"א פסוק י"ט ולפלא שלא הזכיר שכבר קדמוהו בתת"ס הנ"ל. ב) והשאגת אריה סימן ל"ד מקשה הא הרמב"ם שם בפ"ז הלכה י"ד דשרי לכתוב חומש כל חומש לעצמו א"כ מה שנוגע להאיסור דאין כותבין פרשיות מה לן לצרף עם השירה כל התורה ליהוי סגי אם יצרף עמה רק חומש דברים לחודא?

(ט) ולפמש"כ עצם כתיבת הס"ת נלמד מכתבו לכם וכמש"כ להמהרש"א מקו"ח מהשירה רק השאלה אי השירה שהיא עד מוכרח לכללה עם הס"ת

או יכול לכתבה לבדה וע"ז מפרש לן הרמב"ם דבע"כ הכוונה כתבו לכם ס"ת שיש בה שירה דוקא בה. עם הס"ת ולא לבדה דהא אין כותבים פרשיות ולא דמי לתפילין ומזוזות דכותבים לבדם כיון דמפורש צותה התורה לכתבם כמו שהן אבל בהשירה ליכא צווי לכתבה לבדה כמו שהיא רק אילו היה שרי לכתוב פרשיות היה ביכלתו או לכתבה לבדה או עם הס"ת דוקא. וכן כתב הרמב"ם בסה"מ מצוה י"ח וז"ל כתבו לכם את השירה הזאת ואין מותר לכתוב אותה פרשות פרשיות כי רצה באמרו את השירה כל התורה שכוללת זאת השירה ע"ש. וז"ל הקרית ספר הלכות ס"ת מצוה כ"ג מצוה לכתוב ס"ת לעצמו שנאמר ועתה כתבו לכם את השירה הזאת כלומר תורה שיש בה שירה זו לפי שאין כותבין את התורה פרשיות פרשיות דתורה חתומה ניתנה דכתיב לקוח את ספר התורה הזאת דהיינו תורה שלימה עכ"ל. הרי המעיין יראה דעצם חיוב כתיבת ס"ת זהו לא מחמת השירה וכמש"כ רק אשמעינן דהשירה צריכה להיות כלולה עם הס"ת מחמת דאין כותבין פרשיות.

(כ) וכל הראשונים (בנדרים ל"ח ע"א) מפרשים דהשו"ט היא אם נצטוו מפי הגבורה על קיום התורה או שרק משה רבינו וזרעו נצטוו ימה דאנן חייבים לקיים התורה מפני שמשנה רבינו בטוב עינו מסרה ונתנה לישראל, וז"ל להראשונים שאי נימא דמפי הגבורה נצטוו על התורה לשמרה במילא הכתבו קאי על כל התורה דדין כתבו ולמודה לבני ישראל קאי על כל התורה, ומייתי הגמרא ראה מכתבו לכם השירה הזאת, אלמא דלכל ישראל ניתנה התורה, ומדחי הגמרא דילמא הכתבו והלמדה קאי רק על השירה אבל שאר התורה מאחר שלא נצטוו עליה ליכא חיוב כתיבתה ולא חיוב קיומה. וע"ז מקשה הגמרא למען תהיה לי לעד ואי נימא דעל שאר התורה אינם מזהירים על מה תעיד השירה שקיימה או לאו אלמא דהזוהרו על כל התורה מפי הגבורה ובמילא מוכרח דהכתבו קאי על התורה וכמש"כ להמהרש"א דאם על השירה היא ע"י יש חיוב כתיבה לכש"כ על כל התורה.

נמצא דהכתבו לכם את השירה הזאת יש לפרשו לכאורה דרק על השירה יש מצוה לכתבה. וע"ז בא הרמב"ם וז"ל כלומר לא כפשטותו רק הכוונה בתכו לכם ס"ת שיש בה שירה והמקור לזה לפי שאין כותבין פרשיות ואע"פ שז"ל נהי דכל התורה אין כותבין פרשיות אבל השירה שהיא לעדות יוכל לכתוב לבדה אולם מכיון דבעינן תורה חתומה שמה המקור דאין כותבין פרשיות והשירה שהיא עדות אם תחסר ותכתב לבדה יחסר בתורה חתומה.

ענף ה — בבל תוסיף

(כא) מה שהשיג עלי כקת"ר עמש"כ בבל תוסיף נחזור בזה עיד הפעם לכאורה בשבת דף קי"ז ע"ב דחייב בג' סעודות בשבת ואם יאכל ד' סעודות היעבור בבל תוסיף וכן בטור או"ח סימן תע"ג ישנה כוס נוסף ויברך עליו נראה כמנוסיף על הכוסות ועי"ש בביאור הלכה סימן תע"ב סעיף ז' שמפקפק ע"פ הירושלמי אם שייך בהוספת כוסות בל תוסיף והרואה יראה רק שנראה כמנוסיף אפילו להטיר והגדר הוא בל תוסיף הוא רק כשיש מספר למעלה אבל אם התורה הקפידה רק שלא יחסר המנין כשמוסיף ליכא בזה בל תוסיף, וכלל זה מצינו בשו"ת הרדב"ז חלק ג' תע"ח וז"ל כל מצוה שאין מניגה מפורש בתורה אינו עובר משום בל תוסיף כגון ערבה והדס ואע"ג דדרשינן וענף עץ

עבות שלשה אין מנין זה מבווא' ממש עכ"ל, ומפורש כלל זה בחידושי הרשב"א
 סוכה ל"א בד"ה והתניא עי"ש, ובחידושינו לעניניו בל תוסיף הארכנו בזה
 טובא בס"ד עכ"פ כשמוסיף נו"כ ומדביקן להס"ת איך שייך בל תוסיף רק
 הקדושה נפחתה לקדושת חומשין להכלל של הרמב"ם דכל יתר כחסר ובשמות
 מלאכים או פסוקים שמוסיף בהמזוזה ליכא בל תוסיף רק להרמב"ם נפסלת
 בפ"ה ממזוזה הלכה ד' משום לשיטתו יתר כחסר ולהמכשירים שם בהגמ"מ
 המובא למעלה ל"ס דיתר כחסר וגם בס"ת כשמדביק לה נביאים וכתובים
 כשירה והרי היא בקדושתה של קדושת ס"ת כמבואר למעלה. ועוד יש דברים
 בזה, ואי"ה חזון למועד.

ממני הרושהד"ק והמברכו בחג שמח וכשר.

יוסף פנחס הלוי לעוונינסאהן

ובשאר הפרטים שיש לדון במזוזה על צוארו כבר ביארנו במכתבינו
 הראשון שנדפס בקונטרס שערי הלכות שלהי שנת תשל"א.

שיטת הגר"א בענין איזה יום הוא שבת במקומות הרחוקות

הרב שמעון יצחק פישמאן, חבר בכולל — מה"ם גבול השבת

(זהו סימן אחד מספר „גבול השבת“, אסיפת שיטות ראשונים: אחרונים
 בענין שאלת שבת בארצות הרחוקות, שעתיד להיפיע בקרוב אי"ה בל"ג).

התוספות אהרן על סוגית ר"ה דף כ' ע"ב מביא את שיטת הגר"א
 והתוס' אהרן היה גאון בליטא, 50 שנה אחרי הגר"א ז"ל, לפי מה שקבלנו,
 הגר"א בסוף ימיו הכריע דהעיקר כשיטת הקדמונים בזה, ועל כדור העליון
 בלבד עשו האחרונים כל הקפתם עכ"ל. כ"ק ב) נלענ"ד הקטן לשון הקדמונים
 שאמר הגר"א זהו העיבור הוא ראב"ח הנשיא וכן פירש התוס' אהרן, (התוס'
 אהרן לא סבר כרז"ה) וה"פ כוונת הגר"א, מגמרא ר"ה אין ראייה לשיטת
 הרז"ה, דפירושו של הרז"ה אינו מוכח בגמרא וכיון שכך אין ראייה מגמרא
 הנ"ל היכן הוא המרדיען פ' מקום שהשבת מתחיל משם), לכן היה הגר"א
 מסופק עד סוף ימיו ובסוף ימיו הכריע, והיה מן הצורך לפרש מהו שיטת
 התוספות אהרן, אלא שאין מקומו בסימן זאת אלא בסימן מיוחד בל"ג בע"ה.
 נלענ"ד הקטן לפרש את שיטת הגר"א, העיקר כדעת הקדמונים שעשו
 הקפה שלמה ולא כאותם האחרונים שעשו רק חצי הקפה, דסבר הגר"א שבת
 קביע וקיימא מששת ימי בראשית על כל מקום שבעולם סביב לכדור הארץ,
 ואין חילוק אם אדם נוסע מן המזרח או מן המערב, אין הנסיע' גורם לחילוק
 בשמירת יום השבת, והשבת קביע וקיימא מששת ימי בראשית על כל כדור
 העולם, בין על כדור העליון בין על כדור התחתון בין על היבשה ובין על
 האוקיינוס, וכדברי הראב"ד דכתב שם (ר"ה כ ע"ב): ז"ל: הימים דבר ידוע
 מן המזרח מתחילין פ' ממזרח מתחיל הקפת היום בעולם, ואמר הגר"א שהקפה
 זאת הקפה שלמה על כל הכדור ולא חצי הקפה, וכך מוכח נמי מהגמ' שאל
 טורנוסרופוס (הקיסר) את רבי עקיבא מה יום מיומים פ' מהיכן אנו יודעים
 שיש קדושה ביום השבת, איזהו ראייה יש מן הטבע, יאמר לו ר"ע סמבטיון

יוכיח, אוב יוכיח, הרי מוכח ששבת קבוע מימי בראשית ואתו יום שהוא שבת הסמבטיון טובת, ואין שביתת הסמבטיון תלוי בחשבונות בני אדם, שאדם הגיע לסמבטיון מן המזרח ויש לו חשבון מזרח, או אחד הגיע מן המערב ויש לו חשבון מערב, הגע עצמך אם שנים הגיעו לסמבטיון אחד מן המזרח ואחד מן המערב, בלתי אפשר שהסמבטיון ישובת כשניהם, ובלא"ה מוכח שאין שביתת הסמבטיון תלוי בחשבונות בני אדם אלא כסדר הימים של ימי בראשית וכשבת הראשון של ימי בראשית, דבכל מקום שבעולם היה בריאה, ולכן בכל מקום שבעולם היה סדר הימים, הוא יום אחד יום שני יום שלישי האמור בתורה, ונקבע סדר הימים בכל העולם, וכפי סדר הימים שהוקבע בעולם כפי סדר הזאת הוקבע השבת מיד בשבת הראשון, ואמרו חז"ל אדם הראשון היה שומר שבת, וכן אמרו קין נצטוה על השבת לכפר לו על מעשה הבל. הנה בכל מקום בעולם נבראו צמחים, ואתו יום שנבראו הוקבע על אותו יום שם יום שלישי סביב לכדור העולם בכל מקום, וכן בכל מים שבעולם נבראו דגים סביב לכדור הארץ ואתו היום שנבראו הדגים נקבע על אותו היום שם יום חמישי על כל ימים שבעולם סביב לכדור הארץ, נמצא שאין לנו יבשה או ים סביב לכדור העולם אשר לא נקבע עליו סדר הימים בששת ימי בראשית, ויום השביעי לפי סדר הזאת הוא השבת אשר נאמר עליו פרשת ויכולו ביום השביעי הראשון, הרי שבת קביע וקיימא מששת ימי בראשית על כל מקום שבעולם, ולכן אמר רבי עקיבא סמבטיון יוכיח, ששבת את שבת בראשית משבת הראשון ואילך, ועוד אמר ר"ע אוב יוכיח שאינו מצליח המכשף הנכרי בשבת, דנקבע שבת בכל העולם מימי בראשית ובכל מקום שבעולם אין הנכרי מצליח בכישופו ביום השבת, אף באותם המקומות שאין שם ישראל שנוכל לומר שעל ידי שביתת ישראל באותו המקום, יש שבת באיתו המקום, דדומיא דסמבטיון אע"פ שאין שם ישראל הסמבטיון שובת, ועוד דאילו האוב אינו מצליח דוקא אם יש ישראל שומר שבת באותו מקום היה לו לר"ע לומר זאת, ועוד דאז היה יכול טורנוסרופוס להשיבו כיון שאם אין שם ישראל הרי הוא מצליח אז כשיש שם ישראל ולא מצליח האוב מפני שאפשר שגם הישראלי עושה כישוף ואחד מבטל את השני, אלא ע"כ דאע"פ שאין ישראל באותו מקום אין מצליח הנכרי, מפני השבת קבוע הוא מששת ימי בראשית.

פ"ק ג) כתב בספר העיבור דתחילת המזרח והוא בלשון העיבור פאת המזרח (180) מעלות מטבור הארץ, קצה המזרח והוא תחילת היבשה שבמזרח 90 מ. מטבור הארץ על יסוד מפה שהיה להתוכנים באותו הזמן, וסבר העיבור דהחמה נתלה על טבור הארץ, שקיעה ראשונה על קצה המזרח בתחילת יום רביעי, והקפה ראשונה הגיע עד טבור הים, ומשם והלאה התחיל הקפת יום חמישי, דאין אנו יכולים לומר דמסתיים ההקפה בקצה המזרח של כדור העליון, דכיון שקורא העיבור חצי כדור מטבור הארץ בשם מזרח, א"כ שוב אינו נותן לו דין מערב, וטעמו של העיבור שקורא 180 מעלות מטבור הארץ בשם מזרח נלענ"ד משום דאיתא בפירקא דרבי אליעזר, 180 מעלות השמש עולה במזרח, 180 מעלות השמש יורד במערב, וכתב הראב"ד בכתב שם, דהימים ידוע מן המזרח מתחילים, הנה מה שהעיבור סובר שהשקיעה הראשונה היה שש שעה מטבור הארץ משום שהוא סבר מקום חשבון המולד על קצה

מזרח (תחילת היבשה שבמזרח) נאמר, ופסוק ויהי ערב קאי על קצה המזרח ולכן נתלה החמה על טבור הארץ שהוא שקיעת קצה המזרח, אבל אנו קיי"ל ויהי ערב קאי על ירושלים וכן הרמב"ם כ' המולד זמן ירושלים, ולכן הגר"א דא נקט זאת, שתליית החמה טבור הארץ, שקיעה ראשונה קצה מזרח, אלא תליית החמה קצה המערב (של כדור העליון) שהוא זמן שקיעת ירושלים.

הרי ייצא לענ"ד הקטן כאשר כתב גדול הדור מרן ר' אליהו הענקין זקן הרבנים, בספרו לב איברא, שגבול השבת הוי י"ב שעה מירושלים, ע"י קו ישר מצפון לדרום החותך בין את היבשה ובין את האוקיינוס, והמדידה הזאת ממקום המקדש שהוא טבור העולם בהלכה.

וכשיטת ר' אליהו הענקין פסק ראב"ד שפניק, הביאו ר' אליהו קלאצקין ראב"ד לובלין בספרו חיבת הקודש סימן ל"ה, והסכים לו ראב"ד לזברין.

הנה בספרי (שיצא לאור בקרוב אי"ה) הבאתי כמה ראיות חזקות לדברי הרב הענקין, שהגבול י"ב שעה מירושלים, אעפ"כ להלכה ישאר השאלה בגדר ספק, עד שרובם של גדולי הדור יסכימו לשיטה אחת היכן הוא הגבול, מפני שבשאלה זאת יש מחלוקת הפוסקים, וכל שנוגע למעשה בית דין של גדולי הדור צריך שיוציא על זה פסק.

ובספרי הנ"ל הבאתי ראיה לענ"ד הקטן, על פי הלכות קדוש החודש של הרמב"ם שגבול השבת י"ב שעה מירושלים, כשיטת הרב הענקין.

בענין עד אחד נאמן באיסורין

משה גרינבערג, חבר כבוד

א) מתנ"י וכולן ששחטו ואחרים רואין אותן שחיטתן כשרה, והקשה הראש יוסף דלכאורה משמע מהמשנה דצריך שנים שרואין והא קיי"ל דעד אחד נאמן באיסורין, והנה השב שמעתתא בשמעתתא ו' פרק ג' מסתפק בספק טומאה ברה"י ובא עד אחד והעיד שידוע בבירור שלא נטמא אם נאמן ע"א בזה לפי מה שמבואר מדברי התוס' והרא"ש והטור דע"א אינו נאמן נגד החזקה אלא היכא דלא אתחזק נאמן כגון ספק חלב, וכיון דספק ברה"י ספיקו טמא אפי' היכא דאיתחזק טהרה א"כ ע"א נמי אינו נאמן נגד ספק ברה"י, או לא.

ורוצה להביא ראיה מחולין דף ב' תוס' ד"ה דליתא קמן דנישיללה, והקשו בתוס' אע"ג דעזרה רה"ר הוא לא דמי לטאר ספק טומאה ברה"ר משום דרוב פעמים לא יכול ליוהר מליגע, ואי אירי בכמה אתי שפיר עכ"ל. רצה לומר דכיון דבמה רה"י הוא במילא ספק טומאה ברה"י ספיקו טמא, ואי נימא דע"א אינו נאמן נגד החזקה בספק טומאה ברה"י היכא סגי באימר ברי לי שלא נגעתי, אע"כ נאמן בספק טומאה ברה"י, ואומר השב שמעתתא דמכאן אין הוכחה דאפשר להשיב דקיי"ל דע"א נאמן אפי' נגד החזקה היכא דבידו והכא בידו ליוהר מליגע להכי נאמן אבל באין בידו דאינו נאמן נגד החזקה אינו נאמן בספק טומאה ברה"י, עכ"ל.

ולפי"ז אפשר לומר אי נימא הספק טומאה ברה"י הוי כחזקה אפשר לתרץ הקושיא של הראש יוסף למה צריכין אחרים (דמשמע שנים), ותירץ דכיון דכאן מיירי ברה"י ע"א אינו נאמן בספק טומאה ברה"י, להכי צריכין

שנים אבל באומר ברי לי סגי ע"א דכיון דבידו נאמן אפי' ע"א משא"כ באחרים רואין אותו דאין בידם, להכי צריכין שנים. [נעניין בשערי הלכות חוברת א' ע' 40].

בענין מיגו והפה שאסר הוא הפה שהתיר

אשר ועליג מערמעלשטיין, חבר בבבל

(א) במשנה ריש פ"ב דכתובות תנן ומודה ר' יהושע באומר לחברו שדה זו של אביך היתה ולקחתיה הימני שהוא נאמן שהפה שאסר הוא הפה שהתיר כו', ופריך שם בג' (יה, א) וליתני ומידה ר' יהושע באומר לחברו מנה לאביך בידו והאכלתיו פרס שהוא נאמן. ומשני אליבא דמאן אי אליבא דרבנן הא אמרי משיב אבידה הוי אי אליבא דראב"י הא אמר שבועה בעי כו'. ובתוס' שם ד"ה וראב"י כתבו טעמא דמילתא למה משיב אבידה פטור, דרש"י סובר משום דתנן המוצא מציאה לא ישבע מפני תיקון העולם ור"י סובר דגם מדאורייתא פטור משום מיגו.

(ב) וכתב הפנ"י בד"ה ור' אליעזר דרש"י סובר כהרמב"ם דלא אמרינן מיגו לפטור משבועה, לכן כתב טעמא דתיקון העולם. וקשה לי לפי זה דלא אמרינן מיגו לאפטורי משבועה אם כן מה פריך הגמ' כאן וליתני ומידה רבי יהושע במנה לאביך בידו והאכלתיו פרס הא קושיה הגמרא היא מפני דיהא נאמן במיגו של הפה שאסר הוא הפה שהתיר, כמו שנאמן בהאי מעשה דמתניתין, ובשלמא במתני' דאיירי בקרקע ואין נשבעין עליו מהני הפשפ"ש אבל כאן הא הוי מודה במקצת הממון ואם אינו פוטר משבועה איה"נ דלא יהא נאמן ויצטרך לישבע, וצ"ע.

(ג) אמנם עיין בתוס' ב"ק עב, ב, ד"ה אין בא"ד וואומר ר"י דלא שייך מיגו אלא באדם אחד, והא דאמר בפ"ב דכתובות (יה, ב) שנים החתומים כו' אם אין כתב ידם יוצא ממקום אחר הרי אלו נאמנים האי לאו מיגו הוא שאין השטר מתקיים אלא על פיהם והפה שאסר הוא הפה שהתיר עכ"ל. הרי לפניך דשיטת התוס' דהפה שאסר כו' ומיגו הם שני דברים ואין דיניהם שווין (עיין בספר שלמי שמואל סי' מט מהרה"ג ר"ש ילוב שליט"א מש"כ בזה). ולפי זה לא קשה קושיתנו דאה"נ דמיגו לפטורי משבועה לא אמרינן אבל הפה שאסר כו' ודאי יפטור גם משבועה. ויש לחקור אי הפני יהושע הנ"ל סובר ג"כ הכי דהם שני דברים אלא שמכנה הפה שאסר כו' בשם מיגו כדשכיח או דסובר דהם דבר אחד, ודו"ק.

בדן קרבן פסח אחר הצות

יהושע שווארין, חבר בבבל

איתא במס' פסחים דף קכ"ו בענין הפסח אחר הצות מטמא את הידים מחלוקת בין ראב"ע דסבר מחצות ואילך ור"ע סבר משעות חפזון והיינו עמוד השחר וי"ל דר"ע לטעמי' דס"ל תחומין דאורייתא דהנה כתיב בפ' ראה ובשלח ואכלת וגו' ופנית בבקר והלכת לאהליך, ופרש"י דבקר שני קאמר דאלו בקר ראשון שהוא יו"ט אסור לצאת חוץ לתחום (עיין בהגיה יז ע"ב). ואמנם לפי הסי' דפסח נאכל לשני לילות א"כ ובשלת ואכלת כל זמן אכילתי שהוא ב' לילות וא"כ ופנית בבקר הראשון אחר אכילתו שהוא חול המועד שתחומין מותר. נמצא ממה נפשך, דבקר צריכין לדחוק ולפרשו בקר שני

או ופנית בבקר או לא תתירו ממנו עד בקר וא"כ יפה אמר ר' עקיבא סד"א אי לא כתב רחמנא הזה הו"א מאי בקר בקר שני משום דלשטתיה צריכין למימר מאי בקר שני משום דסבר תחומין דאורייתא וכאן כתב רחמנא ואכלו את הבשר בלילה הזה, "הזה" אתי למימר שלא לומר בקר שני, אך ר"ע ראב"ע מצי סבר תחומין לאו דאורייתא. יא"כ ופנית בבקר יפרש בקר שני ביו"ט עצמו ושפיר אמר כל בקר בקר ראשון יא"כ ואכלו את הבשר בלילה "הזה" הוא מיותר, ע"כ אתי לג"ש מעברתי בארץ מצרים בלילה הזה מה להלן עד חצית אף כאן עד חצות.

בסוגיא דכולן ששחטו ואחרים רואים אותן

משה בערערה, תלמיד בישיבה

חולין ג' ע"ב גמ' ד"ה רבינא אמר הכי קתני וכו' שלכתחילה של המשנה הוה בשאני יודעים שהוא מומחה, ובדיעבד, בשאין אנו יודעים שהוא מומחה ובודקים אותו אחר השחיטה, ואחרים רואים, בדליתא קמן דליבדקיה. תוס' בד"ה דליתיה קמן דייק כיון שלא תירץ הגמ' שאחרים רואין מיירי בדאיתא קמן ואינו יודע ואחרים אומרים שהי' שחיטתו כשירה, משמע שאע"פ שאחרים אומרים שהי' שחיטה כשירה, אפ"ה שחיטתו פסולה. והקשו מגמ' לקמן דף יב ע"א ששם מפורש שאע"פ שאינו יודע אלא שיש אחרים רואין שחיטתו כשירה.

ותירץ התבואות שור שדיוק של תוס' אינו דיוק, שודאי אחרים רואין, שחיטתו כשירה ואין צריך לומר זה במשנתו מפני שזה הוה לחש"ו. והנה הלב אר"י דייק בעצם פשט בתוס' למה הביא רא"י שאחרים רואין מהני מקישית הגמ' ולא מן המסקנא שמסיק אליבא דאמת באחרים רואין והוא אינו יודע. ותירץ שלפי המסקנא אין רא"י מפני ששם ידעו האחרים שאינו יודע ודייקו היטב אם שחט כהלכתו, משא"כ הכא לא ידעו קודם השחיטה שאינו יודע ואפשר לא דייקו היטב ולכן פסולה, אבל מן הה"א של הגמ' שמקשה פשיטא הוה רא"י, שאם ההלכה שלא ידעו קודם השחיטה שאינו יודע ששחיטתו פסולה, מה מקשה הגמ' פשיטא, אפשר זה קמ"ל שאע"ג דבלא ידעו שאינו יודע שחיטתו פסולה אפ"ה בידעו שאינו יודע שחיטתו כשירה אע"כ בלא ידעו דאינו יודע והם אומרים כשירה, הוה כשירה, ולכן מקשה הגמ' פשיטא, זה הי' רא"י של תוס'.

ועל זה הקי הלב אר"י שאין רא"י שלעולם לא ידעו דאינו יודע שחיטתו אסורה והטעם שמקשה הגמ' פשיטא משום שהוא דומה לחש"ו שהוא משנה מפורשת שהם ודאי אינם יודעים ואם אחרים רואין שחיטתם כשירה. ולפ"ז קשה התירוץ של התבואות שור שתירץ בדאיתא קמן ולא ידעו דאינו יודע שהוא דומה לחש"ו והא אינו דומה דבחש"ו ידעו דאינו יודע משא"כ הכא.

ביאור לר' התוס' לגבי חוקת כשרות דפרה אדומה

אברהם זייס, תלמיד בישיבה

בתוס' חולין דף יא ע"א ד"ה אתי הקשו דאיך ילפינן רוב מפרה אדומה כיון דפרה הוי' בת שתי שנים אם כן דילמא היינו משום דאוקמי' אחזקה שאינה טריפה למ"ד טריפה אינה חיה ומיהו כאן י"ל דאיכא חזקה אחרת

דהעמד טמא על חזקתו אבל לקמן דיליף מעדים וזממין קשה, וי"ל דכל חזקה שלא נתבררה ולא נודעה אפילו שעה אחת לא אוליגן בתרה וכו' עכ"ל. וקשה דמה קאמרי התוספות דנגד חזקה שאינה טריפה איכא חזקת טומאה, הלא לכאורה החזקת שאינה טריפה עדיף יותר מהחזקת טומאה שהרי החזקת טומאה אינו אומר שהפרה היתה טריפה מה שאין כן החזקה שאינה טריפה אומרת שהפרה היתה כשר' וממילא האדם שמזה עליו מאפר הפרה הוא טהור, אם כן מסתבר לילך אחר חזקה שאינה טריפה ואינו טמא.

ולתרץ זה נקדים החקירה של האחרונים בהא דאוליגן בתר חזקה אם היא מתורת בירור דהחזקה מברר לנו שהדבר לא נשתנה או דהו מתורת דין דהיינו שכיון שעד עכשיו ידענו שהי' הדבר למשל כשר והיינו אוכלים אותו לכן אם אח"כ נסתפק לנו אם נשתנתה ונעשית טריפה אמרינן שאין אסור מספק עד שיתברר לך בודאי שהיא טריפה, אבל מספק אין אוסרינן אותה כיון שהוה כשר עד עכשיו. והנפקא מינא בין שני אלו הדרכים הוא באם הוה לנו בהמה כשרה ובאו שני עדים ואמרו נטרפה ושני עדים אחרים אומרים לא נטרפה מי נימא שהולכין אחר החזקה או לא, דאם נימא שחזקה היא בירור אמרינן שנגד שני עדים לא מהני בירור דבירור דחזקה עושה אינו יותר משני עדים דאף אם היו באים עוד שני עדים ומסייעים לעדים שאומרים כשר, הוי ארבעה נגד שנים לא מהימנינן לארבעה יותר משנים דתרי כמאה הוו. משא"כ אם החזקה היא מתורת הדין נימא שכאן כיון שהיינו אוכלים אותו פעם ועכשיו ספק אם נטרפה לכן אין לאוסרו ונחלקי בזה אחרונים דיש מהם אמרו דחזקה היא בירור ויש מהם אמרו דחזקה מתורת דין.

והנה אם נימא דחזקה הוא מתורת דין מסתבר לומר דזה מהני רק על דבר שכבר היה לנו שאלה איך לעשות וכיון שאנו החוקנו אותו או לכשר אמרינן שהוא בחזקת כשר עד שיתברר לך בודאי שאינו עוד כשר והנה בהמה זו שראינו שלא היתה טריפה ומותר לאכלה אמרינן שגם אח"כ אם נסתפק אם נטרפה עדיין היא מותרת אבל לגבי דין פרה אדומה לא הי' לנו שום נפקא מינא או דעדיין לא היתה פרה אדומה ולכן לא מהני חזקה זו לדין פרה אדומה כיון דמהני רק לדבר שהחוקנו אותו.

ולכן כאן אף דידעינן דבהמה זו לא היתה טריפה לא מהני לפרה אדומה רק משום דאמרינן דכיון דהיתה מותרת באכילה אם כן צריך לומר דאינה טריפה וכשרה גם לפרה אדומה אם כן לפי"ז אין לך בירור שאינו טריפה מכח דיני פרה אדומה רק מכח דבר אחר דהיינו היתר אכילה, ונמצא שהחזקה באה ממקום אחר לכן אינו מועיל להיות עדיף מחזקת טומאה, ודו"ק.

גדר בקיום מצות פו"ר ושבת

חיים הבהן יאקאבאזויטש, מתלמודי הישיבה

ב"ב י"ג, א', תוס' ד"ה כופין את רבו — «וא"ת אמאי כופין ליתי עשה דפו"ר וידחה לאו דלא יהי' קדש ואומר ר"י חדא דבעידנא דמעיקר לאו לא מקיים עשה דמשעת העראה קא עקר ללאו ועשה דפו"ר לא מקיים עד גמר ביאה וכו'» עכ"ל.

והנה המנחת חינוך במצוה א' הקשה על דברי תוס' הנ"ל דאפילו בגמר ביאה ג"כ לא קיים המצוה עד שיוולדו בנים דהא אפילו בהיו לו בנים ומתו

לא קיים פו"ר ועוד הקשה דאפילו נולד לו בן לא קיים פו"ר עד שיהיו לו בן ובת. ומצות פו"ר רק מקיים בזה שיש לו בנים והביאה רק הכשר בעלמא. וא"כ היאך גמר ביאה דוחה ל"ת? והניח דברי התוס' בצ"ע.

ונראה לומר דודאי הביאה הוי התחלת מעשה המצוה אולם הלידה הוי גמר והשרמה להאי מעשה וכגון דמצינו בשריפת חמץ דהדלקת הפת הוי מעשה המצוה לגבי ברכה וכל כללי דחיה אבל לא נגמרה המצוה עד שנשרף וכלה החמץ. וכעין זה מצאתי בספרי האחרונים. אולם אחר ההתבוננות נראה דההסבר הנ"ל והדמיון לשריפת חמץ אינו מחזור כלל דבשלמא בשריפה המצוה מסורה לגמרי בידי אדם להשחית החמץ ואע"ג שבאופן שמבעיר על ידי אש הדליקה מתפשטת מעצמה מ"מ זה גופא נקרא מעשה אדם שמשמש בכח הטבע ובידו לסייע ולהחזיק ולמהר פעולת השריפה, אבל בפו"ר הרי מפתח הלידה מסור בידי אדם? וא"כ אינו מחזור כלל לאמר שחייב אדם במצוה שאין בידו לגמור אותה וזקוק בע"כ למעשי שמים לגמור מצוה, ולכן י"ל דבפו"ר הביאה שבידו הוי מעשה וגמר המצוה כמו הנחת תפילין ושעור זה של ב' וולדות אינו שעור לקיום המצוה אלא שעור לפטור, כלומר היות שסיבת הקפדת התורה באישות היתה בכדי שיפרה וירבה עצמו, אחר ב' וולדות פקע סיבת החיוב.

וכדברנו משמע קצת מן לשון החנוך במצוה אחד „דיני המצוה ומתי חייב אדם לעסוק בה וכמה בנים יהי' לו ויפטור . . . ויתר פרטיה מבוארים ביבמות פרק ו' עכ"ל. משמע דאין הבנים עצם קיום המצוה או גמר ותנאי לקיום שהלא לא כתב וכמה בנים יהי' לו ויקיים אלא „ויפטור“. (והחלקת מחוקק באה"ע סי' א' סק"ח מסופק באשה שנתעברה באמבטי' אי מקיים בעל הזרע פו"ר. ילפי הבנת מנ"ח דקיום פו"ר בזה שיש לו בנים והביאה סתם הכשר והשתדלות א"כ אפשר מקיים בהכשר ע"י אמבטי נמי. שלמנ"ח משמע דאין הביאה אלא אמצעי בעלמא. אולם לדברנו שגוף מעשה המצוה של פו"ר הוי הביאה פשוט שפו"ר אינו מקיים אבל אה"נ אם נולדו לו בן ובת בדרך זה פקע סיבת החיוב ויש לפלפל הרבה בזה ואכמ"ל).

ולפי דרכנו דלידת הבנים הוי קיום במצות פו"ר הסביר המנ"ח דברי ר' יוחנן ביבמות לב ע"א „היו לו בנים בהיותו עכו"ם ונתגייר ר' יוחנן אומר קיים פו"ר, דסובר ר' יוחנן דאע"ג שעסק האי גברא במצוה בשעת נכריותו מ"מ עיקר המצוה שיהי' לו בנים ויתייחסו אחריו והרי הוא מקיימה כעת אחר גירותו ורק דהכשר המצוה נעשה בפטור. אולם מדברי התוס' על אתר אפשר לדייק כהסברנו הנ"ל בפו"ר. וז"ל אע"ג שלכמה דברים אמרינן גר שנתגייר כקטן שנולד דמי מ"מ מסתברא ליה לר' יוחנן הכא כיון דבנכריותו קיים דזרעו מיוחס אחריו באותה עשה מפטר נמי כשנתגייר עכ"ל. דיקא — „מפטר נמי כשנתגייר“ ולא מיוחסים באיזה אופן שיהיו פקע סיבת החיוב ונפטור.

ושיטת התוס' בחגיגה דף ב ע"ב ד"ה לא תהו בראה דעבד כנעני חייב בפו"ר, ומוכיחים כן מן דברי הירושלמי. ולכאורה דברים אלו מרפסין אגרי דהואיל ואין בניו של ע"כ מתייחסים אחריו א"כ א"א לו קיום פו"ר בשום ענין (ובגמ' יבמית גרסינן דע"כ שהיו לו בנים בעבודתו ונשתחרר לא

קיים פו"ר) והיכן מצינו דחיבה תורה בר נש במצוה שא"א לו לקיימה כלל הכי הקב"ה בא בטרוניא על בריותיו?

ונראה לומר בשיטת התוס' דבאמת יש להבין מנ"ל הזו"ל האי כללא דאם אין בניו מיוחסין אחריו אינו מקיים פו"ר? וי"ל דהתוס' בחגיגה לומדים דזה סברא בעלמא דמסתמא רצה הקב"ה שכל אדם ירבה בנים הדומים לו, והקפיד הקב"ה שכל אדם ימשיך ירבה את מציאותו של עצמו וכל בן ישראל שהוא בר יחוס חייב להרבות בנים ובנות הדומין לו והם ג"כ בני יחוס ואין הקפדת התורה שיתייחסו הבנים אחר האב אלא דיהיו בני יחוס כמו באב וממילא מיוחסים הם אחריו ועבד כנעני חייב ג"כ להרבות בנים הדומין לו כלומר בנים שאין הם יחוס דווקא! ולכן ע"כ שנשתחרר חייב מחדש בפו"ר שאע"ג שקיים פו"ר בעבודתו עכשו שנתחדש לו מציאות חדש חייב להרבות זה המציאות שלו של בר יחוס, משא"כ עכו"ם שנתגייר כבר הרבה בנים מיוחסים הדומים לו, וידוע דשיטת הרמב"ם והטור בעכו"ם שנתגייר שאינו נפטר מפו"ר אלא א"כ נתגיירו בניו עמו והמהרי"ל חולק וסובר דקיים אפילו אם נשארים בניו בנכריותם, ונראה לומר דסובר הרמב"ם כשיטת התוס' הנ"ל דאין כוונת התורה סתם שבניו של אדם יתייחסו אחריו אלא דצריך להרבות בנים הדומים לו וא"כ בעכו"ם שנתגייר אע"ג דמטיקרא בניו מתייחסין אחריו אבל מ"מ עכשו נמצא שלא ריבה בנים הדומים לו שהלא הוא ישראל והם עכו"ם ולכן לא פקע חיובו אלא א"כ נתגיירו בניו אלו עמו, אולם אפשר דמהרי"ל נמי יודה להבנת התוס' שצריך אדם להרבות בנים דומים לו אבל ההקפדה לדמיון לא נאמרה בנוגע לכל פרטי האדם אלא בנוגע ליחוס זו לחוד שהלא בשעה שניתן מצות פו"ר לא היו שאר חלוקים בבני אדם ואחר מתן תורה לא נתחדשו במצות פו"ר גדרים חדשים.

ברם הפשט הזה בתוס' חגיגה דחוק קצת לפי הבנת המ"ה בפו"ר שבבנים הוי"ן קיום המצוה שלדבריו נמצינו למדין שצורת קיום פו"ר של ישראל וצורתה לעבד כנעני שונה לגמרי, דחד צריך בני יחוס וחד צריך לאו בני יחוס דוקא, ואע"ג שהצד השווה שבהן הוי שירבו זרע הדימה להם מ"מ קצת מוזר לומר שצורת מצוותן שונה לגמרי, אבל לדברנו דהמצוה בעיקר הביאה א"כ קיום מצוה בשניהם שזה לגמרי וגם תכלית המצוה של כה אחד שזה בעצם אלא דשונה קצת לפי מהותו הפרטי, סוף דבר לפי תוס' חגיגה ע"כ מחויב ומקיים מצוה גמורה של פו"ר.

ועוד יש להסביר שיטת התוס' בחגיגה בדרך חדש, דעיין בסוגיין תוס' ד"ה לישא אם עבד ישא שפחה לא קיים פו"ר כיון שהולד מתייחס אחריה ואפילו שבת לא קיים כדמשמע התם (ביבמות) דשבת תלוי בפו"ר עכ"ל, ונחזי אנן היכן מקור דבריהן של התוס' דשבת תלוי בפו"ר, וגרסינן ביבמות סב ע"א, "איתמר היו לו בנים ומתו רב הונא אמר קיים פו"ר ור' יוחנן אמר לא קיים . . . לשבת יצרה בעינן והא ליכא", חזינן דאע"ג דמעצם צוואה הכתובה בתורה לפרות ולרבות אין רמז דבעינן שיחיו הבנים מ"מ נבואתו של ישעיה מגלה לנו פשט בתורה ומפרש המצוה בפו"ר ששבת ופו"ר הויין חדא מילתא ואינן מובדלים כלל וכלל.

ודומה לזה שכתוב בתורה "פרי עץ הדר" ופירשו חז"ל "זו אתרוג", ואע"ג שגלוי של "זו אתרוג" מוסיף לנו כמה הלכות מתודשות במצוה זו

מ"מ אין זה אלא פירוש לדברי התורה. אולם התוס' חגיגה לומדים דנבואת ישעיה לא פירשה ותורגמה עצם מצות פו"ר סתם אלא דגילתה דבמצות פו"ר יש שתי כוונות ושני חלקים למצוה, שמן עצם המקרא הו"א דרק יש חדא כוונה שכל אדם ירבה זרע מיוחס, קמ"ל דיש עוד חלק למצוה שחייב להרבות אוכלוסייה וישוב בעולם.

ושתי הכוונות הנפרדות טמונות במקרא דפו"ר, ובמי שיכול לקיים מצוה שלמה אמרינן דכל פרט מעכב אחד את השני ומגביל אותו, וא"כ בפרט ראשון דפו"ר הכוונה הוי להרבות זרע מיוחס בכדי שיישב העולם, ובפרט בשבת ביחס לפו"ר הכוונה הויא לאכלס וליישוב העולם דווקא על ידי זרעו המיוחס. אולם במי שא"א לו לקיים אלא פרט אחד של האי מצוה לבד א"כ ניתן לו הפרט ההוא לבד בלי הגבלות וא"כ העבד נשאר מחויב בחלק ממצות פו"ר דהיינו פרט דשבת וחייב רק לאכלס את העולם. (ובאמת התוס' 'לישא' נמי מודים דאיכא תרי אנפי למצות שבת והשני מכונה 'שבת כל דהו', והכוונה שירבה אוכלוסייה, אבל לשיטתם זוהי מצוה בעלמא ואין לה שייכות כלל לפו"ר, ועוד דליתא להאי שבת אפילו גדרים הלכותיים ולכן לא אמרינן בה אונס רחמנא פטרי' כדאמרינן בפו"ר).

ודוגמא לדברינו מצינו בשיטת הרמב"ם בספר המצות שורש י"ב דסובר דהפרשת תרומה ונתינתה אינם אלא חדא מצוה. ומשתדל הרמב"ן להוכיח דהויין תרי מצוות מזה דאיכא אופנים שאין חיוב אלא להפרשה לחוד כגון כהן המפריש מטבל שלו שאין לו חיוב נתינה ומברך עלי'. וגם חלה טמאה דמברכים על הפרשתה ואין נותנים אותה לכהן אלא משליכין לאור. וי"ל בשיטת הרמב"ם שסובר דמצוה זו של תרומה מורכבת משני חלקים נפרדים: (א) היתר הכרי, (ב) ונתינה לשבט כהונה, ובמי שיכול לקיים מצוה שלמה אמרינן דכל פרט מעכב ומגביל חברו. ולכן הפרשה צריך להיות על מנת לתת והגם שחטה פוטרת את הכרי צריך לכתחלה להפריש כשוה פרוטה בכדי לקיים נתינה גמורה (לכמה ראשונים ואחרונים). אבל באופן שא"א אלא חלק ההפרשה לבד פשוט דחייב בחלק זה לחוד בלי הגבלה כלל מצד נתינה.

ולכאורה הבנת תוס' חגיגה בגדר מצות שבת מוכרח מיני' ובי' דלא כאותה סוגיא דיבמות, דאיתא שם פלוגתת התנאים בשעור הולדות למצות פו"ר ור' נתן סובר אליבא דבית הלל דמקיימין פו"ר בולד אחד או זכר או נקבה, שנאמר 'לשבת יצרה' והא עבד לה שבת, מוכח דסובר דשבת ממש פירוש לפו"ר. אבל אליבא דאמת פסקינן כת"ק אליבא דב"ה דבעינן זכר ונקבה שהלא למדין מן בריאתו של עולם; דסוברים דפו"ר דבר נפרד ויש לה גדרים שונים מן שבת, ולפי זה לשיטת התוס' יפטור העבד הכנעני את עצמו מחיוב פרט שבת בולד אחד שאפילו ת"ק מודה לר' נתן דולד אחד סגי לשבת ורק לפו"ר בעינן טפי. אבל התוס' 'לישא' סוברים דת"ק דב"ה למדין מן בריאת העולם שיעור בשבת גופא שפחות מן שתים לא נקרא ישוב יאדרבה מכאן עוד מקור לדבריהם ששבת ופו"ר חדא מילתא, דהלא ת"ק מסכים לר' נתן בעצם חידושו דשבת ופו"ר חד, ורק חולקים בשיעור.

שער פלפול חברים

איך הותר ליעקב אבינו לקרות את אביו ואמו בשמם?

ביותר דעה הלי' כבוד אב ואם סי' ר"מ, ס"ב, פסקינן דלא יקראנו בשמו לא בחייו ולא במותו [מיהו אם אומר אבא פלוני מותר — עיין ברמ"א סי' רמ"ב סט"ז ובהגהות יד אברהם שם] וקשה דאם כן איך אמר יעקב (בראשית מט, לא): שמה קברו את יצחק ואת רבקה — הרי קורא לאבותיו בשמם? (הרה"ג מיאקא שליט"א) / ועיין לעיל לב, י, ויאמר יעקב כו' אבי יצחק אי"ש וכנ"ל דבצירוף תיבת אב מותר וכן אפשר לדחות הא דלעיל לא, מב עיי"ש וכן לעיל מח, טר"ט שבכוכם הוסיף אבי או אבותי אבל כאן קשה — אמנם כבר עמדו בזה האחרונים עשד"ח מערכת כו, כלל ק"ד שהאריך בענין זה ומביא ג' תירוצים. (א.) דיעקב אמר אבי יצחק כהגון רק התורה קצרה (והשד"ח לא ניחא לי' בתי' זה) (ב.) אם נימא שלא בפניו מותר ל"ק כלל אלא דלא קיי"ל הכי, (ג.) אפשר דמחמת גודל קדושתם וקדושת שמם מותר לקרותם בסתם וכמו דאמרינן דתנא שנזכר במשנה בשמו סתם כמו הלל ושמאי מדריגתו גדולה יותר ממדריגת תנא בתואר רבן ורבן מרבי ולכן מותר היה ליעקב לקרותם בשמם וכן יתורץ בזה מה שאנו קורין למשה רבנו לפעמים סתם "משה". והכתב והקבלה פ' ויחי תי' (ד.) דמה שאמר יעקב בפסוק כ"ט קברו אותי אל אבותי קאי גם על מה שאמר כאן כיון דאמר הכל בבת אחת מותר עיי"ש ודו"ק. אלא דהקשה מלעיל כה, ד, שאמר יצחק ויתן לך את ברכת אברהם וכן לקמן נ' כ"ד שאמר יוסף אשר נשבע כו' וליעקב ולכן תי' כעין השד"ח בתי' ג' דכיון דהש"ת קרא לאבות בשמותיהם יש כבוד גדול בקריאתם כמו שהם (משי"ב) / ועוד אפ"ל (ה.) דבספר מעגלי צדק (מהגה"צ מדעש וצ"ל) פ' ויחי עה"פ ויאמר אנכי אעשה כ' דלאחר מיתת האב אין הבן חייב לכבדו אלא מדרבנן ולכן הצריך יעקב להשיב ליוסף עיי"ש (והדעת קדושים מסופק בזה) והחיד"א בפתח עינים מס' חולין ה, א, כ' דמידי דרבנן לא קיימו האבות ועירוב שאני שהיה לכבוד שבת ויו"ט א"כ שפיר מיושב כאן, ועיין ביש"מ פ' ויחי בפסוק ויקרא לבנו ליוסף, וע' מחנ"א ה' מלו"ל דיני רבית סי' ח' (יצהר) / מה שתי' יצהר נ"י כבר קדמו בתפא"י קדושין פ"א אות נ"ד עיי"ש, והוכיח שם דכבוד דלאחר מיתה היא רק דרבנן וגם בפרדס יוסף פ' ויחי מביא קושיתנו בשם דברי יוסף וכתב דאבות לא קיימו רק גופי התורה ולא חששי לדרבנן עיי"ש, נראה שכוונתו ג"כ למש"ל. ומש"כ החיד"א דהאבות קיימו רק דבר שהוא מדאורייתא ושאני ע"ת (הובאו דבריו בשד"ח א', קפ"ו, וע' גם בפאה"ש שם כלל א'). ויש להוכיח כן גם מד' דעת זקנים בעה"ת פ' וירא עה"פ ויקח חמאה שפירשו הא דאחז"ל (שבת כח, ב) שקיים א"א אפי' ע"ת — הינו בשר בחלב שלא עירבן זה בזה (ע' בתורה שלמה עה"פ עקב אשר שמע כו' מש"כ בזה באריכות וגם מרן החת"ס בשו"ת יו"ד סי' ע"ג הביא דע"ת אלו הזקנים) ומדהצרכו לפרש כן ולא כפי פשוטו מוכח דסברי ג"כ דלא קיימו מילתא דרבנן כגון עירוב תבשילין ודו"ק. ולא עוד אלא עמ"ש הם בעצמם בדעת זקנים על פ' וישב בפסוק וכל בנותיו שרק מה שהיו רוצין היו מקיימין עיי"ש [ועיין גם

בדבריהם ב' בשלח עה"פ לפני בעל צפון (מל"ב)), א"כ מוכח שלא קיימו כל התרי"ג מצות וא"כ לכאורה אפשר שגם מצות כבוד אב לא קיימו תמיד, מיהו אינו מסתבר כיון שהיא מצוה שכלי ומצאתי בתו"ש הנ"ל שמביא מדרש תימני שא"א קיים עק"ב מצות ויצחק קיים גו"ר מצות ויעקב גרת"י דהיינו כל התרי"ג א"כ עכ"פ ביעקב שקיים כולם א"א לתרץ כנ"ל ודו"ק, ואולי אפשר לתרץ עוד (ו.) שיעקב אבינו אמר רק קברו אותי אל מערת המכפלה אשר שמה קברתי את לאה ולא הזכיר כל הענין של קבורת האבות רק התורה הוסיפה כל זה להשלמת הענין, דומה להא דכתב רש"י בשמות ו' כ"ט שמתוך שהזכיר משה ואהרן הפסיקה התורה והזכירה יחוסם ואח"כ חזרה לענין ודו"ק. (יקצת רא"י לזה מדכתיב כאן שמה קברו את יצחק ואילו אמרו יעקב היה צ"ל שמה קברתי כמ"ש לעיל לה, כט, מיהו לפמ"ש הרמב"ן והטור והאור"ח כאן אין רא"י עיי"ש ומד' מוכח שלא כדברי). וע"ע בענינים אלו באמירה דכ"א פ' וישלח ומה שהקטה המגיה שם שהאבות קיימו איסורי דרבנן כבר בארנהו לעיל, וע"ע בברכ"י יו"ד סי' של"ה בשו"ב את ד' דאפי' בתפלה דאין גבהות לפני המקום מ"מ כשמזכיר את אביו צריך לומר אבי פלוני אפי' בתפלה, וע"ע בזכרון אפרים פ' ויחי ובפרדס יוסף פ' ויחי ובשו"ת אגרת משה יו"ד סי' קל"ג (משי"ב).

בענין לא תעמוד על דם ריעך

(א) במס' סוטה כא, ב, גרסינן היכי דמי חסיד שוטה — כגון דקא טבעה איתתא בנהרא ואמר לאו אורח ארעא לאיסתכולי בה ואצולה, ובירושלמי שם (מזבא ג"כ בתוס' שם) כתבו אופן אחר כגון שראה תינוק מבעבע בנהר אמר לכשאחלוץ תפילין אצילנו עד כשהיא חולץ תפילין הוציא זה את נפשו — ותימה וכי רק חסיד שוטה הוא הא רוצח ושוףך דמים הוא דעובר על לא תעמוד על דם ריעך?! (ומנחה חריבה).

(ב) הנה בכלי חמדה פ' כי תצא סי' ו' אות א' כבר עמד בזה וכ' בשם רב א' דלפי שיטת המהר"ש"ק בהגהות חכמת שלמה חו"מ סי' תכ"ו דאפשר דכשיש בזיון להמציא אינו מחויב להציל נפש חבירו עיי"ש שהביא ראיות לזה וא"כ אפשר דמה"ט נקרא רק ח"ט כיון דמחשב הצלתה לבזיון וזהו שטותו, אבל מה"ט גופא ל"ה ש"ד דכיון דבזיון הוא לו איה"נ דא"ח להצילה, והכל"ח מיסיף על זה מדיוק הקשון — «ואמר לאו א"ע» כלומר שמורה כן לאחרני שלא יצילו לכן הוי ח"ט [רשע ל"ה דמורה כן בתמימות לבו ולא מרשעות ח"ן] אבל בלא"ה אם הוא מוחזק בחסידות אפשר דל"ה אפילו ח"ט [רק תועה מדעת התורה], מיהו אח"כ דוחה כל זה וכ' דכאן איירי שבאמת מצילה, עיין להלן (יצהר) / ג) ועו"ל דאיה"נ דהוי רשע ג"כ והא דנקטו חז"ל רק ח"ט להשמיענו דבר חידוש שיש בעולם גם אלו הנזהרים במצות מ"מ צריך להתרחק מהם והיא הח"ט הנזכר כאן דיראתו כסילתו [ובל"ס שעליו נאמר אל תהי צדיק הרבה שלא יהא צדיק יותר מתורתנו הקדושה והוא בגדר לאו דלא תוסיף וכמ"ש חז"ל לגבי שאול שרחם על אגג והתאכזר על נוב עיר הכהנים (ע' יומא כב, ב, ובילק"ש)], ועי"ל דכשינדייק בל' הגמרא לאו כו' לאסתכולי בה ואצילה, ולא קאמר אי אפשר בהצלתה, מוכח דבאמת רוצה להצילה רק דאינו רוצה להסתכל וליגע בה והלך ורץ להביא בגד תחלה לכן

נקרא רק ח"ש דייקא דצריכים להיות זריזים בהצלת נפשות אבל רשע לא
הוי דבאמת מצילה. ועי"ל דקיי"ל דשוטה לדבר אחד שלא לשם שטות לכו"ע
אין דינו כשוטה אעפ"כ לאותו דבר גופא פשוט דהוי כשוטה ולכן כאן כיון
שמחמת חסידותו סובר דאסור להצילה ל"ש לקרותו רשע כיון דדינו כשוטה
לגבי זה, ודו"ק (מרוך ראש הישיבה שליט"א — מן השמיעה) / ד) והנה הא
דתי' מו"ר שליט"א — דבאמת מציל רק שרץ תחלה אחר בגד — כבר מובא
בכל"ח הנ"ל ושם העיר שבשו"ת בשמים ראש סי' קי"ח מוכח דגירסתו היתה
שאינה מצילה כלל, מיהו א"צ לזה דעיין בס' האגודה כאן שגרס "לאו אורח
כו' ולא מצילנא" ולפי"ז א"א לתרץ כן. ה) ובמנחת חריבה כאן (מהגר"פ
עפשטיין זצ"ל) ג"כ עמד בזה ותי' די"ל דאירי דאיכא אחרים שיכולים להציל
והוי רק ח"ש מפני שמתרשל — ובהגהות באר משה על המאירי כאן (מהרה"ג
רמ"ש שליט"א מדעברעצין) העיר דלפי הירושלמי כאן (מובא בתוס') דמתני'
אירי בתינוק הטובע בנהר והחסיד לובש תפילין ורוצה לחלוץ תפילין תחלה
ובי"כ הוציא זה את נפשו א"כ אא"ל כנ"ל והדק"ל דלהוי רשע — מיהו
המנ"ח עצמו העיר ששם לא נקרא רשע מטעם שעכ"פ דעתו להציל התינוק
רק שמתרשל — ולענ"ד בלא"ה ל"ק די"ל דגם הירושלמי אירי דידע דאיכא
אחריני אלא דלא עלתה בידם להצילו ונטבע הילד ואפ"ה נקרא רק ח"ש
ולא ש"ד ודו"ק. ו) איברא דקושיתנו היתה דלמה הוי ח"ש הא גרוע הוא
והוי ש"ד, ברם עיין בשו"ת מ"ה ח"ה סי' רכ"ה ממרוך ראש הישיבה שליט"א
שהאברך המצוין ר' געציל פריעד שליט"א [מחברי הכולל דיישיבת טעלו
בקליבלאנד] הקשה להיפך דלמה הוי אפי' ח"ש הא לפי שי' הבי' דלדעת
הרמב"ם דקריבה דכל איסורי ערוה הוי בגדר אביזרייהו דגי"ע ויהרג וא"י
[וסתם אשה הוי נטוואה ואפילו בפנוי' איכא איסור נדה ואי אמרינן כאן דוקא
בפנוי' טהורה הו"ל לחז"ל לפרש ולא לסתום] וא"כ באמת אסור להצילה
ואמאי הוי ח"ש [ובאמת בשו"ת פנוי' א"ע סי' מד, בסופו, וכן במנ"ח הנ"ל
ג"כ כבר עמדו על מביכה זו ולא החליטו בזה, ועיין לחלון דהמנ"ח כ' דזה
גופא הוי מחלוקת בין הירושלמי ומכילתין] ומרוך שליט"א תי' שם עפ"ד
שו"ת הרשב"א סי' א' קמ"ח דאין כאן אלא איסור לאו ונדחה מפני פקו"נ
עי"ש באריכות. ז) ובס' מנ"ח הנ"ל כ' דאפשר דמכח קושיתו — דהוי
ש"ד ולא רק ח"ש — כ' בירושלמי הנ"ל משל דח"ש בתינוק כיון שרצה
עכ"פ להציל הוי רק ח"ש אבל במכילתין דאין רצונו להצילה כלל אה"נ דהוי
רשע, ואח"כ כתב עוד להיפך דיש סברא דאיה"נ דאשה אסור להצילה משום
אביזרייהו דגי"ע וכנ"ל ושזהו שיטת הירושלמי ולכן נקטו משל דתינוק דאו
הוי ח"ש אבל באשה אפי' ח"ש ל"ה דכדון עביד והבבלי סבר דאין איסור
בדבר ומחויב להצילה, וכמו שברר מרוך שליט"א בתשובה הנ"ל, הנה מ"ש המנ"ח
דכאן אינו מציל כלל הוא רק לשני' האגודה הנ"ל דגרס ולא מצילנא אבל
לפמ"ש לעיל בתי' השלישי דגם כאן רוצה להציל ע"י בגד א"כ דומה ממש
למעשה דתינוק שבירושלמי. ח) ולענ"ד נראה עוד דאפשר דמה"ט לא
הביאו בבלי מעשה דתינוק דדוקא באשה שיש לו עכ"פ אמתלא דאסור להצילה
משום ג"ע (והוא כעין אומר מותר) לכן הוי ח"ש דאין לו שכל הישר אבל
בתינוק דירושלמי הוי רשע דלא איכפת לי' בחיי חבירו דאין לו שום אמתלא
דהרי אפי' כדי להטיל שלום בין איש לאשתו צותה התורה למחוק את השם

ק"ו להציל נפש מישראל (ע' סנהדרין לו, א) בוודאי מחויב אפילו ע"י מחיקת השם. ט) ובדעת הירושלמי אפ"ל עפמ"ד בסוכה נג, א. ובמכות יא, א. דוד המלך בעצמו נסתפק אם מותר למחוק השם להציל את העולם ואפשר דחשש דהוי בכלל אבירייהו דע"ז [ועיין בס' ערוך לנר בסוכה ובמכות וכן בס' מנחם מ"ג בסוכה מש"כ בזה (מל"ב)] א"כ אם דוד נסתפק בזה כאן בתינוק ותפילין ל"ש לקרותו רשע מיהו ח"ש הוי שהרי דוד מלך ישראל היה ג"כ חסיד (ע' ברכות ד, א) ולא בש ושאל ואתה ההדיוט סמכת אדעתך בפקו"ג החמורה, מיהו רשע ל"ה דסבור דכדין עביד והבבלי יסבור דכן הוי רשע ומדוד נמי אין ראייה דאיה"נ גם דוד ידע הא מילתא אלא דכמ"ש רש"י שם דלא רצה להורות הלכה בפני רבו לכן שאל. י) עכ"פ לפי הנ"ל יש התרץ תי' שישי לקושיתנו דהוי רק ח"ש ולא רשע משום דסובר דאסור להציל והוי בכלל יהרג ואל יעבור ובאמת מצוה להציל ודו"ק. יא) ואגב העיר ר' זלמן לייב שווארץ נ"י [ממתפללי בית מדרשנו, קהל אונגווארן] דראובן אמר (בראשית מב, לו) את שני בני תמיית אם לא כו' וכ' רש"י שם בשם המדרש דיעקב קראה בכור שוטה וקשה דהול"ל דרשע הוא ח"ו דהרי בש"ד אפי' אם אינו עושה כלום ג"כ עובר על ל"ת ע"ד ריעך וק"ו כשהוא עצמו גורם למיתה? ותירצתי דרוב המפירשים סוברים דאין כוונת ראובן כפשוטו ח"ו אלא הכוונה על עניות דעני כמת או כמ"ש בתרגום יב"ע שיתנם בחרם או בבחינת אקפה את בני שבשבת יז, א. וכדומה. עיין בתורה שלמה שם באריכות א"כ לק"מ ואפי' אם נאמר דכוונת ראובן כפשוטו א"ש דאם אב יכול להתאכזר ולדבר שטות כזה על בניו בע"כ שאין דעתו מיושבת עליו ומחמת גודל צערו דבר לפי שעה כשוטה ולכן שפיר קראו יעקב ב"ש דל"ש לקרותו רשע דעכשיו אין דעתו נוחא עליו והוי כשוטה (והוא כעין תירוצו השלישי של מרן שליט"א המיוא בפנים בסוף אות ג') ודו"ק). (משי"ב)

בשיטת הרמב"ם בענין ספיא דאורייתא

במס' שחיטת חולין ד, ב. גרסינן דהמוציא ביד כותי צפרים שחוטים קוטע ראשו של אחד מהם ונותנו לו אם אכלו מותר לישראל לאכול משחיטתו יאם לאו אסור, וקשה לי לפי שיטת הרמב"ם דסד"א לקולא מה"ת ואסור רק מדרבנן א"כ מאי ראי' מאכילת כותי דכשר דלמא נולד ספק בשחיטה והכותי יאכלנו מספק אבל לדידן אכתי אסור מדרבנן? — א"ו דכו"ע מודים דסד"א לחומרא ואפילו הכותים וראיה לשיטת הרשב"א דסד"א לחומרא מה"ת (משי"ב) / עיין בחי' מהרי"ץ חיות כאן שכבר קדמך בקושי' זו (יצהר) / מיהו קושית המר"ץ הוי באופן דהיכי דשחטו איזה צפרים ובשאר נחרו' עיי"ש דהכותי ידע מעיקרא מי ומי הכשרים רק דעכשיו א"א לדעת שבלבלנו הסימנים א"כ הוי רק ספק במציאות דהיינו חסרון ידיעה. ואני הקשתי היכא דנולד ספק בגוף השחיטה מדיני השחיטה והוי ספק בדין, ועיין להלן (משי"ב) / ויש לומר לפי מש"כ הפוסקים דהרמב"ם מודה היכא דאיכבע איסורא וכן מודה בחזקת איסור דמעיקרא וכן יש חזקת אינו זבוח (עיין חולין ט, א. וברמב"ם שחיטה, א. יג), וא"כ הכא מודה הרמב"ם לרשב"א מתרי טעמי דאיכבע איסורא ויש גם חזקה דמעיקרא, ולק"מ (יצהר, שפ"ר, משי"ב). / ונראה להסביר תירוץ דאיכבע איסורא הנ"ל דקושית המהרי"ץ חיות לק"מ ממנ"פ דאי אירי דרוב העיפות כשרות ומיעוטן טריפות א"כ למה הקשה רק ארמב"ם גם ארשב"א

קשה [עיינן חי' הרשב"א קדושין עג. א. ובתוה"ב. בית רביעי אמצע שער ראשון, דף יא. ב.] דלכו"ע חד בתרי בטיל ביבש ביבש מדאורייתא א"כ לכו"ע קשה מאי ראי' מאכילת כותי דלנו אסור עכ"פ מדרבנן דבעינן ס' א"ו קושייתו במחצה ע"מ או ברוב טריפות (וכן משמע לשונו ד"שחטו איזה מהן והשאר נחרו") א"כ שוב הוי איקבע איסורא וגם ארמב"ם ל"ק דמודה דספיקא דאיקבע איסורא אסור מה"ת, וכל זה לפי המהרי"ן, אולם לפי גוסת קושייתו אין כאן איקבע איסורא דכל העופות הוי בחד ספיקא ברם יש כאן חזקה דמעיקרא וכמו שתרצנו לעיל (יצהר, משי"ב). / ולי נראה לתרץ עוד עפ"י חידוש החוות דעת הידוע (ביו"ד ריש קונטרס בית הספק) דסברת הרמב"ם בספד"א דתמיד דברה התורה באופן ודאי דבלאי כגון נבילה אסור רק ודאי הא ספק מותר ובעשה כגון שמותר לכרות אילן סרק רק ודאי מותר הא ספק אסור [רק עץ אשר תדע] וכן כאן כיון דכתיב וחבת א"כ רק זביחה וודאי מותר הא ספק אסור ולכן כאן גם הרמב"ם מודה דספיקא אסור כבכה שאר מ"ע. ועו"ל עפ"מ שחידש האב"ב ביו"ד סי' א' דמקרא דוהבדלתם ילפינן דצריך לברר בין שחיטה כשרה לפסולה וצריכה השחיטה להיות ידועה לנו שאם לא נדע אם שחט שפיר אף שלפי האמת נשחט כראוי אסור וממילא א"ש דגם הרמב"ם ודה בזה (יצהר). / מיהו תירוץ דובוחת שע"פ החו"ד הנ"ל א"ש רק אי נימא דשחיטה הוי מצוה גמורה א"כ אף דאיכא מאידך גיסא ל"ת דנבילה וטריפה דמוכח מהם דספק מותר מ"מ אזלינן לחומרא ונקטינן משמעות דעשה דובחת וודאי הא ספק אסור מיהו אי זביחה רשות והוי רק הכשר א"כ יש לנו לזייל אחר מצות איסור נבו"ט דמשמעותם לקולא (הרה"ג מ"אקא שליט"א). / ונראה להוסיף על דברי הרב שליט"א הנ"ל דלכא"ו לפי"ו הת"ו דובחת על פי יסוד החו"ד הנ"ל לא א"ש בשום אופן דכיון דיש כאן עשה ול"ת ומשמעותם סותרים זל"ז א"כ שוב הוי ספקד"א ולקולא לשי' הרמב"ם והדק"ל דהכותים יקילו ולנו אסור, מיהו י"ל דנגענו כאן בכלל דלקולא ולחומרא לחומרא מקשינן אלא דבכלל זה גופא יש מחלוקה גדולה בין הפוסקים אי נכנס בגדר דיני ספיקא דאורייתא לחומרא או דהוי מדה ברורה מה"ת ונפק"מ לשי' הרמב"ם דכאן, ועיינן שד"ח מ"ע ל', כ"ד ד' שהאריך בענין זה) א"כ אי נימא דרמב"ם יסבור דהא תלוי בספיקות א"ש תירוצו של ראש הכורל נ"י הנ"ל מיהו אי יסבור דהא דלחומרא מקשינן גופא הוי רק דרבנן א"א לתרץ כן, ודו"ק (משי"ב). / מיהו שני תירוצי הנ"ל מוזבחת — וודאי והבדלתם — וודאי א"ש טפי על קושיית משי"ב נ"י דהספק הוי בעיקר הדין אבל לפי המהרי"ן חיות יש סברא דדחותם ולומר דהעדים מותר שיהי' אלו ששחט בכשרות מקרי זבוח וודאי והבדלה וודאי רק אח"כ נתערבו והוי ספק במציאות ולא בעיקר הדין או אפשר דכיון דחזקת אינו זבוח חל על כל עוף ועוף וא"כ בע"כ ה"ה דחיל עליהו מצות זבחת והבדלתם וא"כ אף דאצלנו הוי ספק חסרון ידיעה מ"מ כל עוף בפ"ע אסור מחמת חסרון הודאי ואסור מדין [מיהו לפמ"ש המפורשים דבספק חסרון ידיעה גם הרמב"ם מודה דאסור מה"ת בלא"ה א"ש] (יצהר). / ונראה לתרץ עוד בעיקר הקושיא דלק"מ דאלא מאי לשיטת הרשב"א מי ניחא דמה בכך דסד"א לחומרא מדאורייתא דלמא כותים מקילין בספיקות אלא מה אית לך למימר דמעשה שהיה כך היה, דחו"ל ידעו בבירור דמהרי"ן בספיקות, הכי"נ

י"ה אליבא דרמב"ם דידעו בבירור דמודים לתקנת חז"ל בספיקות ומחמרי ואתי שפיר [ועיין מה שכתבו התוספות בעירובין סט. א. ד"ה כאן שרגילים ליהורר בתקנת חז"ל מחמת יראה עיי"ש ודו"ק] (מ"ב). / אמנם דברים היוצאים מ"ל"ב נכנסים אל הלב מ"מ יש להבין דתינח לרשב"א כיון דספיקות דאורייתא י"ל דגם כותים זהירים בו כמו בהלכות שחיטה אבל לרמב"ם דספיקות מותרים ולתקנת חז"ל לא צייתי א"כ מדוע באמת נזהרו כאן יותר משאר מקומות ותו דוכי צדיקים הם מישראל — מיהו איה"נ שהרי לקמן מוקמינן האי ברייתא כרשב"ג והוא ס"ל דכל מציה שהחזיקו בה כותים הרבה מדקדקים בה יותר מישראל וא"כ נזהרים שיהי' שחיטתם "גלאט" כשר בלי פקפוק כהל אף דבעלמא מקידין בספיקות וא"כ בלא"ה א"ש. וכן לפי שיטת התוס' עירובין שהזכרתי לעיל א"ש ג"כ דלמעשה נזהרים ודו"ק (משי"ב).

בהא דבי קאי רבי בהאי מסכת לא תשיילי' במסכת אחרית

בשבת ג. ב. אמרינן כי קאי רבי בהאי מסכת לא תשיילי' במסכת אחרית עיי"ש והכאורה קשה מלקמן ק"ד, א. דאמרינן אי בחדא מסכת באתרי' ואי בכלי' תנוי' בריש מתיבתא ופירש"י דקאי בהאי מס' ומהדר במס' אחרית עיי"ש. ומאמרים אלו לכאורה הם תרתי דסתרי? (מובא בגליוני הש"ס ריש מס' שבת) והגדוה"ש תי' (א.) דבאמת צריך להיות בקי בכל רק לפעמים יארע אפי' לבקי מופלג בבקיות שבאמצע עיונו בדבר אחד דא יוכל להשיב בענין אחר ולכן אין להתלמד לשאול באמצע הלימוד רק ימתין עד שיצא רבו מעיונו כדי שלא יתבייש. ומרן ראש הישיבה שליט"א תי' (ב.) כעין זה דאמרינן בשחיטת חולין ה. א. דאם יודע התלמיד ברבו שיודע להחזיר לו דבר טעם ישאלנו ואם לאו לא ישאלנו כדי שלא יתבייש רבו ולכן בודאי הריש מתיבתא צריך שיהא בקי בכל כדי שידע להשיב לסתם אנשים ואם כן אפילו ישכח לא יתבייש כל כך. וגם משה רבנו אמר כהצות (עיין ברכות דף ד. א.) אבל לתלמיד אין לו השאול הרבו יתבייש טפי אם לא שברור לו וכנ"ל והיינו דקאמר אח"כ אי לאו דרבי גברא רבה הוא כספתי' ודו"ק. והגר"מ כרענקיל שליט"א תי' בשני אופנים חדא (ג.) דיש לחקק בין כשעומד באמצע לימודו דקשה להשיב טפי ובין כשאינו עומד באמצע והוא כעין תי' גליוה"ש אדא דלא חילק בין תלמיד לשאר אנשים לעולם אין השאול באמצע. ועוד תי' (ד.) דלעולם גם באמצע צריך להשיב אבל רק בבקיות. כדאמרינן שם בקי"ד איזהו ת"ח כו' דבר הלכה עיי"ש אבל לא דבר עמוק הצריך התביינות וכיון שרוב כאן שאל דבר הצ"ע דכן א"ל ר"ח בר פתחי כו' ודו"ק. ולענ"ד נראה עוד (ה.) דודאי בשעת התמנותו צריך הר"מ להיות בקי בכל כדאמרינן ואי בכלי' תנוי' בריש מתיבתא מיהו כשיש לו כבר ישיבה גדולה וטרוד ועמוס בעול הישיבה עלול השכוח (ע' עירובין גג. א. ובתד"ה כי אצבעתא בבירא) דאין לו פנאי כ"כ החזור על כל תלמודו רק על מה שעוסקים או בישיבה והיינו דקאמר ר"ח כי קאי רבי — דיקא שהוא כבר רבי — בהאי מס' לא תשיילי' במס' אחרית — וכמ"ש בתוס' הנ"ל — ודו"ק (משי"ב).

קשיא בהא דקוי"ל דהעין רואה תחלה ואח"כ הלב חומד

רבינו בעל הטורים בריש אורח חיים כותב וז"ל: תעצום עיניך מראות ברע כי היא תחלת העבירה. שהעין רואה והלב חומד וכלי המעשה גומרין

ע"כ, וקשה הרי כתוב בתורה (במדבר טו, טל) לא תתורו אחרי לבבכם ואחרי עיניכם — ראינן דהלב מתחיל בעבירה (משי"ב). / ונראה בפשטות דלעולם יש לומר דהעין רואה תחלה והא דנקטה התורה לב תחלה משום דמצינו לפעמים שגם בפסוק אחד אין מוקדם ומאוחר בתורה וכמו שמצינו בשמות ד, כ, "וישב ארצה מצרים ויקח משה את מטה האלקים בידו" ופירש"י שם דאין מוקדם ומאוחר מדוקדקין במקרא דקודם לקח את המטה ואח"כ ישב, וכן בפ' תרומה כה, כא, "ונתת את הכפרת כו' ערש"י שם דאיפכא הוי, וכן במגילת אסתר ו, יב, והמן נדחף אל ביתו אבל וחפוי ראש"י ע' מס' מגילה טז, א, דתחלה היה חפוי ראש עיי"ש וכן י"ל כאן, ודו"ק (מל"ב). / ורבינו בחיי בס"פ שלח כבר עמד בזה וז"ל: הלב והעין מסרסרים העבירות העין רואה והלב חומד והגוף עושה העבירה כו' ומה שהקדים הלב לפי שהרב מנהיג את כל הגוף וכל האברים שבגוף נמשכין אחריו עכ"ל. והתורה תמימה כאן מעתיק הספרי בענין זה: אחרי לבבכם ואחרי עיניכם מגיד שהעינים הולכין אחר הלב או אינו אלא הלב הולך אחר העינים — אמרת וכי לא י"ש סומא שעושה כל תועבות יבועולם עכ"ל הספרי וכ' ע"ו הת"י: מדויק מדכתיב מקודם אחרי לבבכם והדר ואחרי עיניכם ונראה שאינו בא להוציא שאין הלב נגרר אחר העינים דהלא מפורש אמרו חז"ל (סוטה ה, א) אין יצה"ר שולט אלא במה שעייניו רואות וכן אמרו העין רואה והלב חומד — אלא הענין הוא דחד בחד גריר העינים אחר הלב והלב אחר העינים ומפני שגרירת הלב אחר העינים הוא דבר פשוט ומוחשי הכן אשמעינן כאן הכתוב בהקדימו לב לעין דלפעמים גם העין נגרר אחר הלב והיינו מי שהוא בעל מחשבות רעות ומגרה יצה"ר אנפשי' ע"י הרהורים ומזמות רעות ומביא ראייה מסומא עכ"ל. (משי"ב) / וגם האלשיך כאן כבר עמד בזה וכתב: שמהראוי לומר תחלה אחרי עיניכם ואחרי לבבכם כי תחלה עין רואה ואח"כ הלב חומד — וי"ל שהתורה רמזה כמה גדולה כח מצוה זו להמרט ולמניע החטא כי אין צ"ל אם יהי' העין רואה ואח"כ הלב חומד אחר שנעלם הדבר מן העין שבוודאי תגן עליו מצות ציצית כי אם אפילו אחר שהלב חמד יהורו העינים לראות ברע יספיק מצות ציצית למנעו מעבירה וכההיא מעשה המזבא בזבחים מד, א, ולכן הקדימה התורה לב לעין שאפילו ראה והרהר: וראה תגן עליו מצות ציצית (של"ה). / ולפני שבע שנים כבר שאלתי את זה מדודי מו"ר הרה"ג ר' יונה גלויבער זצ"ל [שהי' מגיד שייעור בישיבת הו"ן], ותי' דהתורה רמזה בדרך אגב דלפעמים כבר זיכך האדם את עייניו ועיקר מהחמתי הוי בלב דכל הגדול מחברו יצרו גדול הימנו לכן הקדימה הלב ודו"ק (משי"ב).

בבמה פעמים נקרא „רגיל“

בט"ו יו"ד י, יז, כתב דרגיל מיקרי בג' פעמים — יצ"ע דהר"ן בנדרים מו, א, ד"ה אא"ב מביא בשם הירושלמי דבתרי זימנין מיקרי רגיל (של"מ). / עיין בברכ"י יו"ד סי' י' דהנא מדכתב הט"ו „רגיל תדיר“ משמע טפי מרגיל דעלמא עיי"ש (יצהר). / ועיין בברכ"י או"ח סי' נ"ח ובשד"ח מע' ר' כלל ט"ו והדברים עתיקים. (משי"ב)

שער פרפראות לחכמה

ביאור לד' מרן הבית שערים דבשר עוף לא נאסר לב"נ

בשו"ת מרן בבית שערים יו"ד סי' ק"י כתב לחדש דבשר עוף לא נאסר מעורים לאדם הראשון באכילה וקשה הא מפורש בסנהדרין נט, ב' דילפינן מעוף השמים דנאסרו עופות לאדה"ר באכילה? (ירחון אוצרות ירושלים חלק לו). / עיין בשו"ת משנה הלכות חלק ה' (שאך זה יצא לאור עולם) סי' צ' ממרן ראש השיבה שליט"א שכבר נשאל בזה והאריך שם לברר שו" מרן הב"ש בטטו"ד בשני אופנים ותמציתם נעתיק כאן (א). שמרן הב"ש איירי דווקא בעוף מתה שבבהמה גם אז נאסר משא"כ בעוף וכוונת הגמ' — מאי לאו לאכילה — היינו אפי' מחיים — לא למלאכה — מחיים אבל לאכילה אסור אבל כשמתו מעצמן איה"נ דמותרים עיי"ש הוכחה לזה. (ב). כיון דמקרא דובעוף השמים אין הכרע דיש לפרשו לאכילה או למלאכה הדריגן לקרא דלכם יהי' לאכלה ולכלל חית הארץ ומינה מוכח רק בהמה חיה אבל לא עוף וממילא לא מצינו איסור לבשר עוף, עיי"ש, וא"ש מאוד. (שו"ת משנה הלכות, ח"ה סי' צ')

גורסא תמוה בביאור הגר"א על סדר טהרות

במסכת ידים ג. ה. תנן א"ר שמעון בן פזי מקובל אני מפי ע"ב זקן כו' עיי"ש וכתב שם באל"י רבה דגרסינן "זקנים" — ופליאה על הגאון הלא כלשון זו ממש איתא בפ"ק דזבחים משנה ג' ובגמ' שם יב, ב, מקשים "למה לי למיתני ע"ב זקן" (ופירש"י ליתני זקנים בל"ר) ומשני דכולהו בחדא שיטתא הוי קיימי ע"כ [בבחינת ויחן שם ישראל — בל"י (עיין רש"י שמות יט, ב)], הרי מפורש בחז"ל דגרסינן זקן ולא זקנים, וצ"ע. [אברהם ליבערמאן] וע"ע בפני הגר"א (שנו"א) על ברכות פ"ז מ"ג אהא דתנן א' עשרה וא' עשרה רבוא שמפרש את זה נגד מה שמפורש להדיא בגמרא כאן (ובספר מעיני יהושע שם — שהוא פ"י על פי הגר"א — תמה על זה ג"כ) — אמנם עיין מש"כ בתו"ט נזיר ה. ה. דכשאין נפק"מ לדינא מותר לפרש את המשנה באופן אחר ממש בגמרא, עיי"ש, א"כ הכ"נ א"ש דבשניהם אין שום חילוק לדינא. אמנם בספר מקור ברוך פרק כד, ס"א, (מבעל התורה תמימה) האריך בענינים אלו עיי"ש וכ' בשם אביו (בעל ערוך השלחן) דדברי תו"ט אלו "אין לנו רשות להשתמש בהם אלא לקרותם בלבד" כי אפשר שיצא ח"ו מכש"ל מדבריו עיי"ש וכ' שם דמסתבר דהגר"א ז"ל הקדים ואמר "לולא פירוש הג' היה אפשר לפרש כך וכך" ותלמיד שהעתיק דבריו השמיט דברים אלו בחשבם שהם דברים רק בדרך אגב ודו"ק. וע"ע בתפא"י ריש ב"מ בבוועז אות א' [ועיין בשו"ת משנה ח"ה סי' קס"הקע"א קונטרס שבילי אמונה והנדפס גם בריש קובט' ב' של שערי הלכות]. [מרדכי בערקאוויטש].

איסורי הרבנן אי הוי אהבצא או אגברא

מביאר באחרונים דאיסורי דאורייתא הוי איסור חפצא ואיסורי דרבנן הוי רק איסור גברא מלאו דל"ת, וקשה מעירובין מא, ב, בענין פירות שיצאו חוץ לתחום אי אמרינן דפירות אנוסין ניינהו ומותרין או לאו עיי"ש בכל הסוגיא ומוכח מזה דאם יהי' אסורין יהי' האיסור עליהם ולא על האדם אף דסתם

תחומין דרבנן (וכמ"ש רש"י שם להדיא) — וא"כ מצינו איסור חפצא
בדרבנן? [מרן ראש הישיבה שליט"א — מן השמיעה]

אי הכשר זרעים תלוי בדעת בעלים דוקא

בעינן הכשר זרעים דבעינן דניחא ליה, יש שאלה באחרונים אם רצון
זה תלוי בבעלים דוקא או אפילו בדעת איזו אדם בעלמא, ונ"ל להביא ראיה
מתוס' ב"מ (לו, א ד"ה אף) לגבי פרה אדומה דהקשו וא"ת העלה עליה זכר
אמאי פסולה הא ודאי לא ניחא ליה הפסול פרה שדמיה יקרים בשביל דבר
מועט ונ"ל דאם היתה כשירה הוה ניחא ליה ולכך אין להכשיר עכ"ל —
ומדהוצרכו לדחוק כן ולא תירצו בפשטות דניחא בדעת אדם אחר שאינו
בעלים וכמו כן בהכשר יש להוכיח מכאן דלא מהני רק בבעלים.

[אברהם ליבערמאן]

ישנו לר' הלבוש בעינן חשוד אממונא ל"ח אשמועתא

קיימא לן (יו"ד סי' ב' ס"ג וסי' קי"ט ס"ה) דחשוד על דבר איסור
אינו נאמן עליו בשבועה שהרי מושבע ועומד מהר סיני וכיון דלא חיש ע"ז
כבר נשבע לשקר בענין זה (ע' בשו"ת רמב"ן סי' ק"ע ובשו"ת רשב"א סי'
ס"ד). והקשה הלבוש שם בסי' קי"ט דמ"ש מהא דקיי"ל דחשוד אממונא ליה
אשבועה וז"ל "אע"ג דגם על הממון מושבע ועומד מה"ס וחשדינן ליה שעובר
עליה דשאני התם דנוכל לומר שמא לאשתמוטי קא מכיין ודעתו להשיב
הגזילה אח"כ ומורה לו איזה היתר ע"ז באיסור הממון ועל השבועת שוא כו'
עכ"ל והדברי חמודות שעל הרא"ש פ"ה דבכורות אות ט"ז הקשה עליו
דאשתמיטתי גמרא ערוכה בפ"ק דב"מ ו, א, דהתם מקשינן הא ומתריצין לה
דשמא ספק מלוה ישנה יש לו עליו ופרשי אנשי מספק שבועה ולא פרשי
מספק ממונא אלמא דטעמא משום ספק מלוה ישנה ולא כלבוש וכן הקשה
עליו בפ"ק דחולין אות יב. ונראה דודאי ידע רבינו טעמא דספק מלוה
דדף ו' הנ"ל אלא דאכתי קשה מדף ג' שם בהא דחיובה תורה מודה במקצת
בשבועה נימא דמשיב אבידה הוא ולהימן בלא שבועה ואמרינן דחייב משום
דבאמת רוצה לכפור הכל רק דאין אדם מעיז פניו לכן מודה במקצת וכופר
השאר וקשה דאי נקטינן הכי א"כ אדרבה איך בכלל מועיל השבועה דאין כאן
אמתלא דמלוה ישנה והוי חשיד אשבועה ובאמת חז"ל גופא הקשו שם מיני'
ובי' קושי' זו כמו שפירש"י שם ותירצו דלעולם בכלל בעי דלודי רק
דחשדינן דקא מישתמיט לפי שעה שאין לו מעות כעת ויכן נאמן בשבועה
— ולפי"ז מדוקדקים מאוד ד' רבינו דיש שני טעמים לדבר "דשא"ה דנוכל
לומר לאישתמוטי קא מכיין כו' — כוונתו לגמ' הנ"ל או משום "דמורה
לו איזה היתר על זה כו' כוונתו לספק מלוה ישנה וכי"ב דדף ו' והכר
שריר וקיים כו"פ. [מרן ראש הישיבה שליט"א — מן השמיעה]

כשיטת הירושלמי בטעם דאמירתו לגבוה כמס"ל

תנן בפ"ק דקדושין (כה, א) דאמירתו לגבוה כמסירתו להדיוט עיי"ש.
ובתלמוד בבלי לא גילו לנו חז"ל טעמא דמילתא (ולכא"ו היה אפשר לומר
שהוא הל"מ בלי שום טעם) מיהו רבותינו הראשונים כבר טרחו למצוא
טעם הדבר עיין ברשב"ם ב"ב קל"ג, ב, ד"ה ולא ובפי' הרא"ש גדרים כט, ב.
ד"ה שאני ועיין בחתן סופר בשער המקנה בפתיחה למאמר אמירה לגבוה
שמאריך בענין זה ובד' הרא"ש הנ"ל וכותב שם עוד טעם שלישי. וכנראה

שרא ראו ד' הירושלמי כאן בקדושין דמפורש משום שנאמר לד' הארץ ומלואה אבל המאירי כן ראה ד' הירושלמי אלו (עיין שד"ח מערכת מ' אמצע אות קכ"א ודו"ק מיהו על החתן סופר הנ"ל יש קצת פלא שכיון שהיה סמוך לדורנו בודאי היה גירסתו כגירסתנו) ומביאו בחיבורו כאן ומסביר דמועיל מדין חצר המשתמרת וכל העולם הוי חצירו שה הקב"ה ע"ש. — ולכאורה יש לתמוה על טעם הירושלמי דאדילפת מלד' הארץ דאמלכ"ל תילף מוהארץ נתן לבני אדם להיפך וובכלל י"ל הא ד"ת מדברי קבלה לא ילפינן — אלא דזה לא קשה דאינו אלא גילוי מילתא בעלמא בדיני הקדש המזכר בתורה, וכדאמרין בריש ב"ק) ותו דעיין בברכות ל"ה א. דמקשינן סתירת הגי תרי קרא' ומתריצין כאן קודם ברכה כאן אחר ברכה עיי"ש. ולפי"ז תולד דבר מוזר לכאורה דאם יש לאדם איזה דבר ונתן שבח להש"ת שוב ל"א אמלכ"ל כיון דקרינן בו' והארץ נתן לבנ"א וזה לא שמענו ובע"כ דהירושלמי אינו ס' כתי' הבבלי (ובאמת לא מובא דרשה זו בירושלמי) וא"כ קשה עיז דאיך יתרון הירושלמי סתירת פסוקים אלו? ונראה ליישב עפ"מ שהקשתי בנוסח ברכת הזימון «נברך שאכלנו משלו» דכיון שכבר ברך המוציא קרינן בו' והארץ נתן לבנ"א א"כ הול"ל «נברך שנתן לנו משלו» ותו' מרן ראש הישיבה שליט"א דרק קנין פירות נתן לנו ולא קנין הגוף והגוף העולם ומלואה שייך תמיד להש"ת ואין לנו בו כי אם היתר אכילה והנאה ושפיר מברכים «ברוך שאכלנו משלו». ולפי"ז א"ש מאוד ד' הירושלמי דלעולם ס"ל כהבבלי בתירוץ סתירת הפסוקים וגם ל"ק מוהארץ נתן לבנ"א דאפי' לאחר הברכה הוי גוף העולם של הקב"ה ולכן אמירה בעלמא הוי כמסירה להדיוט דהעולם הוי חצר המשתמרת לדעתו ית' וכדעת המאירי הנ"ל, ודו"ק. ויש להעיר ממרדכי פ"ק דהולין ס' תצ"ה וממס' הולין קלט. א. כל היכא דאיתא בו' גזא דרחמנא איתא דכתיב לד' הארץ ומלואה עיי"ש. ובחקירה הידועה אי יש קנין חצר הקדש עיין קצה"ה ר"ס ר' ובשד"ח מערכת ח' ועוד חזון למועד א"ה. [מרדכי בערקאוויטש]

במה שנוהגים לעיין טאבאק בין ביו"ט בין כט"ב

מעשים בכל יום דנוהגין לעיין סיגארעטען בין ביו"ט בין בתשעה באב והכאורה הוא תרתי דסתרי דאם מעשנים ביו"ט בע"כ צ"ל דאוכל נפש הוא א"כ איך מותר לעיין בט"ב ואם מותר בט"ב דלאו אוכל נפש א"כ איך מותר ביו"ט. [קישית העולם] / בשו"ת לבושי מרדכי או"ח מהד"ת סי' ל"ג ג"כ עמד על זה וזהו תביצית דבריו: ותמה מאוד על אותן שנוהגים היתר ביו"ט ובתעניות דממנ"ס כו' — וכלעיל — וכבר האריך בזה בשכה"ג סי' תקס"ג. ונראה דלעולם י"ל דלא הוי כשתיה ומותר בט"ב מיהו גם ביו"ט מותר דגם שאר הנאות מותרות כאו"ב דהא מוגמר אסור רק משום דאינו שוה יכה נפש אבל לא מעיקר הדין טאבאק דעוה לכ"נ איה"נ דמותר, עיי"ש שהאריך בזה. [יצחק הערשקאוויטש]

קיישיא כהא דאמר ר"ע מוטב בו' ולא אעבור על דברי חבירי

עירובין מא. א. תד"ה ביצה בענין ט"ב כתבו בשם ר"ח שקבלה בידנו שרבי עקיבא אותה שנה מסוכן הו' והביאו לו הרופאים לגמוע ביצה עיי"ש — וקשה מלעיל כא. ב. לגבי נט"י שהוא ג"כ דרבנן אמר ר"ע מוטב אמות

מיתת עצמי ולא אעבור על דעת חבירי א"כ מ"ש כאן דאכל בט"ב? [הגר"י וועלץ שליט"א] / ונראה הדנה המהרש"ם בהגהותיו על מס' עירובין הקש' דאיך בכלל הי' מותר לר"ע למסור נפשו על נט"י ובפרט לפמ"ש התוס' דף כא. ב. דמדניא היה מותר לו אז לאכול בלי נט"י ורק החמיר ע"ע ותני' דר"ע ראה דעתיד הוא ליהרג ע"י המלכות וכל חייו הם רק חיי שעה לכן אמר מוטב שאמות מיתת עצמי דייקא כלומר ולא ע"י מלכות הרשעה וכס' ר"ע דבכה"ג מותר להחמיר ע"ע — ולפי"ז שפיר מיושב קושי' הנ"ל דל"א כן בט"ב דהתם עדיין לא בכלל הגזירה ולכן דאי דאסור לסכן עצמו משום וחי בהם ולכן אכל בט"ב כנ"ל, וא"ש. [מרן ראש הישיבה שליט"א, בספרו חלק חמישי סי' רצ"ה — שאך עתה יצא לאור — ועיי"ש עוד ארבעה תירוצים נחמדים]. / ועוד י"ל ע"פ ד' המר"ץ חיות כאן בדף כא. שר"ע החמיר על עצמו היה משום דאין הסכנה גלויה דילמא יודמן לו מים אחר כך כאשר קרה לו באמת עיי"ש אבל שם היה הסכנה גלויה [יצהר].

במנהג ישראל תורה לומר: אם ירצה השם

מנהגן של ישראל שכשאדם חושב לעשות איזה דבר אומר „אם ירצה השם“ (רמז לדבר: עצת ד' היא תקום — „היא“ ר"ת א"ם ירצה ה'שם). ויש לחקור אם גם חז"ל נהגו לומר כן — ולכאורה מדברי ר"פ בן יאיר דאמר (חולין ז, ב) „כי הדרנא אתינא עיילינא לגבך“ נראה דלא היו נוהגים לומר כן. ונראה דאפי' אם נימא הכי מ"מ אין ראוי לדידן דחז"ל מחמת קדושתן קיימו תמיד הפסוק שויתי ד' לנגדי ולא הוצרכו לימר אי"ה בגדר סתמן לשמה אבל אנו שאין אנחנו במדרגה זו בעונ"ה אה"נ צריכים לומר אי"ה כדי שיהא ש"ש שגור על פינו וכולי האי ואולי עיי"ז נזכה שלא נחטא ושנאמין באמ"ש בהשגחתו הפרטית ית"ש. [מרדכי בערקאוויטש] / הנה נראה מקור הדברים לומר אי"ה מיעקב אבינו שאמר (בראשית כה. כ) אם יהי' אליקים עמדי וגו', ודו"ק [מרן ראש הישיבה שליט"א] / ועיין בס' חסידים תתפ"ד עם פני מקור חסד, ובמק"ח שם ציין לעיין בשל"ה שער האותיות (ס' ע"ב) ומביא בשם מדרש: „לעולם אל יאמר אדם לעשות דבר אלא בגזרת המקום“ [מדרש זה מובא באוצר מדרשים ע' 273 בשם מדרש לעולם עיי"ש (המערכת)] ומביא עיד מדרש „מעשה עם תינוק הנימול דאביו אמר במארו' דשמאי וניצל עיי"ש. [יצחק הערשקאוויטש] ובמק"ח הנ"ל ציין ג"כ לאוצר מדרשים ע' 39 במדרש אלפא ביתא דבן סירא אות כ' ושם איתא מעשה בעשיר אחד שהלך לקנות שוורים ונגלה לו אליהו ז"ל כזקן אחד וצוהו שיאמר „אם יגזור השם“ ולא רצה ונאבדו מעותיו וכן בפעם שניה ובפעם שלישית אמר „אי"ה“, והצליח עיי"ש באריכות וכיון שמדרשים אלו נכתבו קרוב לזמנם של חז"ל מוכח שגם בימיהם כבר נהגו כן רק שאמרו „יגזור“ תחת „ירצה“ והיינו הך — ועצת ד' הי' א"א תקים [מרדכי בערקאוויטש] ואגב נראה להוסיף נופך קטן דידוע מש"כ השל"ה הקדוש בשער האותיות הנ"ל דר"ת של היא להיפך הוי אי"ה ויש לשאול למה אין הרמז כסדר, ונראה דבא להורות שאפי' „אם יגזור השם“ להיפך מרצינון קבליהו באהבה דכל דעביד רח' לטב עביד וכך צריך להיות זה דומה להא דידוע דס"ת של בראשית ברא א"ם — הוא אמת והקשו למה אינה כסדר ותירצו דבין כך ובין כך תמיד צ"ל האמת וכן כאן [הנ"ל].

הסבר לשיטת הראב"ה דהגזול ומכוין למצוה לא מיקרי גזול

בש"ת תה"ד סי' ק' מביא פסק אבי העזרי (המובא במרדכי פ' אלו מצאות סי' רס"ב) דשואל שלא מדעת המכוין לשם מצוה לא מיקרי גזול ומ"מ דוקא איהו גופא הא מיפסול בהכי לשבועה אבל החפץ נקרא דבר הגזול ודא נפוק בו ידי מצות לוקב ביו"ט שני עכ"ד. והנה יש לעיין דממנ"פ דאם אין כאן גזול אין כאן גזל והו"ל דהחפץ נקרא אבוד ולא גזול ויוצא בו יד"ח ביו"ט שני (דניחא לי' לאדם שיעבד מצוה בממוני' עיי"ש בתה"ד) ואם החפץ נקרא גזול מי גזלי אטו חלקי ובלקי? ונראה שיש ג' חלוקי דינים בגזול: סתם גזול, אינו מותר, ומותר. — א. סתם גזול נעשה מומר ופסול לשבועה, ב. באומר מותר לגבי מצוה כגון שחושב שמותר לגנוב או לגזול לקיים מצות ד', כי לד' הארץ ומלוואה ואין לנו בו כי אם קנין פירות — זהו אמת — ולכן לגבי דבר מצוה לא הוי כלל של חבירי ומותר — וזהו שקר והחפץ הוי גזול וא"י בו אפי' בשאר ימים ואעפ"כ נקרא עבריינן לשמה כיון שלא מרד במעל לא כנגד השי"ת ולא כנגד חבירו, ואדרבה מסתבר שיש לו שכר של עבירה לשמה (ע' גזיר כג, ב) ולכן לא הוי מומר ואינו פסול לשבועה, ג. כשמציל נפשו בממון חבירו ודעתו לשלם אח"כ מותר לגזול לכו"ע, וכן תנן כעין זה בספ"ק דעירובין לגבי מלחמה דמביאין עצים מכל מקום עיי"ש. וכאן הוי גזול בגדר השני שאינו מותר ולכן א"י וחייב בוהשיב את הגזילה אבל אינו מומר וכשר לשבועה. ונראה דדוקא כשמחזירו למחרת או לאחר היו"ט דבלא"ה הוי גזול גמור וכן מוכח מדנקטי המשל בשואל דייקא (וכשנוטלו במקומו ומחזירו מיד מותר לכתחלה כמו שפסק התה"ד שם דאז הוי שואל שלמ"ד דניחא להו לבעלים). ועיין בב"ח יו"ד סי' ב' בקו"א לגבי גזול דבר מאכל נראה שסובר ג"כ כסברא הנ"ל ומ"ש הש"ך שם ס"ק ח"י שהב"ח חזר בו נראה הטעם דשאני התם דדלמא גנב להשתכר ולא לאכילה (שהרי שם אין לנו הוכחה בין אם יחזיר או לא כמו כאן דבוה שאינו מחזיר המאכל אינו הוכחה דגנב להשתכר ודו"ק) וע' בשו"ת רע"א סי' צ"ו בסופו. עכ"פ כנלענ"ד בטעם הראב"ה כאן משום דהוי בגדר עבירה לשמה וי"י"ש במרדכי הנ"ל שמשמע ג"כ הכי [מרדכי בערקאוויטש].

ישוב לבתירה בר"ן בספק קידושין ובענין נהנה בלא ברכה

(א) בר"ן קידושין ה, ב. בסוגי' דנתן הוא ואמרה היא דקיי"ל דהוי ספק קידושין כ' דיש סברא לומר דא"צ גט מה"ת דהעמד אשה על חזקתה דפנוי' היא ותימה דבנדרים ז, א. לגבי אי יש יד לקידושין פסק בפשיטות דנקטינן לתומרא דיש יד דהוי ספד"א ולא הזכיר כלל מש"כ בקידושין דהעמד אשה על חזקתה? / ב) במס' ברכות לה, א. אמרינן דהנהנה מן העוה"ז בלא ברכה מעל ופרש"י כנהנה מן ההקדש, אמנם ע' ברבינו יונה ד"ה מאי תקנת' וז"ל "שאם יאכל יתחייב קרבן מעילה בכל פעם ופעם" — וזה תמוה דקרובן זה מגין ואדרבה הוי חולין בעזרה? [יודא לייב קעניג]

(א) מה שהקשה מר"ן תי' מרן ראש הישיבה שליט"א דשאני בין אם הספק הוי בעצם הדין שאין החזקה מכריעה איך הוא הדין. ובין אם הספק הוי במעשה הקדושין דשפיר נוכל לומר שחזקה שאשה זו פנוי' היא ואין כאן מעשה קידושין ולכן בנתן הוא כו' דמספקינן במעשה קידושין שפיר מעמידין על החזקה אבל בידות דודאי כוונתו לקדש רק השאלה הוי אי מהני

הוי ספק בדין ואין החזקה מכריעה כלום [מן השמיעה] / ומצאתי באב"מ סי' כ"ו סעיף ח"י שמביא ד' הר"ן אלו בקדושין שהר"ן הקשה שם סתירה בין דברי הר"ף לכאן בנתן ובין הא דכלב רץ אחריה, והא"מ מיישב ממש כד' מרן שליט"א הנ"ל דבנתן הוא הוי ספק על המעשה גופא ובכלב רץ הוי ספק בדין עיי"ש ודו"ק. ועי"ל סתירת הר"ן שהרי בקידושין הניח הר"ן את הדבר בספק וצ"ע ולכן במס' נדרים כשכתב הלכה למעשה נקט לחומרא ולא נחית לחזור על כל האריכות שבכאן. ומשי"ב נ"י רצה לומר דכוונת הר"ן בנדרים דהוי ספק במילי דאורייתא ולחומרא אבל אין כוונתו דמדאורייתא מחמירין וא"כ ד' הר"ן מתאימים זל"ז — אבל א"א לומר כן שהרי הר"ן גופא כאן בקידושין מביא לשון כזו ממש מדברי הר"ף ומתקשה בו ואם איתא הו"ל לפרש דבריו כנ"ל דכוונת הר"ף רק מדרבנן, א"ו דלא מסתבר ל"י לר"ן כן, א"כ א"א לומר שכך ה' כוונתו בנדרים ודו"ק [אבל עכ"פ ד' הר"ף מצד עצמן אולי יש להסביר כן] [יצחק הערשקאוויטש] / אמנם יש דברים בגו שהרי רבינו האב"מ הנ"ל כתב כדי ליישב קושית הר"ן על הר"ף דיש לחלק בין ספק בדין לספק במעשה שכלב רץ אחריה הוי ספק בדין ומהר"ן שלא תי' כן מוכח דלא ס"ל חילוק זה א"כ א"א לתרץ דבריו בין נדרים לכאן כמ"ש מרן שליט"א שהרי הר"ן גופא אינו סובר חילוק כזה. ושאלתי את פי מרן שליט"א ותי' לי דזה אינו שהרי מד' האב"מ שכ' דבכלב רץ הוי ספק בדין מוכרח דסבר דבוודאי רצונה להתקדש ואין ספק במעשה רק בדין אם שוי' פרוטה או לאו, מיהו עיי"ש בג' ה. ב. וכן במאירי שאינו נראה כן דא"כ הו"ל להספק הוי אי יש כאן דין שו"פ ואם לאו ואנן מספקינן בג' אם רצונה להתקדש כלל, דבזה שהסכימה בשעת בהילתה אין ראי' ודו"ק. א"כ צדקו ד' הר"ן שהקשה על הר"ף דהרי גם שם הוי ספק במעשה כמו בנתן הוא, ולעולם מודה הר"ן לחילוק זה רק דסובר דגם כלב רץ הוי ספק במעשה ודו"ק. ב) ומה שהקש' ממעילה לכאן יש להקשות עוד דאמרין מאי תקנתו ילך כו' ולפי הנ"ל הו"ל לביא קרבן מעילה ואה"כ ילך כו' (ע' בספר שפתי חכמים כאן) שהרי הליכה לחכם הוי תקנה רק להבא א"ו פשוט דאין כוונת ר"י דיש חיוב הלכה למעשה להביא קרבן רק יש חיוב סתם בדבר ולא למעשה וכעין דאמרו חז"ל הרבה פעמים חייב מיתה או מתחייב בנפשו שאין הכוונה דתמיד ימיתו בידי שמים אם יעבור דלפעמים הכוונה רק להדגיש הומר האיסור וכן כאן, ודו"ק. ובפ"י ריבב"ן כאן (הנדפס בגני' ראשונים) כ': לאו דווקא לחייבו קרבן מעילה אלא לפשי"ל לד' הארץ כו' כאילו נהנה מקדשי שמים נקט ל' מעילה עכ"ל. [מרדכי בערקהאויטש]

אי סחיטה הוי אב מלאכה או תולדה

בשבת ית. א. ברש"י על המשנה ד"ה שטוענין יש דבר תמיה שברישא כתב דסחיטה הוי אב מלאכה ובסיפא כתב דהוי תולדה דדש והוא סתירה מינו' ובי' ? [י.ג.פ.] / עיין באגלי טל במלאכת דש אות א' שכבר עמד בזה וז"ל ומד' רש"י אין כ"כ ראי' שהרי לא נחית לחלק כאן בין אב לתולדה וגדולה מזה לעיל בדף ית. א. ברש"י ד"ה שטוענין כתב דסחיטת זיתים וענבים הוא אב מלאכה ובאותו דיבור עצמו כתב רש"י דהוא רק תולדה דדש עכ"ל. ובאמת סחיטה הוי תולדה דדש וכמ"ש האגל"ט להלן באות כ"א בכוונת ד'

רש"י הללו וז"ל: כוונתו ג"כ [דהוי] תולדה דדש רק משום שהיא מלאכה דאורייתא קרי לה אב וכה"ג בירושלמי כו' עיי"ש [יצהר].

בענין רכיבה או הליכה לגבי תחוב שבת

יש שאלה במי שצריך לילך חוץ לתחום בשבת אי עדיף שילך ברגליו או שירכוב על בהמה. ועיין בתפא"י ר"ה פ"א אות מ"ג ובבועז שם דמדתנן לגבי עדות החדש ואם אינו יכול להלך מוליכין אותו על החמור — מוכח דהילוך עדיף והקשה על הרב מג"א סי' רס"ו סק"ז שכ' להיפך. וקשה על קושיותו דפשוט דהמג"א מיירי דקא באופן שהביא שם בשם הגהות מרדכי דיש אוכף על החמור ואם לא ירכוב יעבור על איסור שביתת בהמתו עיי"ש אבל העולם גם המג"א מודה דהילוך ברגל עדיף ודו"ק. [הרה"ג מיאקא שליט"א]

בקושיא המפורסמת מהרמב"ר ונתן בענין מצה של חדש

בתוס' קידושין לח, א ד"ה אקרוב הקשו בשם הירושלמי דכשכבשו הארץ בימי יהושע למה לא אכלו מצה של חדש מטעם דעדלת, והקשה רבינו יונתן אייבשיץ (מובא במנ"ח מצוה ו' ובשאג"א בקונט' אחרון סי' ק') דכיון שבימי אבלו של משה נשתכחו השיעורים אי"כ דלמא יאכלו יותר מכשיעור שאז ליכא עשה וקעברי על איסורא ומאי קושית הירושלמי, ועיין בישיע"ק או"ח סי' תע"ה סק"ז שמתרץ עפ"י שיטת הרא"ש בערבי פסחים דמצות מצה בעי שיעור רק בזמנה דאין ק"פ אבל בזמן הבית המצה והמרור הנאכלין עם הק"פ אין להם שיעור וא"כ א"ש דכוונת הירושלמי רק כשיש ק"פ ואז מצות מצה ל"ב שיעור כלל וא"כ יאכלו מצות רק עד הכמות שברור להם שאין איסור חדש עדיין עליו ואם מחמת זה יתקטן השיעור ביותר מה בכך דכיון שאין שיעור למצה גם בזה יוצא עכת"ד — וקשה לי על תירוצו דממנ"פ איזה שיעור שיהיה אפילו הקטן שבקטנים דלמא כבר יצא יד"ה מצה במשהו שבמשהו קמא כיון דלשיטתי א"צ שיעור כלל וא"כ אכתי יעבור עד לאו דחדש בחצי שיעור ודו"ק [אברהם ליבערמאן] / ואולי י"ל בדעת הלבוש דיקח משהו של מצה ויחלקו ויחזור ויחלקו עד שאי אפשר לחלקו עוד בדרך הטבע ואז אין להקשות דלמא יצא גם בפחות ממהו זה דהא אין הקב"ה בא בטרוניא עם בריותיו (עיין מס' ע"ז ג, א), וא"כ פחות מזה לא נכנס כלל לגדר מצה שעליה נצטוונו: ומצות על מררים יאכלהו, וא"כ משהו זה הוא גופא שיעורו של האין שיעור — דבפחות מזה איה"נ דלא יצא וזהו דבר חדש ודו"ק. ועי' בשו"ת החת"ס או"ח ססי' קפ"א, ובשערי הלכות קונט' ו' ע' י"ג במאמרו של הרה"ג מיאקא שליט"א [מרדכי בערקאוויטש].

מליאה בספר בני יהושע

צ"ע על הפנ"י שבת ט"ו בד"ה אלא שכ' מדעתא דנפשי ומשם רש"י ר"ה לא, א (בדפוסים נפלה טעות ותחת דף ו' צ"ל ל"א כמ"ש) דהא דגלתה סנהדרין לחניות לא היה משום אימת הגוים רק משום דרבו הרוצחים ולא יכלו לדונם — ופלא שזה גמ' מפורשת במס' ע"ז ה, ב, בסוף העמוד עיי"ש! [הרה"ג מיאקא שליט"א] / בעץ יוסף שבעין יעקב שבת ט"ו א' ד"ה בחניות כבר הקשה כן על הפנ"י הנ"ל עיי"ש [יצהר] / וגם בהגהות שפת אמת שם העיר כן [מל"ב]

פליאה בספר דו"ח של רע"א

בספר דרוש וחדוש כתובות ז, א, כותב די"ל דרבא ס"ל כר' יהודה דמלאכה שאצל"ג חייב — ופלא שהרי בשבת קמא, ב, מפורש להדיא דרבא ס"ל במלשאצל"ג כרבי שמעון ופותר, ופלא! [אברהם ליבערמאן] / ואגב אציין כעין זה דעיין בתורע"א ריש מס' דמאי שהקשה דלר"מ דס"ל דסמוך מעל"ח הוי דאורייתא למה הוי דינא דדמאי רק מדרבנן, ועיין מ"ש שם ברש"ש ועיין בתוס' בכורות כ, א, ד"ה ואיבע"א שהקשו קושית רע"א ות' תי' הרש"ש ועיין ברש"ש שם שהעיד שכשלמדו רע"א והוא מס' דמאי אישתמיטתיהו לתרווייהו דברי תוס' אלו [מרדכי בערקאוויטש].

פליאה בספר ראש יוסף

הרמב"ם בפ"א מפסוה"מ פסק דמצינו שטעמא שוחט קרבן בדיעבד כגון שעמד חוץ לעזרה ופשט ידו לפניו ושחט, והל"מ שם העיר דחז"ל בזבחים ר"פ כל הפסולים מוקמי לדין זה כגון דשחט בסכין ארוכה מ"מ נקט הרמב"ם משל דפישוט ידים לאשמעינן דביאה במקצת ל"ש ביאה, ובראש יוסף על שחיטת חולין ג, א, ד"ה כתב הר"מ כתב דלא מצא גמרא זו שם — ופלא שהרי גמרא מפורשת היא שם בדף לב, א, וכן שם בע"ב דשחיטה אפשר דעביד בסכין ארוכה עי"ש, ופלא! [אברהם ליבערמאן].

בענין שהייה במיעוט בתרא

בשחיטת חולין לב, א גרסי' בעי ר"ה ברי' דר"נ שהה במיעוט סימנים מהו — תיקו, ופירש"י שם דכיון דברוב סימנים סגי אם שהה אח"כ וחזר וגמר הוי כולה חדא שחיטה ופוסל או לא וא"כ כ' רש"י „ונראה דהשוחט רוב ס' והשליך מידו והעוף שוהה למות אסור לחזור ולחתוך המיעוט בתורת שחיטה" עי"ש — וק"ל דמה קמ"ל רש"י בזה הא זה גופא הוא איבעית הגמרא — ונראה דקמ"ל דלא מבעיא היכא דלא השליך העוף דנחשב לשהייה אלא אפי' היכא דכבר השליכו והוי אמינא דכשחיטה חדשה דמיא ולא נחשב לשהייה קמ"ל דכיון דסו"ס בעוף זה דהתחיל לשחוט הוא גומר אחר שהפסיק באמצע, הוי שהייה [א. ז. מערמעלשטיין].

בדין הלצערני' קא מכיין (חולין טא, א)

קיי"ל דישראל השוחט בהמת חבירו לעכו"ם לא אסרה דתלינן דלצעורי' קא מכיין — וקשה דכיון דקיי"ל דלא אסרה ולא עשה כלום א"כ שוב בודאי יכיון לע"ז ממש כדי שיוכל להפג זממו ולצער חבירו א"כ אכתי איך קיי"ל דלא אסרה? [קבא דקשייתא] / הגה לפי שי' הר"ן שם דאף דאמרינן דרק לצעורי' קא מכיין מ"מ אסורה באכילה לק"מ דוודאי יש צער וגם הפסד ממון בזה [הנ"ל בהערה שם]. / ועוי"ל דאפי' לשאר פוסקים ל"ק דאפי' אם יאמר ששחט ממש לע"ז לא נאמין לי' כיון דאנן סהדי דסתם ישראל אינו עובד ע"ז ורק לצעורי' קא מכיין ואפי' אם יאמר אלף פעמים לא יועיל כלום ודו"ק [משי"ב]. / ועוד י"ל דאף דקיי"ל דלא אסרה כלל כיון דעכ"פ יצטרך לילך לב"ד לברר אם נאסרה הבהמה ויפורסם הדבר זה גופא יגרום לו צער הרבה ופשוט [מרן ראש הישיבה שליט"א].

ישער פרי מגדים

[דרכו בקודש של מו"ר שליט"א שמדי שבת בשבתו דורש בסעודה שלישית ד"ת ומוסר להלהיב לבבות בני עדתו. ואשרי מי ששומע דבריו הנעימים והיפים — פה מפיך מרגליות ומעין המתתגבר בחידושים ופירושים, ודברי כבושים, דברים אשר ברום העולם עומדים, ולשמור את דרך ישראל סבא דורשים, ולתועלת הרבים נעתיק כאן שלשה גרגרי תורה אשר נשמעו ונעתקו בשעתם ע"י העורך]

בין אדם למקום

דוד המלך ע"ה אמר «חשבתי דרכי ואשיבה רגלי אל עדתיך» וכתבו בספה"ק דצריך האדם להרגיל כל גופו לעבודת הבורא עד שמאליהם יעשו רצון השם וזה ואשובה רגלי אל עדתיך — דהיינו שרגלי עושים רצון השם מעצמם. ובה יש להסביר הרבה דברים בתורתנו הקדושה — לדוגמא א) «וירא וירא וירץ לקראתם» — (באברהם), וידוע הקושי מהו כפל הלשון, ועפנה"ל י"ל דראה את המלאכים ולא ידע אי גדולה קבלת פני השכינה או הכנסת אורחים והחליט שאם רגליו ילכו בזריות כלפי האורחים או הכנ"א עדיפא ואם לאו לאו — ומאי הוי עלה «וירא וירץ לקראתם» רץ כצבי כנגד הרגלים אמור וזהו סי' שהכנ"א עדיף ודו"ק, ב) וישלח אברהם את ידו ויקח את המאכלת (בעקידה) לכאורה מהו «וישלח כו'» הול"ל ויקח אברהם את המאכלת כו' אלא דידין הקדושות של א"א לא רצו לאחוז הסכין וידעו שבאמת אין זה רצון הבורא לכן הצטרך א"א לשלחם בחזק וזהו «וישלח אברהם» ודו"ק, ג) לא יוכל העם לעלות אל הר סיני (במ"ת) דהיינו שמשו רבינו חשב שבנ"י כבר הגיעו למדריגה זו לכן אמר לא יוכל העם כי דגליהם ממילא לא יהלכו כנגד רצון ד'. [ויש להעיר מהא דכו' רש"י בשם חז"ל בס"פ קדושים מנין שלא יאמר אדם נפשי קצה בבשר חזיר כו', אי אפשר כו' אלא יאמר אפשרי אבל כו' — מיהו לק"מ דבוודאי יאמר כן דע"ז יקיים המצות יותר לשמה מיהו למעשה אילו בא לידי נסיון ממש או וודאי שגופו של הצדיק מעצמו יפרוש מכל דבר אסור]. (ש"ק פ' בראשית תשל"ב)

בין אדם לחבירו

במצות ואהבת לרעך כמוך יש להבין האיך אפשר לאהוב כל אדם כעצמו וכי מחויב לאהוב אפילו רשע «כמוך» והי' כצדיק כרשע אדרבה צריכין להתרחק ממנו ואינו «כמוך». ונראה ע"פ פשטות ד'כמוך' היינו כמו אברי וחלקי גופך הראש והלב והעינים חביבים ביותר, הידים והרגלים פחות מהם. השינים עיד פחות, ולמטה מהם השערות והצפרנים וגרוע מכולם הפסולת שהגוף מוציא שהנפש קצה מהם ושנואים הם וכן צריכים לאהוב גם את הכריות — את הצדיק ביותר וכן בהדרגה ודו"ק (ש"ק פ' קדושים תשל"א).

גדול השלום וכבוד התורה

תנן אינו מחלוקת שהיא לש"ש זו מחלוקת הלל ושמאי כו' זו מח' קרח וכל עדתו (אבות ה' יז) — יש לרמוז בזה דבר חשוב למאוד הנוגע הרבה לזמננו שהרי ל"א חז"ל זו מחלוקת בית הלל וב"ש אלא זו מחלוקת

הלל ושמאי דייקא — כי כאשר היו שני זקנים הללו מתווכחים זה עם זה היו התלמידים עומדים מן הצד באימה וביראה ולא התערבו כלל. ואדרבה האמינו שאלו ואלו דא"ת, ויראו להתערב בין גדולי התורה שכל מעשיהם לש"ש זהו ס"י שכל הפרשה היא היתה לש"ש, אבל קרח מה עשה? — לקח עדתו ויקהלו ויריעו במחאות ובקול קור"א במדבר כנגד משה רבנו וזהו סימן שאינה לש"ש כלל רק תרבות אנשים רעים וחטאים, ולמדנו מזה שכשיש בין שני גדולי ישראל חלוקי דיעות אין לתלמידיהם להתערב בזה דסתירת הגדולים היא גופא בנין ובנין התלמידים הוי סתירה, ואין לך כלי מחזיק ברכה כמו השלום ואהבת אדם לחבירו (ש"ק פ' קרח תשל"א).

קושיא בברכת יוצר האדם

בנוסח שבע ברכות אומרים ברוך כו' יוצר האדם — וקשה דהא קי"ל (עירובין יג, ב) דנוח לו לאדם אילו לא נברא כלל אם כן איך מברכין על זה? (משי"ב) / הנה באמת קשה טובא דאיך אפ"ל דנוח לאדם שלא נברא ועיין גם קהלת ד, ג, «וטוב משניהם את אשר עדיין לא היה כו'» הא מפורש בתורה שכל מה שברא השי"ת הוא טוב מאוד וכל מה דעביד רח' לטב עביד [ע' במהרש"א בח"א ספ"ג דמכות ובח"א עירובין י"ג ציינו לעיין בספ"ב והוא ט"ד וצ"ל ספ"ג] וצ"ל דתרווייהו איתנהו דהשי"ת עשה הכל טוב ויפה אבל אנו מצדנו חוב הוא לנו דיצר לב האדם רע מגעוריו ואדם אין צדיק בארץ כו' וקרוב להפסד יותר מלשכר וכמ"ש המהרש"א, ולכאורה היה אפשר לתרץ עפ"מ דתנן (ברכות נד, א) דחייב אדם לברך על הרעה כשם שהוא מברך כו' א"כ ממי"נ י"ל ברכת יוצר האדם בין לש"י ב"ש ובין לש"י ב"ה אלא דיש לדחות דהתם באמת טובה היא לו דדלמא הוי יסורים של אהבה או כפרת עבירות או שבסוף יהי' טוב אבל כאן הרי העידו חז"ל דלנו מצדנו רעה היא ואי אפשר לומר כן, ותו דהאדם נתקלל אחר החטא — בניעת אפך כו' וארורה האדמה כו' (אף שעל האדם עצמו לא נאמר תיבת ארור) ואין לך יום שאין קללתו מרובה משל חבירו, א"כ למה אין זה נכנס בגדר הא דתנן (ברכות מ, ב) כל שהוא מין קללה אין מברכין עליו [עיין באו"ת סימן ל"ז — מהגר"י אייבשיץ — שדייק ממשנה זו טעם חדש להא דאין מברכים על מצות צדקה מפני שהעניות הוי קללה] (או"מ משי"ב). / ונראה: (א) דכיון דעתה נכנסים לחופה לבנות בית נאמן בישראל וגם מוחלין להם את כל עונותיהם, עיין רש"י בראשית לו, ג, וכעת הם צדיקים ועל צדיקים בוודאי יש לברך דנוח להם שנבראו (יפה שעה אחת של מצות: מע"ט בעוה"ז כו') כמ"ש המהרש"א [ובדרך צחות יש לרמוז: «כל שהוא מין» — ח"ו הרי היא «קללה» — וממילא — «אין מברכין עליו» — דייקא ברכת יוצר האדם, אבל על צדיקים שפיר מברכים] (או"מ). / ועוד נראה (ב) דאיה"נ אבל מצד השי"ת בודאי טוב מאד לאדם שנברא כמש"ל וזהו שמברכין ברוך יוצר האדם דייקא אלא דאנו חטאנו וקלקלנו מעשנו ודו"ק (משי"ב). / ועי"ל דאילו היינו אומרים שיצר האדם או שפיר קשה כנ"ל דמשמע דדבר טוב הוא לנו שנבראנו אבל יוצר האדם הוי שבח להשי"ת שברא את האדם, ודו"ק (י"א). / ואחרון חביב — ועי"ל (ד) עפ"מ שחלק ר"ת בין אדם להאדם (מס' ע"ז ג, א, תד"ה כהנים) דאדם פירושו ישראל והאדם פירושו עכו"ם [עשד"ח א, עד], ומוכח מזה דאדם מורה על הרוחני והאדם על הגשמי וכיון דמברכין

יוצר האדם — דייקא דהיינו גוף האדם א"ש מאוד דבודאי יצירת האדם הוי בחכמה נפלאה וראוי לשבח אבל לא מברכינן יוצר אדם דברוחניות אנו קרובים להפסד יותר מלשכר כמ"ש המהרש"א וא"ש.

(מ"ן ראש הישיבה שליט"א מה"ש)

כהא דתנן (יומא ח', ב) שבחן גדול פוריש זכוכה מפני שחשדוהו

קשה מהא דאמר ר' יוסי (שבת קיח, ב) יהא חלקי ממני שחושדין אותו ואין בו דלפי זה למה בכה כה"ג על שחשדוהו לצדוקי הרי זכות הוא לו שחשדוהו לחנם ויתרצה יותר עבודתו לפני המקום? (מל"ב). / בחי' שפת אמת במס' יומא ט, ב, כבר עמד בזה ח"ל אע"ג שאמרו חז"ל אשרי מי שחושדין אותו ואין בו י"ל דבכה על כל הענין מה דאיכא צדוקים והוצרכו בשביל זה לחשוך אותו — אכן בירושלמי משמע שהם היו בוכין על שהוצרכו לכך אבל הוא היה בוכה מפני שנחשד (יצהר). / ועוד נראה עפ"מ בספרים הקדושים דכשחושדים את הצדיק על איזה דבר האמת הוא להיפך לגמרי מקצה לקצה ומביאים רא' ממרע"ה שחשדוהו על כסף של מלאכת המשכן ועל א"א ועל שהתגאה על הציבור והאמת היתה להיפך כמ"ש לא חמור אחד נשאתי כו' וגם פירש מדרך ארץ לגמרי וגם היה עניו מאוד מכל אדם — וכתבו עוד דאדרבה דיכולים לדעת מעלת הצדיק ממה שחושדים אותו — ונהפוך הוא. ולפי"ז יכולים לפרש אשרי כו' "ואין בו" היינו שאין בו שמץ מזה הדבר אז אשרי לו [אין ר"ת — אדם יש נשמה כידוע] ולכן שפיר בכו שניהם — הזקנים בכו על שחשדוהו והוא בודאי צדיק "ואין בו" והוא בכה שחשב שמדחשדוהו בודאי יש בו שמץ מינה"ו ח"ו ודו"ק (ח"א). / ולנו נראה דלא נאמר אשרי מי כו' רק בנחשד על סתם עבירה דסוכ"ס יודעין שמאמין בד' תורתו רק יצרו גברו ונכנס בו רוח שטות אבל כשחושדים מי שהוא על עקרי היהדות ח"ו אף שאינו אמת מ"מ הוי מגונה ביותר ומסתמא הוא עונש מן השמים — אז ל"א כלל זה, וכעין דאמרינן (ברכות כט, א) טעה בכל הברכות כולן אין מעלין אותו — בברכת הצדוקין מעלין אותו חיישינן שמא מין הוא וכדאמרינן (ברכות ה') דיש יסורין של אהבה ויש יסורין של עונש ולכן בכה הכה"ג שכיון שחשדוהו לצדוקי סימן שמענישים אותו ואינו מרוצה בשמים. ועוד נראה דהא דאר"י יהא חלקי כו' הוא גופא רק משום דמצטער דתא חזי מה שאמרו חז"ל (ברכות יב, ב) כל העושה דבר עבירה ומתבייש בו מוחלין לו על כל עונותיו וק"ו ב"ב של ק"ו כשלא חטא כלל וחושדין אותו ומתבייש ונראה דזה גופא כוונת ר"י אשרי מי שחושדין אותו כו' אי"כ רק עי"ז שנצטער הכה"ג נתרבה זכותו — וא"ת אין בכיתו ולבו שוים דיודע שיתרבה זכותו ע"י צערו וכי רוצה לגנוב דעת המקום ח"ו? לק"מ דמצטער באמת על שהבירוי מאמינים לחשד עד שהצרכו להשביעו בזה. (שפ"ר — משי"ב)

היכא יצויר אהבה שאינה תלויה בדבר

במס' אבות ה' טז, תנן דכל אהבה שאינה תלויה בדבר אינה בטילה לעולם והדיגמא לאהבה זו הוא אהבת דוד ויהונתן — ויש לעיין שהרי לכאורה אין לך אהבה שאינה תלויה בדבר דגם אהבת דוד ויהונתן שהיתה מחמת סיבות רוחניות מ"מ אילו ח"ו נטה אחד מהם מן הדרך הישר נתפרדה החבילה — וא"כ אכתי תלויה בדבר? — ולכאורה הול"ל זו אהבת הקדב"ה

לבית ישראל לפי שנאמר (ירמיה לא ג): אהבת עולם אהבתיך, וכן תיקנו חז"ל לומר: אהבת עולם בית ישראל עמך אהבת, וכן זו אהבת הצדיק ההקדב"ה דמאמין דכל מה דעביד רחמנא לטב עביד (ע' ברכות ס, ב). ועמ"ש בתפא"י כאן באות ק"ח דאהבת דוד ויהונתן לא היתה תלויה בשום דבר שבעוהם ומצינו דוגמתה בשני בנ"א שלא ראו זה את זה מעולם ומ"מ תיכף יאהבו זה"ז בלי סבה ויש בזה טעם נעלם ולפי"ז א"ש. ועוד נראה עפ"ד (ברכות כט, א) דגמירי דצדיק מעיקרא אינו יכול לצאת לתרבות רעה ח"ו כי נשרש הישרות בקרבו ונעשה לו טבע שני אי"כ באלו שני הצדיקים אי אפשר שיתבטל אהבתו דדוקא אהבה התלויה בדבר — גשמי בטייה לבסוף, אבל אהבה שאינה תלויה בדבר גשמי כי אם ברוחני אי"ה"נ דאינה בטייה לעולם וד"ק (מש"ב).

בין כותלי הישיבה

שו"ת משנה הלכות חלק ה / סדר הלמוד בחורף שעבר / קהל אונגוואר / המלוה מלכה פ' בשלח, שערי הלכות / כוס של ברכה, כוס של תנחומין.

שו"ת משנה הלכות

בשמחה רבה אנו מודיעים שכבר נדפס חלק החמישי של שו"ת משנה הלכות ממרן ראש הישיבה שליט"א. הספר מכיל ש"י תשובות בארבע חלקי השו"ע ויש בו 448 עמודים. והנה כבר אתמחי רבני ואתמחי ספריו, כמעשהו בראשונה כך מעשהו באחרונה, כלול דברים נחמדים, להלכה ולמעשה נאמרים, גם הרבה ביאורים, כגמרא בראשונים ובאחרונים, דעתו דעת התורה, סברתו זכה וצלולה, תוכו רצוף אהבה, ויראת שמים טהורה, ויש מקום בראשי הפרוט שתיים ושלש, מהני מידי מעלייתא, המובאים בספרא דאורייתא. וארו הן: הניח תפילין בחזקה שהן כשרות ואח"כ מצאן פסולים אי צריך תשובה (סי' א') / בהא דא"ר אחא לעולם אין השכינה זזה מכותל המערבי (סי' כה) / בא"ק שנותן רבית מיום ליום אי יש בו משום שכר שבת (סי' מה) / קומקום השמלי לענין יו"ט (סי' סח) / חולה שאב"ס אי מותר ליקח כדורים (פילס) ביו"כ (סי' עה) / בהקירת האחרונים אי שחיטה מתרת או רק מסלקת האיסור — ועוד בעניני שחיטה (סי' פד) / בול (סטעמפ) שנדפס עריו השם בלע"ז אי מותר להשתמש בו כיון שלבסוף עתידים לזרקו (סי' קיט) / אודות מילון תרגום ארמי שעשה יאסטרואו אי מותר לעיין בו (סי' קכג) בדברי הגה"ק משינאווע דפאת הראש שגדלו יותר מכשיעור חייב להתכסם (סי' קכד) / דרך הלימוד לבחורים כדי שיצליחו בלימודם (סי' קעז) / תינוק הנימול ע"י רופא ישראל מחלל שבת אי צריכים להטיף דם ברית עוד הפעם (סי' קעט) / מי שאשתו נעשית טריפה ע"י חולי ח"ו אי מותר על פי דין לישא את אהותה בעודה בחיים (סי' קצד) / ויתר הדברים, הלא המה כתובים בספרו של רבינו שליט"א, לך ותדרשנו שמה.

אפשר להשיג הספר במשרד הישיבה, וגם ע"י הדואר, ומחירו עשרה דאלאר, בהמשה חלקים שנדפסו עד עכשיו, מלבד שיש בהם פי' מספיק על הבה"ג מס' כתובות נדרים ונזיר, יש בהם תתפ"ד סימנים בשו"ת, ובכולם יש 1674 עמודים.

סדר הלימוד

בחורף העבר, עד שבועות, למדנו בע"ה: א) שני פרקים הראשונים של מס' שחיטת חולין (שיעור עיון), ב) ששה פרקים במס' עירובין (שיעור לשם בקיאות), ג) יו"ד הל' שחיטה (שיעור בדרך פלפול), ד) חובות הלבבות, ה) דברי התעוררות ומוסר מראש הישיבה שליט"א, ו) חומש ורש"י (ליל ששי וערב שבת), ז) שו"ע אורח חיים ח"א — הלכה למעשה (בין מנחה ומעריב).

השיעורים נאמרים ע"י מרן ראש הישיבה שליט"א וע"י המשגיח הרוחני הרה"ג מיאקא שליט"א וע"י הגר"פ לעוויןסאן שליט"א וע"י הגר"מ פרענקל שליט"א. מנהל הישיבה הוא ר' מנחם אהרן שטיינבערג נר"ו.

קהל אונגוואר

יחד עם ישיבתנו מתקיים קהל יפה ומפואר, הלא הוא בית המדרש של אנשי אונגוואר, מקום הוא לתורה ולתפלה, וגם דלתותיה פתוחות לרוחה מהבוקר כשעה החמשה ועד הנשף כחצות הלילה, ושם גם מקוה טהורה, ותפלה בעתה זכה ונעימה, ואמנם כל המתפללים הנם יראים ושלמים, ותלמידי חכמים מופלגים, בחברה ש"ס הם נאגדים, ובכל שנה ושנה בנאמנות מסיימים ששה הסדרים וגם כולה מכילתין, זאת ועוד אחרת, שבכל ערב באישון יום, אחר התפלה לאיל נורא ואיום, יש להם חק ולא יעבור, דף גמרא שלימה התחייבו לגמור, ובחורף שחלפה ועברה סיימו מס' בבא קמא, וכעת הם עוסקים במס' שנים אוחזים, השיעורים נאמרים ע"י הגר"מ פרענקל שליט"א, ר"י בישיבתנו.

המלוה מלכה

ברוב פאר נתקיימה המלוה מלכה השנתית לטובת ישיבתנו והכולל במוש"ק פרשת שירה העל"ט באולם בית יעקב דבארא פארק, קהל רב של רבנים אנ"ש ידידים ותלמידים מלאו את האולם והשתתפו בעין יפה בהחזקת מוסדנו. מורנו ורבנו הראש ישיבה שליט"א נאם בנעימות אודות מוסדנו הקדוש והדגיש את הנחיצות לבני התורה שימלאו את כרסם בש"ס ופוסקים ולא כאותם המבלים שנה שלמה בלימוד איזה דפוס, נואם הכבוד הרה"ג ר' דוד זאב וויינבערגער שליט"א, אב"ד בקהילת ישראל הצעיר בווייליאמסבורג, שבח את הישיבה והדגיש שהיא כמעט היחידה שכל תומכיה הנם שומרי תורה.

ואלה שמות הרבנים שהשתתפו, איש איש לפי כבודו ושלחו (ע"פ א"ב): הרב שלים אייכענשטיין (אדמו"ר מזידיטשוב), בנו הרב א. י. אייכענשטיין (אדמו"ר הצעיר מזידיטשוב), הרב בעריש אייכענשטיין, הרב אבא בירענבוים, הרב שמואל יודא בלוס, הרב גראסמאן, הרב זאב דזאסעף (רב דביה"כ"ג

בנ"י). הרב צ. א. דועקאפף (פעטערסאן נ. ז.). הרב ח. ד. האלבערשטאם. הרב אפרים פישל הערשקאוויטש (האליינער רב). הרב מנחם וואגשאל (מלאנצאהט). הרב דוב וויינבערגער (הנ"ל). הרב בנימין וויליגער (יו"ר של המלוה מלכה). הרב אהרן וויעדער (לינדזער רב). הרב ר"י טרויבע. הרב יצחק אייזיק ליבערמאן (מבעסערמין). הרב ישראל סעקולא (סאדאווער רב). הרב ישראל פארטוגאל (סקאלענער רב). הרב קלמן פינטער. הרב משולם פרענקל (ר"מ בישיבתנו). הרב יוסף מרדכי קאהאן (ממונקאטש). הרב חיים ישעי' קעניג. הרב מיאקא (משגיח ור"מ בישיבתנו). הרב אליהו קארף. הרב שמחה קליין (ר"י בית שלמה). הרב שמואל קראסנער. שיחיו כולם לימים טובים ארוכים אמן. תודה מיוחדת לר' בנימין יאקאבאוויטש, הטשעירמאן, ולר' אברהם ניימאן, הקאָטשעירמאן, ולהרב בנימין וויליגער, יו"ר של המלוה מלכה, ולר' שמואל אייזיקוביץ, אורח הכבוד של המל"מ.

תודה מיוחדת להני חשובי קרתא, תומכי ישיבתנו, על פעולתם לטובת המלוה מלכה השנתית: הרב מ. פרענקעל ר"י, ר' י. קאטן, פרעזידענט, ר' ש. בלום, ר' מ. קנאפלער, ר' ש. דרוזען, ר' מ. ליבערמאן, ר' מ. אפפעלדאויפער, ר' מ. א. שטיינבערג, משה קליין, ש. מערמעלשטיין, ר' העניך פינקעלשטיין, וגם לבתי מסחר דלהלן: קארנ'ס בעקערי (ר' יודל קארן), שטראוס בעקערי, ערנעסט פרויט, הארטמאן פרויט, מיצל מארט (ר"מ וויינשטאק, ר' חיים הערמאן, ר"ה גאלדבערגער), גאלדשטיין פרעס. ומנשים באוהל תברך: הרעבעצין תחי', מרת פרענקעל, מ' לאכמאן, מ' בערקאוויטש, מ' בייטיץ, מ' ראזענבלום, מ' גליק, מרת אייזיקאוויץ, וכל החברות של נשי ישיבת בית שערים.

שַׁעְרֵי הַלְבוּת

עם חוברת זה החלטנו להרחיב בע"ה תוכן שערי ההלכות וחלקנהו לארבעה שערים. מה שהי' מלפנים קונטרס שלם — נמצא בשער הראשון. ובחורף העבר פרסמנו על כותלי בית המדרש הערות קצרות בענינים שונים ובקשנו מבני התורה שיפללו בהם — העידית שבהם העתקנו ומהם נתהוה שער השני. בשער השלישי פרסמנו מאמרי תורה מעטי הכמות ורבי האיכות. ורביעי בקודש הדפסנו קצת דברי אגדה ומוסר. ואנו מקוים שחוברת זו תהא שוה לכל נפש ושנקיים על ידה מצות ולמדתם אותם. [בשו"ע או"ח סי' מ"ז ס"ג פסק דגם הכותב דברי תורה צ"ל ברכה"ת (ועי' בביאורי הגר"א שם) והקשו המפורשים סתירה מהל' נדרים יו"ד סי' רכ"א ס"י דפסק דכתיבה לכ"ד. ואחד מן התירוצים הוא דשאני כותב ד"ת דאף דאינו מקיים מצות לימוד מקיים מצות ללמד ע"י שאחרים לומדים במה שכתב, ודו"ק].

כּוּם שֵׁל בְּרַכָּה

ר' יצחק מרדכי שווארץ

ר' צבי שטערנבוים

לְיִשׁוּאֵי הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת

ר' משה אברהם

ר' משה אברהם איזענבערגער

ר' ארי' בלום

ר' פנחס בערגער

ר' אברהם מרדכי גרינוואלד

ר' מרדכי הימפעלד

ר' ל. הירש

ר' בנימין הכהן יאקאבאוויטש

ר' יוסף יהודה מארגארעטען

ר' יוסף קאפל

ר' בצהאל קיווארי

ר' ישראל קלינער

ר' בנימין שאכנער

ר' שמואל הלוי שווארצבערג

לְהוֹלֵדֵת הַנְּבָדִים וְהַנְּכֻחֹת

הרב אשר באב"ד

ר' ארי' בלום

ר' א. ש. בערנפעלד

ר' אברהם מרדכי גרינוואלד

ר' אברהם אביש הערשלאג

הרב אפרים פישעל הערשקאוויטש

הרב יחזקאל וואגשאל

ר' בנימין הלוי ווינשטיין

הרב אהרן צבי ווייצנער (פשמישל)

ר' פנחס זיכערמאן

ר' שמואל ישעי' טענענבוים

הרב יצחק אייזיק ליבערמאן

ר' יעקב לערמער

ר' שמואל אליעזר פאנעט

ר' אפרים פישל הכהן פריזולער

ר' זאב קאסאוויטש

ר' אהרן קליין

הרב בן ציון קראהן (פאר ראקאווי)

ר' יצחק מרדכי שווארץ

ר' שמחה שטיינמעץ

כּוּם שֵׁל תַּחֲמוּמִין

ר' פנחס בערגער

ר' ליפא ווייס

לְאִירוֹסוֹיָהֶם

חיים יעקב טענענבוים

אברהם סאפיר

יצחק שווארץ

לְיִשׁוּאֵיהֶם

ר' ישעי' אברהם

ר' בן ציון בלום

ר' זלמן בערגער

ר' שמואל הירש

ר' חיים הכהן יאקאבאוויטש

ר' שמואל יצחק מארגארעטען

ר' אברהם קאפעל

לְהוֹלֵדֵת הַבָּנִים

ר' משה בייליש

ר' שלמה יוסף גרינוואלד

ר' אברהם פריעדמאן

ר' יוסף יונה קאסאוויטש

ר' אליהו קראהן

ר' יהושע שווארץ

ר' זלמן לייב שווארץ

לְהוֹלֵדֵת הַבָּנוֹת

ר' עזרא אייזיקאוויטש

ר' שלום איזענבערגער

ר' חיים יושע באבאד

ר' יחיאל מיכל בלום

ר' יצחק הערשלאג

ר' שלמה הערשקאוויטש

ר' מאיר אברהם ליבערמאן

ר' לייב קליין

לְשִׁמְחַת כּוּם מְצוּחַ

הרב אשר ישעי' אייכענשטיין

ר' י. ש. וויינבערגער

ר' שמעון דויכט

לְאִירוֹסוֹי הַבָּנִים וְהַבָּנוֹת

ר' אליעזר איצקאוויטש

ר' ראובן בראנד

ר' יצחק דאנציגער

הרב ווייצנער

הרב אפרים פישעל הערשקאוויטש

ר' שמואל ישעי' טענענבוים

ר' ז. מארקאוויטש

ר' אברהם גיימאן

ערמלי גוף, עם חתיכת בורית מגוף, הכניסום הכליעל עם אלונטאות זלעפה אחזתני, זיעת מות הציקתני, בראותם מושלכים ערומות בארומות

פיהם דבר שוא, ולשונם למו יכוב, דברי שקר סילוף ימעל ואיך לא אזעק שבר, אהא על הדבר, עירה עירה שוכן בערבות ממעל צלצל כנור ותוף, הביאו לרוב עם שירים לאזן כרעל הוי אח ואחות, שרים ושרות ופחות, האיך בעונות אתם מלכחות עפר ככני בליעל

קדושים ומהורים, הכניסום לרחוץ במים המרים, ופתחו להם גו צינורות דמם דרוש, מקטן ועד ראש, אנא ה' אל נקמות רועדים ונבהלים, נשברים מושלכים ומשפלים, חלו זועו נשמות הטהרות גבוה מעל גבוה, אל תתן לרשעים טרנוע, אשמתם גדלה מכל האשמות

שימו שמום, אל להם טל ומטר לחיים, ותזל כל עין דמעות כימים בית ישראל הריני כפרתם, מי יתן לנו תמורתם, איך חשכו המאורות כצהרים תמימים נשמותיהם, החזירו ליוצריהם, גופם שרפו ופזרו אפרם כמים איכה בעונותינו, נאכדו בני אומתינו, האומרים קריאת שמע בכל יום פעמים

מה מאד בכה אבכה עליך, עליך ועל חלליך, ששת המיליונים שכאו על קדה"ש בחרדה

נשמותיהם עת אזכיר, הוד קרנם גדע והקציר, אחזתני חיל ורעדה שמך הגדול המחולל בגוים, חלף הבן יקר לי אפרים, אל גדול גבור ונורא השיבנו ה' אליך, ושפוך על הגוים זעמך, כי אכל את יעקב ושרפו התורה

הן גוים כמר מדלי, נקום מהם נקמתי, כי שפה אחת לכולם קדוש ישראל להכחיד מגוי, וחלילה למחות את שמו, ובעודם חיים לבלעם טרם נקרא ענינו, ענינו ה' אלקינו, כי בנו בחרת מכל עם נחלתך אנחנו, וכשמך הגדול בטחנו, תשבינו אליך ונעבדך ביראה כימי עולם

חי זעוך קימתם לעומתם, ותבא עליהם כל רעתם, ולא יקימו לעת התחיה זכור לנו ברית אבות, אפרו של יצחק ערוב עם עצמות השרופות, החיים בטל התחיה

קרן ישראל תרומם בזו השנה, ילד שעשועים יתום ואלמנה, כמתים אל מחיה חזק לכן הנבורה, והחזר לנו העמרה, ובאו ירושלים עיר קדשיך כעת חיה

ולציון ברנה

ב"ה

ישיבה בית שערים

ובית המדרש משנה הלכות גדולות והכולל

מורה

תלמידים מצויינים הרוצים להתקבל לבית המדרש לשנה
הבעל"ט להשתלם בגמ"ת והוראה להלכה למעשה בארבעה
חלקי שלחן ערוך, צריכים להתקשר עם הישיבה לברר
הכשרתם להתקבל.

ראש הישיבה הגאון המובהק כש"ת

מרן ר' מנשה קליין שליט"א

אבדק"ק אונגוואר, בעל משנה הלכות

יגיד שיעוריו בהדגשת לימוד ד' חלקי ש"ע בכרי להעמיד
תלמידים ראויים להוראה ולברר הלכות למעשה מש"ס
ופוסקים.

רעניסטרמציע

גייט איצט אויך אן אין דער מתיבתא פאר קוואליפיצירטע
בחורים פון 14 יאהר און עלטער.

אלע תלמידים שמייען אונטער דער שמרענגער השגחה פון
ראש ישיבה שליט"א והנהלת הישיבה.

לתלמידי הישיבה זכות קדימה להתקבל לכולל האברכים.

אדרעסע:

YESHIVAT BETH SHEARIM

5306 16th Avenue, Brooklyn, N. Y. 11204

Tel. 494-6788

כל הזכויות שמורות